Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

ΕΤΟΣ ΛΕ' ΤΕΥΧΟΣ 413-414 ι'.—ια.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ

Μηνιαῖον θρησκευτικὸν κοινωνικόν, οἰκογενειακὸν περιοδικόν.

Προνοίᾳ τῆς Α. Π. τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ.

Ὄργανον τοῦ Ἱερατικοῦ Συνδέσμου Θεσσαλονίκης.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΒΑΣΙΛ. Χ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: ΠΑΝΤ. Σ. ΡΟΚΚΟΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ | 1952

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ: "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ„
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1917
ΙΔΡΥΤΗΣ: Ο ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ (†)

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1952

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ

«Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγια σου, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω σοι»
Ψαλμ. 118, 11.

Ὁ Θεὸς εἶναι μέγας. Τὸ μεγαλοπρεπὲς σύμπαν μὲ τοὺς ἀναλλοιώτους φυσικοὺς νόμους καὶ μὲ τὴν ἐν αὐτῷ ἐπικρατοῦσαν τάξιν καὶ σκοπιμότητα, ἰδιαιτέρως ὁ ἀστερόεις οὐρανὸς μὲ τοὺς ἀναριθμήτους ἀστέρας, οἱ ὁποῖοι φαίνονται ὑπεράνω ἡμῶν ὡς κονιορτὸς φωτεινῆς ἄμμου καὶ ὅμως ἕκαστος αὐτῶν εἶναι πολὺ μεγαλείτερος ἀπὸ τὸν πλανήτην μας καὶ οἱ ὁποῖοι ἀπέχουν ἀπὸ τὴν γῆν μας τόσον πολύ, ὥστε τὸ φῶς τινῶν ἐξ αὐτῶν κάμνει ὁλόκληρα ἔτη διὰ νὰ φθάσῃ μέχρις ἡμῶν, ταῦτα πάντα μαρτυροῦσι τὸ ἀνέκφραστον μεγαλεῖον καὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἐμπρὸς εἰς τὴν θέαν τοῦ μεγαλοπρεποῦς αὐτοῦ σύμπαντος ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ γεμίζει ἀπὸ θάμβος καὶ ἔκστασιν. Ἓν αἴσθημα φοβερὸν τῆς σμικρότητος καὶ ἀσημότητός μας γεννᾶται ἐντός μας, διότι εὐκόλως ἐννοοῦμεν, ὅτι ὁ ἄνθρωπος μέσα εἰς τὸ ἀχανὲς αὐτὸ σύμπαν δὲν εἶναι οὔτε ὅ,τι εἶναι μία σταγὼν εἰς τὸν ἀπέραντον ὠκεανὸν ἢ εἷς κόκκος ἄμμου εἰς τὰς ἀμμώδεις ἀκτὰς τῶν θαλασσῶν. Πόσον μέγας εἶναι ὁ Θεός, ὁ δημιουργὸς τοῦ ἀπείρου σύμπαντος, τοῦ ὁποίου τὰς διαστάσεις οὔτε οἱ ἀστρονομικοὶ ἀριθμοὶ δύνανται νὰ περιγράψωσι, καὶ πόσον μικροὶ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι! Πῶς ἀποτολμῶμεν νὰ ἀτενίζωμεν καὶ νὰ περιγράφωμεν ἡμεῖς οἱ σκώληκες τὸν ἄπειρον Θεόν; Ἢ μᾶλλον πῶς ὁ μέγας αὐτὸς Δημιουργὸς σκέπτεται καὶ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ ἀπειροελάχιστον αὐτὸ πλάσμα του, τὸν ἄνθρωπον; «Τί ἔστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;» (Ψαλμ. 8,4.). Ἐν τούτοις αὐτὸς ὁ μέγας καὶ ἀπερίγραπτος καὶ ἀκατάληπτος διὰ τὸ πεπερασμένον πνεῦμά μας Θεός, πλάσας τὸν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν καὶ ὡς τὸ τελειότερον τῶν πλασμάτων Αὐτοῦ, δὲν ἔπαυ-

σεν οὔτε στιγμὴν νὰ ἐνδιαφέρεται καὶ νὰ προνοῇ δι' αὐτὸν μέχρι σημείου μάλιστα, ὡς λέγει τὸ Εὐαγγέλιον, ὥστε χωρὶς τὴν θέλησιν Αὐτοῦ «καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται» (Λουκ. 21,18.). Αὐτὸς ὁ ἀκατάληπτος καὶ ἐπέκεινα κόσμου καὶ ἐπέκεινα νοῦ καὶ νοήσεως Θεὸς δὲν ἔπαυσέ ποτε νὰ ἀποκαλύπτῃ ἑαυτὸν καὶ τὸ ἅγιόν Του θέλημα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ ἀγαθότης καὶ πανσοφία Του δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἀφήσωσι τὸν ἄνθρωπον νὰ ζῇ, ὅπως τύχῃ, χωρὶς καμμίαν ἰδέαν περὶ τοῦ Πλάστου του καὶ τῶν πρὸς Αὐτὸν καὶ τοὺς συνανθρώπους σχέσεών του. Τοὐναντίον ἀπ' ἀρχῆς ἀνέγραψε τὸν θεῖον Νόμον, τὸν ἐκφράζοντα τὸ ἅγιόν Του θέλημα, εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ οὗτος εἶναι ὁ ἔμφυτος ἠθικὸς νόμος ἢ ἡ συνείδησις, ἡ ὁποία, ὡς ἀδέκαστος καὶ ἀκοίμητος κριτὴς τῶν διαθέσεων καὶ πράξεών μας, ἐπιδοκιμάζει μὲν τὰ καλὰ καὶ μᾶς παρακινεῖ πρὸς αὐτά, βασανίζει δὲ ἡμᾶς ἀνηλεῶς καὶ τύπτει, ἐὰν ἐπράξαμεν κακόν τι. Ἡ συνείδησις εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν. Οὐδεμία δύναμις δύναται νὰ κατασιγάσῃ τὴν φωνὴν τῆς συνειδήσεως, καὶ οὐδεὶς ἄνθρωπος, ὅσον πεπωρωμένος καὶ ἂν εἶναι, δύναται νὰ περιφρονήσῃ ἢ νὰ συγκαλύψῃ ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰς τρομερὰς τύψεις τῆς συνειδήσεως. Ἀλλ' ἐπειδὴ πολλάκις ἡ συνείδησις ἐπισκοτίζεται ἀπὸ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ ἡ φωνή της ἐξασθενίζει καὶ θολοῦται ἀπὸ τὰ πάθη μας, διὰ τοῦτο ὁ Θεός, προνοῶν ὅπως μὴ μείνῃ ποτὲ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ πλάνῃ ὡς πρὸς τὸ ἅγιόν Του θέλημα, ἔδωκε καὶ γραπτῶς τὸν θεῖον Νόμον εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῇ Βίβλῳ, ἡ ὁποία περιέχει ἀκριβῶς τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας του θελήσεως. Ἡ συνείδησις εἶναι ὁ ἄγραφος Νόμος τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν, ἡ δὲ Βίβλος ἢ ἡ ἁγία Γραφὴ εἶναι ὁ γραπτὸς Νόμος Αὐτοῦ. Πᾶν ὅ,τι διατάσσει ἡ Βίβλος, ἵνα πράξωμεν, εἶναι σύμφωνον πρὸς τὴν ἀδιάφθορον φωνὴν τῆς συνειδήσεώς μας καὶ πᾶν ὅ,τι ἐπιβάλλει ἡ συνείδησις εἶναι ἀπαίτησις καὶ ἐπιταγὴ καὶ τῆς ἁγίας Γραφῆς.

Ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ δὲν ὁμιλοῦσιν ἄνθρωποι, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός, διὰ τῶν προφητῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁγίων ἀνδρῶν τῆς Παλ. Διαθήκης πρῶτον, καὶ διὰ τοῦ ἰδίου Του Υἱοῦ ὕστερον, τοῦ ἀποκαλύψαντος τελείως τὸν Θεὸν καὶ τὸ θέλημά Του: «Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ Θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν Υἱῷ» (Ἑβρ. 1,1.). Ἐφ' ὅσον ἡ ἁγία Γραφὴ περιέχει αὐτὸν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἀκούει τις αὐτὸν τὸν Θεὸν ὁμιλοῦντα καὶ βλέπει ἐν αὐτῇ αὐτὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ διαβήματα τοῦ Θεοῦ, ποία γλῶσσα καὶ ποῖος κάλαμος

δύναται νὰ παραστήσῃ κατ' ἀξίαν τὸν ἐν αὐτῇ περιεχόμενον θεῖον θησαυρόν; Ὑπάρχει τι ἐν τῷ οὐρανῷ ἢ ἐπὶ τῆς γῆς πολυτιμότερον, ἁγιώτερον, ὡραιότερον, γλυκύτερον ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν; «Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου» διακηρύττει ὁ ψαλμῳδὸς (118, 103) καὶ «ἀγαθός μοι ὁ νόμος τοῦ στόματός σου ὑπὲρ χιλιάδας χρυσίου καὶ ἀργυρίου» (αὐτόθι στιχ. 72). Καὶ ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι, ὅσοι ἐμελέτησαν τὴν Ἁγίαν Γραφὴν καὶ ἐγοητεύθησαν καὶ μετεμορφώθησαν ἐσωτερικῶς ἀπὸ τὴν ἐν αὐτῇ θείαν χάριν, ὡμίλησαν μετὰ θαυμασμοῦ περὶ τῆς Βίβλου. Ἰδίως οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι ὡς μοναδικὸν ἀνάγνωσμά των εἶχον τὴν ἁγίαν Γραφὴν διὰ τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικήν των ἀγωγὴν καὶ ἀνεγίνωσκον ταύτην ἀπλήστως ἡμέρας καὶ νυκτός, ἤντλουν ἐξ αὐτῆς θείαν σοφίαν καὶ δύναμιν καὶ διὰ τοῦτο συνέγραψαν μὲν ἔργα ἀθάνατα καὶ ἀνεκτίμητα, ἔζησαν δὲ συγχρόνως καὶ βίον κατὰ πάντα θεάρεστον. Πηγὴ ὅλων τῶν δεινῶν καὶ τοῦ ἀτάκτου βίου διὰ τοὺς ἀνθρώπους εἶναι, ἔλεγεν ὁ Ι. Χρυσόστομος, ἡ ἄγνοια τῆς ἁγίας Γραφῆς. «Καὶ γὰρ ἐντεῦθεν τὰ μύρια ἐφύη κακά, ἀπὸ τῆς τῶν Γραφῶν ἀγνοίας· ἐντεῦθεν ἡ πολλὴ τῶν αἱρέσεων ἐβλάστησε λύμη, ἐντεῦθεν οἱ ἠμελημένοι βίοι, ἐντεῦθεν οἱ ἀκερδεῖς πόνοι. Ὥσπερ γὰρ οἱ τοῦ φωτὸς ἀπεστερημένοι τούτου οὐκ ἂν ὀρθὰ βαδίσειεν, οὕτως οἱ πρὸς τὴν ἀκτῖνα τῶν θείων μὴ βλέποντες γραφῶν, πολλὰ ἀναγκάζονται καὶ συνεχῶς ἁμαρτάνειν, ἅτε ἐν σκότῳ χαλεπωτάτῳ βαδίζοντες». (Πρόλογος εἰς τὴν ἑρμ. τῆς πρὸς Ρωμ. ἐπιστολῆς). Πιστεύω, λέγει ὁ Abraham Lincoln, ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι τὸ κάλλιστον δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ Βίβλος, λέγει ὁ Gladstone, ἔχει ἐπάνω της τὴν σφραγῖδα τῆς εἰδικῆς προελεύσεώς της καὶ εἶναι ἀπροσμέτρητος ἡ ἀπόστασις μεταξὺ αὐτῆς καὶ παντὸς ἄλλου βιβλίου, ὅπερ θὰ παρεβάλλετο πρὸς αὐτήν. Εἰς τὴν Ἁγ. Γραφὴν λέγει ὁ Farrar, ἔχομεν τὴν μοναδικὴν κλεῖδα, ἡ ὁποία διανοίγει καὶ ἀποκαλύπτει τὸ μυστήριον τοῦ Σύμπαντος εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτόν του. Ὅλαι αἱ ἐλπίδες μας διὰ τὴν ἀνθρωπίνην πρόοδον ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴν διαρκῆ αὔξησιν τῆς ἐπιδράσεως τῆς Βίβλου ἐπὶ τῆς ζωῆς μας.

Ἡ Βίβλος ἀναγινώσκεται — ἂς ἀναγνωρισθῇ καὶ ἂς λεχθῇ τοῦτο πρὸς τιμήν των — ἰδιαιτέρως ἀπὸ τοὺς προτεστάντας Ἀγγλοσαξωνικοὺς λαούς. Παρ' αὐτοῖς δὲν ὑπάρχει οἰκογένεια, μὴ ἔχουσα ἁγίαν Γραφὴν πρὸς μελέτην, οὔτε ξενοδοχεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ ἔχῃ πᾶν δωμάτιον εἰς τὸ συρτάρι του μίαν Βίβλον πρὸς χρῆσιν τῶν

περαστικῶν πελατῶν. Αἱ Βιβλικαί των Ἑταιρεῖαι ἐργάζονται μετὰ ζήλου διὰ τὴν μετάφρασιν καὶ τύπωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς ὅλας τὰς γλώσσας καὶ τὰς διαλέκτους τῶν λαῶν τῆς γῆς καὶ διαδίδουν αὐτὴν δωρεὰν εἰς ὅλους. Ὑπάρχουν εὐσεβεῖς ἐξ αὐτῶν, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν ἀπὸ μνήμης κεφάλαια ὁλόκληρα τῆς Βίβλου. Ἐπίσης ἔχουν φροντίσει διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν λεγομένων σεσημασμένων Εὐαγγελίων, δηλαδὴ Εὐαγγελίων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπογραμμίζονται μὲ ἐρυθρὰν μελάνην τὰ ῥητὰ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὴν λύτρωσιν καὶ τὴν εὐτυχίαν μας καὶ διὰ τοῦτο πρέπει οἱ ἀναγνῶσται νὰ ἐντυπώσουν αὐτὰ ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ψυχήν των ἢ νὰ ἀποστηθίσωσιν, ὥστε νὰ ἐνθυμῶνται αὐτὰ εὐκόλως. Ὁ λαός μας δυστυχῶς— ἂν καὶ εἴμεθα καὶ καυχώμεθα δικαίως, ὅτι εἴμεθα Ὀρθόδοξοι—δὲν γνωρίζει, οὔτε ἀναγινώσκει, ὅσον πρέπει τὴν Ἁγίαν Γραφήν. Ὀλίγαι οἰκογένειαί μας ἔχουν Ἁγ. Γραφὴν καὶ ὑπ' αὐτῶν σπανίως ἀναγινώσκεται αὕτη. Ἀναγινώσκομεν ἄλλα βιβλία, μυθιστορήματα, περιοδικά, ἐφημερίδας, καὶ δὲν διαβάζομεν τὴν ἁγ. Γραφήν! Ἀλλ' οὕτω τί εἴδους χριστιανοὶ εἴμεθα; Μὲ τὴν ἀνάγνωσιν ἄλλων βιβλίων πλὴν τῆς ἁγίας Γραφῆς θὰ γίνωμεν εὐσεβεῖς καὶ καλοὶ πολῖται; Διατὶ ἀπορoῦμεν τότε διὰ τὸ κῦμα τῆς ἐγκληματικότητος καὶ τῶν αὐτοκτονιῶν, ποὺ γίνονται εἰς τὴν κοινωνίαν μας, ὅταν δὲν ἔχομεν σχέσιν πρὸς τὴν ἁγ. Γραφήν ; «Αἴτιον πάντων τῶν κακῶν τὸ μὴ γνῶναι τὰς Γραφάς» λέγει ὁ ἱ. Χρυσόστομος. Ὅπως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ βλέπῃ τις καὶ νὰ βαδίζῃ ὀρθῶς, ἂν δὲν ὑπάρχῃ φῶς, οὕτω δὲν δύναται νὰ εἶναί τις χρηστὸς καὶ ἀκέραιος ἄνευ διαρκοῦς μελέτης τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Ἴσως ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία θὰ ἔπρεπεν, ἀντὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν διαφόρων θρησκευτικῶν, λίαν ὠφελίμων ἀσφαλῶς, βιβλίων της, νὰ ἀρχίσῃ μὲ τὴν ἐκτύπωσιν Εὐαγγελίων καὶ διανομὴν τούτων δωρεὰν εἰς ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς οἰκογενείας. Πρέπει ἡ Ἑλλάς, ἡ χώρα παντὸς ὡραίου καὶ ὑψηλοῦ, νὰ γίνῃ ὁπωσδήποτε καὶ χώρα τῆς Βίβλου, ἂν θέλωμεν νὰ παύσωσιν αἱ περιπέτειαί της καὶ αἱ κοινωνικαὶ καὶ κρατικαὶ καὶ ἀτομικαὶ ἀσχημίαι μας.

Πολλοὶ προφασίζονται τὰς πολλὰς ἀσχολίας καὶ βιοτικὰς φροντίδας διὰ τὴν μὴ ἀνάγνωσιν παρ' αὐτῶν τῆς ἁγίας Γραφῆς. Διαθέτουν οὗτοι καιρὸν δ' ἄλλα βιβλία καὶ τὴν καθημερινήν των ἐφημερίδα καὶ δὲν διαθέτουν ὀλίγα λεπτὰ διὰ τὴν καθ' ἑκάστην ἀνάγνωσιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Οὐδεὶς πηγαίνει εἰς τὸ γραφεῖόν του ἢ εἰς τὸ κατάστημά του καθ' ἑκάστην χωρὶς νὰ προγευματίσῃ πρῶτον, προνοῶν οὕτω διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐδεὶς ἐσκέφθη

νὰ δώσῃ καὶ εἰς τὴν ψυχήν του κάθε πρωῒ τὴν θείαν καὶ οὐράνιον τροφὴν «τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ» ἀναγινώσκων ὀλίγα κεφάλαια τῆς Ἁγίας Γραφῆς καθ' ἑκάστην. Εἴμεθα τόσον τακτικοὶ καὶ προσεκτικοὶ διὰ τὴν ὑλικὴν τροφήν, δι' ἧς συντηροῦμεν τὸ σῶμα, ἐν ᾧ ἡ ψυχὴ εἶναι ἀνωτέρα τοῦ σώματος, ἐν ᾧ, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου «οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι, ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ». (Ματθ. 4,4.).

Ἄλλοι δὲν ἀναγινώσκουν κατ' ἰδίαν τὴν ἁγίαν Γραφήν, προφασιζόμενοι, ὅτι δὲν δύνανται νὰ ἐννοῶσι ταύτην. Βεβαίως, ὅπως κάθε βιβλίον, καὶ ἡ Ἁγία Γραφὴ προαπαιτεῖ μερικὰς γραμματικὰς καὶ ἱστορικὰς γνώσεις διὰ νὰ κατανοηθῇ· ἐν τούτοις καὶ αὗται αἱ προϋποθέσεις πρὸς κατανόησίν της δὲν εἶναι πάντοτε ἀπαραίτητοι. Αἱ ἐν αὐτῇ θεῖαι ἀλήθειαι εἶναι ἁπλαῖ ἅμα καὶ ὑψηλαί, θεῖαι μὲν ἀλλὰ καὶ πολὺ νοηταὶ καὶ εὔκολοι καὶ διὰ τοὺς ἀμαθεῖς καὶ ἀγραμμάτους. Ἄλλως τε πρὸς ἁπλοῦς καὶ ἀγραμμάτους ἐκηρύχθησαν αὗται, πρὸς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ, πρὸς τὸν ὄχλον καὶ ὑπὸ τῶν προφητῶν καὶ ὑπὸ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ἀποστόλων του, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ εἶναι δυσνόητοι καὶ σκοτειναί. «Ἡ μαρτυρία τοῦ Κυρίου πιστή, σοφίζουσα νήπια.... ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγής, φωτίζουσα ὀφθαλμούς» λέγει περὶ τοῦ Νόμου ὁ Ψαλμωδὸς (18,7). Κυρίως λοιπὸν διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἁγ. Γραφῆς καὶ διὰ νὰ ὠφεληθῇ τις ἐκ τῆς ἀναγνώσεώς της δὲν χρειάζονται σοφίαι καὶ γνώσεις, ἀλλ' ἁπλότης καρδίας, ταπεινόφρον πνεῦμα καὶ διάθεσις καὶ ἀγάπη. Εἰς τοὺς ἀλαζόνας σοφοὺς καὶ εἰς τοὺς φαύλους ἡ ἁγία Γραφὴ εἶναι σκοτεινὴ καὶ ἀκατανόητος κατὰ τοὺς χαρακτηριστικοὺς ἐκείνους λόγους τοῦ Κυρίου: «ἐξομολοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἔκρυψες ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις· ναί, ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως εὐδοκία ἐγένετο ἔμπροσθέν σου.» (Ματθ. 11,25). Συνεπῶς εἶναι ἀσύστατοι αἱ δικαιολογίαι ὅτι ἐπειδὴ δὲν ἐννοοῦμεν τὴν ἁγ. Γραφήν, διὰ τοῦτο δὲν τὴν ἀναγινώσκομεν. Ἀλλὰ καὶ ἁπλῆ ἐπιτροχάδην ἀνάγνωσις εἰς οὐδὲν ὠφελεῖ, ἂν δὲν ἐπιστήσῃ τις τὴν προσοχήν του, ἐὰν δὲν σταματήσῃ τὴν ψυχήν, μελετῶν ἑκάστην ἀλήθειαν τῆς ἁγ. Γραφῆς. Ἡ ἀνάγνωσις διαφέρει ἀπὸ τὴν μελέτην (meditation). Ἡ μελέτη σημαίνει σταμάτημα τῆς ψυχῆς καὶ συγκέντρωσιν τοῦ νοῦ εἰς μίαν ἀλήθειαν, ἵνα διεισδύσωμεν εἰς τὸ νόημά της. Μὲ τὴν ἁπλῆν ἀνάγνωσιν ἀποκτῶμεν γνώσεις καὶ πληροφορίας, μὲ τὴν μελέτην ἀνασκάπτομεν τὰ βάθη τῆς ψυχῆς μας καὶ οἰκειούμεθα τὰς θείας ἀληθείας. Διὰ τῆς τοιαύτης μελέτης ἡ ἁγία

Γραφὴ ἀναστατόνει τὴν ὕπαρξίν μας, ἀνάπτει τὰ θεῖα ἐν ἡμῖν στοιχεῖα καὶ μεταμορφώνει ποιοτικῶς τὴν ζωήν μας. Οὕτως ὁ ἱερὸς Αὐγουστῖνος συνεκλονίσθη καὶ ἀπεφάσισεν ἀμέσως νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν πρὶν ἄτακτον καὶ ἁμαρτωλὸν βίον, ὅταν ἀνέγνωσε τοὺς λόγους ἐκείνους τοῦ Ἀπ. Παύλου: «Καὶ τοῦτο εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἤδη ὑμᾶς ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι· νῦν γὰρ ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν. Ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν. Ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, ἐνδυσώμεθα δὲ τὰ ὅπλα τοῦ φωτός· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ· ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν». (Ρωμ. 13,11.) Ἐπίσης ὁ διάσημος, ἀλλ' ἄθεος Βολταῖρος συνεκλονίσθη καὶ ἐσταμάτησε διὰ νὰ θαυμάσῃ τὸ νόημα, ὅταν, διαβάζων τὸν 50 ψαλμόν, ἔφθασεν εἰς τὸν στίχον: «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοὶ ὁ Θεὸς καὶ πνεῦμα εὐθὲς ἐγκαίνισον ἐν τοῖς ἐγκάτοις μου». Ὅπως οἱ ἄνθρωποι καὶ τὰ παμποίκιλα ζῶα καὶ πτηνὰ καὶ ἑρπετὰ εὑρίσκουν εἰς τὴν μητέρα φύσιν πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ τὴν διατροφήν των, οὕτω καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι πάσης φυλῆς καὶ πάσης ἐποχῆς καὶ πλούσιοι καὶ πτωχοί, καὶ μικροὶ καὶ μεγάλοι, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, καὶ ἐγγράμματοι καὶ ἀγράμματοι, καὶ εὐτυχισμένοι καὶ κακότυχοι, καὶ ἠθικοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ εὑρίσκουν καὶ θὰ εὑρίσκουν πάντοτε εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν τὴν πνευματικὴν τροφήν, ἧς ἕκαστος ἔχει ἀνάγκην, καὶ τὴν συμβουλὴν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν, ποὺ χρειάζεται εἰς πᾶσαν περίστασίν του. Διότι αὐτὸς ὁ Θεὸς μᾶς ὁμιλεῖ ἐν αὐτῇ καὶ ὄχι οἱ ἄνθρωποι Αὕτη ὁμιλεῖ πρὸς ἕκαστον ἄνθρωπον εἰς τὴν γλῶσσαν, τὴν ὁποίαν ἐννοεῖ. Ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ἄκρου τῆς γῆς ἕως εἰς τὸ ἄλλο περιάγεται αὕτη εἰς ὅλους τοὺς λαοὺς τῆς γῆς ἐν μεταφράσει κατὰ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν διάλεκτον ἑκάστου καὶ ἀφήνει εἰς τὴν ψυχήν του τὸ οὐράνιον μάνα, ὅπερ χρειάζονται, «τὸν ἄρτον τὸν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ».

Ἡ Βίβλος ἔχει τοσαύτην ἀξίαν διὰ τὴν ζωήν μας διότι ὅλη, ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, περιστρέφεται περὶ τὸν Χριστὸν καὶ αὐτὸν ἔχει ὡς κέντρον. Ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ αἰτία τοῦ σύμπαντος, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ψυχῆς μας, ὁ ἴδιος εἶναι τὸ κέντρον καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τῆς Βίβλου, διὰ τοῦτο ἐλέχθη, ὅτι τὸ Εὐαγγέλιον εἶναι «δύναμις Θεοῦ εἰς σωτηρίαν παντὶ τὸ πιστεύοντι» (Ρωμ. 1,16). Ἡ ἁγ. Γραφὴ σώζει, ἀπομακρύνει κάθε κακόν, ἀποπλύνει τὰς ἁμαρτίας μας, φωτίζει τοὺς ὀφθαλμοὺς διὰ νὰ βλέπωμεν εἰς τὸν ὑπερφυσικὸν καὶ ἄφθαρτον κόσμον, μεταμορφώνει

τὰς κλίσεις καὶ διαθέσεις μας, στρέφει τὸν νοῦν μας πρὸς τὰ πνευματικὰ καὶ αἰώνια καὶ μᾶς ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰ ἐγκόσμια. Αὕτη ἐγράφη καὶ ἐχαρίσθη εἰς ἡμᾶς ἵνα πιστεύσωμεν εἰς τὸν Χριστόν, ποὺ εἶναι τὸ κέντρον αὐτῆς, καὶ ἵνα πιστεύσαντες, κερδήσωμεν τὴν αἰωνιότητα: «Ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύητε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ» (Ἰωαν. 20,31.) Ἡ ἁγία Γραφὴ εἶναι τὸ βιβλίον τῆς ἀπολυτρώσεως, τῆς συντριβῆς τῆς ἁμαρτίας καὶ παντὸς κακοῦ, καὶ τῆς θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο ἄς μελετῶμεν ταύτην ἀπλήστως καὶ ἂς ἐντυπώσωμεν βαθέως εἰς τὴν ψυχήν μας τὰς ἀληθείας της ὡς πολύτιμον θησαυρόν, ἵνα μὴ ἁμαρτήσωμέν ποτε: «Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυψα τὰ λόγια σου, ὅπως ἂν μὴ ἁμάρτω». (ψαλμ. 118,11.).

Β. Χ. Ι.

Μητροπολίτου πρώην Νευροκοπίου ΓΕΩΡΓΙΟΥ.

Η ΕΝΩΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΟΠΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΕΥΧΕΡΗΣ

ΜΕΛΕΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ, ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ, ΚΑΝΟΝΙΚΗ.

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

11) Μικρὰ ἀνακεφαλαίωσις.

Ἐξ ὅσων ἐλέχθησαν μέχρι τοῦδε ὁ τρόπος τῆς ἀσυγχύτου ἑνώσεως τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων τελείως διεσαφηνίσθη καὶ ἐπακριβῶς ἐξετέθη.

Δύο τέλειαι φύσεις, ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρωπίνη, ἑνωθεῖσαι ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως ἀπετέλεσαν τὸν ἕνα καὶ μόνον Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, (ἓν μόνον πρόσωπον), τέλειον Θεὸν καὶ τέλειον ἄνθρωπον, γεννηθέντα μὲν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ Πατρὸς κατὰ τὴν θεότητα, γεννηθέντα δὲ τὸν αὐτὸν ἐπ᾿ ἐσχάτων τῶν χρόνων ἐκ Πνεύματος Ἁγίου

καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ὁμοούσιον μὲν τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, ὁμοούσιον δὲ τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα.

Ἡ ἕνωσις τῶν δύο φύσεων ἐγένετο ἀ π ε ρ ι ν ο ή τ ω ς , κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ θείου Κυρίλλου, καὶ Φυσικῶς, ἐφ' ᾧ καὶ αἱ ἑνωθεῖσαι δύο φύσεις εἶναι καὶ μένουσι μετὰ τὴν ἕνωσιν ἀδιάσπαστοι, ἀδιαίρετοι, ἀμέριστοι, ἀποκλειομένης ἀπολύτως τῆς διαιρέσεως, ἢ τοῦ μερισμοῦ, τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο πρόσωπα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἕνωσις τῶν δύο φύσεων ἐγένετο ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως, ἦτο φυσικὸν νὰ διατηρηθῶσι μετὰ τὴν ἕνωσιν αἱ ἰδιότητες ἑκατέρας τῶν δύο φύσεων, οὕτως ὥστε τὸ ἀποτετελεσμένον ἓν θεανδρικὸν πρόσωπον νὰ ἐκδηλώνῃ αὐτάς, πότε τὴν μίαν καὶ πότε τὴν ἄλλην. («ἑκατέρας οὐσίας τὴν ἰδιότητα σφᾶν φυλάξαντα»).

Τοῦτο εἶναι εἰς τὰ κεφαλαιώδη καὶ ἐπίμαχα σημεῖα τὸ περιεχόμενον τῶν δύο ἐκφράσεων,

1) Ἓν θεανδρικὸν πρόσωπον ἐν δυσὶ φύσεσι μετὰ τὴν ἕνωσιν γνωριζόμενον,

2) Μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη μετὰ τὴν ἕνωσιν.

Καὶ αἱ δύο αὐταὶ ἐκφράσεις ἔχουσι τὴν αὐτὴν ἀπολύτως σημασίαν, καθὼς σαφῶς καὶ ῥητῶς ἐξήγησεν ὁ Θεῖος Κύριλλος, ὁ ὁποῖος ἐδέχετο μὲν τὴν πρώτην καὶ μετεχειρίζετο αὐτὴν πολλάκις ἐξ ἀρχῆς τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Νεστορίου, μετεχειρίζετο ὅμως καὶ τὴν δευτέραν εἰδικώτερον διὰ τὴν ψυχολογίαν τῶν Ἀλεξανδρινῶν (βλ. σελ. 43-46).

Ἡ ἀνωτέρω ἔκθεσις εἶναι ἡ ἀπηκριβωμένη καὶ ἐξεληλεγμένη διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ δὲ μέρος αὐτῆς, καθ' ὃ διατηρεῖται καὶ μετὰ τὴν ἕνωσιν ἡ διαφορὰ τῶν δύο φύσεων, εἶναι ἐπὶ πλέον καὶ κατάφωρος πραγματικότης, ἐπ' αὐτῆς δὲ ἐστηρίχθη ἡ εἰρήνευσις μετὰ τῶν Ἀνατολικῶν τῷ 433, καὶ ταύτην ἐπεκρότησαν πᾶσαι αἱ ἐπὶ μέρους Ἐκκλησίαι, διότι ταύτην ἐπρέσβευεν ἀείποτε σύνολος ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Δὲν ἔχει σημασίαν, ἐὰν ὑπῆρξαν καὶ διαφωνοῦντες. Οὗτοι ἦσαν μονάδες ἀπέναντι τοῦ συνόλου, ἐπὶ πλέον δὲ δὲν εἶχον ἐρείσματα, ἐπὶ τῶν ὁποίων νὰ στηρίξωσι τὰς διαφωνίας των, καὶ ἔτι ἐπὶ πλέον ὀξεῖς τὸν χαρακτῆρα, τῆς ὀξύτητος αὐτῶν ὑπερενταθείσης ἐκ τῆς βλασφήμου διαιρέσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο πρόσωπα ὑπὸ τοῦ Νεστορίου, εἶχον ἀπολέσει τὴν ψυχραιμίαν αὐτῶν τελείως. Καὶ ταῦτα πάντα θὰ διευκρινίσωμεν περαιτέρω.

Οἱ ὀλίγοι διαφωνοῦντες ἀπέναντι τοῦ συνόλου ἦσαν ἁπλαὶ μονά-

δες, ὡς εἴπομεν, πλὴν καθ' ἑαυτοὺς ἦσαν ἀρκετοί, εἶχον δὲ καὶ προστασίας ἰσχυράς.

Βεβαίως ἐν τῇ διαπραγματεύσει τοῦ παρόντος ζητήματος, μᾶς ἐνδιαφέρει μόνον ὁ Διόσκορος. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος εἶναι συνδεδεμένος ἱστορικῶς μὲ τὸν Εὐτυχῆ, δὲν δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν αὐτὸν (τὸν Διόσκορον), ἐὰν δὲν συνεξετάσωμεν καὶ τὸν Εὐτυχῆ, καὶ μάλιστα πρῶτον αὐτόν.

12) *Εὐτυχὴς—Διόσκορος.*

Α.' ΕΥΤΥΧΗΣ.

Μεταξὺ τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τοῦ πρωτοκόλλου τῆς συμφιλιώσεως τῶν Ἀνατολικῶν μετὰ τοῦ Κυρίλλου καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει ἦτο ἐκτὸς τοῦ Διοσκόρου καὶ ὁ Εὐτυχής. Οὗτος ἦτο ἡγούμενος Μονῆς τινος παρὰ τὴν Κων)πολιν, γέρων ἀρχιμανδρίτης, περιωρισμένης μορφώσεως καὶ λίαν φανατικὸς μοναχός, διακριθεὶς κατὰ τοὺς ἐναντίον τοῦ Νεστοριανισμοῦ ἀγῶνας καὶ συμπράξας μάλιστα μετὰ τοῦ θείου Κυρίλλου. Ὡς θεολόγος οὐδεμίαν εἶχε σημασίαν, ἀλλ' ἤσκει ἐν τῇ βασιλικῇ αὐλῇ μεγάλην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς πορείας τῆς αἱρέσεως καὶ μετέπειτα διὰ τοῦ πρωθυπουργοῦ Χρυσαφίου, τοῦ ὁποίου ἦτο πνευματικός.[1] Εἶχον εἴπει προηγουμένως, ὅτι ὁ Ἀπολλινάριος ὑπῆρξε πρόδρομος τῆς μετὰ ταῦτα ἀναφανείσης αἱρέσεως τοῦ μονοφυσιτισμοῦ, διότι αὐτὸς πρῶτος μετεχειρίσθη τὴν ἔκφρασιν, «Μία φύσις τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένη». Ὁ Εὐτυχὴς ἐνσυνειδήτως μὲν διακείμενος κατὰ τοῦ Ἀπολλιναρίου καὶ λοιπῶν αἱρετικῶν, τοὺς ὁποίους καὶ ἀπεκήρυττεν, ὑποσυνειδήτως ὅμως ἐπηρεασμένος ἀπὸ τὰς γενικὰς αὐτῶν γραμμάς, καὶ ἰδίᾳ τὰς τοῦ Ἀπολλιναρίου, περὶ «μιᾶς φύσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένης», ἐπὶ πλέον δὲ ἄκρως ἀντίθετος πρὸς τοὺς Ἀνατολικούς, οὐδαμῶς ἠνέχθη τὴν γενομένην συνδιαλλαγὴν τοῦ Κυρίλλου μετ' αὐτῶν. Ἐφρόνει, ὅτι μὲ τὴν διατήρησιν τῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο φύσεων μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῷ ἑνὶ Χριστῷ ἐγίνετο ἐπάνοδος εἰς τὸν μισητὸν Νεστοριανισμόν, ἐκ τῆς κεκτημένης δὲ ταχύτητος τῆς ὁρμῆς αὐτοῦ, (πρόσθες καὶ τῆς ἡμιμαθείας), δὲν ἠδύνατο, ἢ δὲν ἤθελε, νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ὁ Νεστοριανισμὸς ἦτο τεθαμμένος μὲ τὴν καταδίκην τῆς διχοτομήσεως τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο Χριστούς, καὶ τὴν ἀνακήρυξιν τῆς φυσικῆς καὶ ἀδια-

---

[1] Χρ. 383.

σπάστου ἑνότητος τοῦ θεανδρικοῦ Αὐτοῦ προσώπου, καὶ ὅτι ἡ διατήρησις τῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο φύσεων μετὰ τὴν ἕνωσιν μὴ θίγουσα ἀπολύτως τὴν ἑνότητα ἐξέφραζε μίαν πραγματικότητα κατάφωρον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οὕτως οἰκονομηθεῖσαν διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἤρχισε λοιπὸν ἀγῶνα δεινόν, ἀλλὰ μάταιον, καθ' ἑνὸς ἀπολύτως ἀνυπάρκτου κινδύνου, διότι ἁπλῶς ἐγίνετο ἐν τῷ ὅρῳ τῆς συμφιλιώσεως λόγος περὶ δύο φύσεων μετὰ τὴν ἕνωσιν. Σύμπασα ἡ Ἐκκλησία (ἐκτὸς βέβαια τῶν δυσηρεστημένων) ἤρχισε νὰ ἐννοῇ, ὅτι φύσις καὶ πρόσωπον δὲν εἶχον τὴν αὐτὴν σημασίαν καὶ ὅτι ἡ μὲν ἑνότης τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ ἦτο ἐξησφαλισμένη διὰ τῆς διατυπώσεως, ὅτι ἐκ τῶν συνελθουσῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ δύο φύσεων ἀπετελέσθη ἓν καὶ μόνον πρόσωπον, (ὄχι φύσις), ἀδιάσπαστον, ἡ δὲ διαίρεσις τοῦ Χριστοῦ εἰς δύο Χριστοὺς μὲ τὴν διατήρησιν τῶν ἰδιοτήτων τῶν δύο φύσεων ἀπεκλείετο ἀπολύτως κατόπιν τῶν ῥητῶν καὶ κατηγορηματικῶν φραγμῶν περὶ ἀδιαιρέτου καὶ ἀδιασπάστου ἑνώσεως.[1] Ἀλλ' ὁ Εὐτυχής, καθ' ὃ ἀμόρφωτος, δὲν ἠδύνατο νὰ σκεφθῇ ταῦτα πάντα. Ἐνεφανίσθη λοιπὸν μὲ μίαν ἁπλουστάτην ἐν τῇ διατυπώσει διδασκαλίαν, καὶ ταύτην προέβαλλεν ὡς σύμβολον τῶν ματαίων ἀγώνων του καθ' ἑνὸς ἀνυπάρκτου κινδύνου. Ἡ βάσις τῆς διδασκαλίας του ἦτο ἡ πρότασις, «Δύο φύσεις πρὸ τῆς ἑνώσεως, μία μόνον φύσις μετὰ τὴν ἕνωσιν», χωρὶς τὸ σεσαρκωμένη, εἰς τὸ ὁποῖον, ὡς εἴδομεν, ὁ θεῖος Κύριλλος ἀπέδιδεν οὐσιωδεστάτην σημασίαν, ὅ ἐστιν ὁ Μονοφυσιτισμός. Ἐν τῇ ἁπλουστάτῃ ὅμως ταύτῃ διατυπώσει ἐνυπῆρχεν ἡ ἀπορρόφησις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπὸ τῆς θείας, τὴν ὁποίαν ἐδίδασκεν ὁ Ἀπολλινάριος καὶ τὴν ὁποίαν ἀπεδέχετο καὶ ἐδίδασκε καὶ ὁ Εὐτυχής. Προβαίνων μάλιστα περαιτέρω ἐδίδασκεν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν προσέλαβε τὴν σάρκα Αὐτοῦ ἐκ τῆς Παρθένου Μαρίας, ἀλλὰ κατήγαγεν αὐτὴν ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὅτι δὲ ἡ σὰρξ τοῦ Κυρίου δὲν ἦτο ὁμοούσιος μὲ τὴν ἡμετέραν, τὴν τῶν ἀνθρώπων.[2]

Οὕτω δὲ ἡ πρώτη ἁπλῆ πρότασις τοῦ Εὐτυχοῦς ἐγίνετο σύνθετος καὶ ἐγένοντο σοβαρώτατα δογματικὰ ζητήματα. Προσεπάθει οὗτος νὰ στηριχθῇ εἰς τὰ συγγράμματα τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τὰ ὁποῖα

---

[2] Ἡ διατήρησις ἄλλως τῆς διαφορᾶς τῶν δύο φύσεων μετὰ τὴν ἕνωσιν ὑπῆρξεν, ὡς ἐλέχθη κατάφωρος πραγματικότης, καὶ ἑπομένως ὑποχρεωτικὴ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιλογίας.

[1] Mansi VI, 700.

ὅμως ἦσαν πλαστώνυμα,[1] ἀπέκρουε τὸν Ἀρειανισμόν, συναπέκρουε δὲ καὶ τὸν Ἀπολλιναρισμὸν γενικῶς καὶ ἀορίστως, ἵνα φαίνηται συμφωνῶν πρὸς τὸν Μ. Ἀθανάσιον, κατεπολέμει δὲ τὸν Νεστοριανισμόν, τὸν τέμνοντα τὸν Χριστὸν εἰς δύο Χριστούς, ἵνα εἶναι σύμφωνος τῷ Ἁγίῳ Κυρίλλῳ. Μὲ τὴν καταδίκην ὅμως τοῦ Ἀρειανισμοῦ, Ἀπολλιναρισμοῦ καὶ Νεστοριανισμοῦ, δὲν ἐξησφάλιζε τὴν διδασκαλίαν του ἀπὸ τὸν χαρακτηρισμόν της ὡς αἱρετικῆς, διότι ταῦτα πάντα ἦσαν μόνον ἀρνητικά. Θετικῶς ἡ ὑποστήριξις μιᾶς φύσεως ἐν τῷ ἑνὶ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν ἕνωσιν εἶναι ἀσεβὴς ἀθέτησις μιᾶς καταφώρου πραγματικότητος οὕτως οἰκονομηθείσης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, περιέχει δέ, ἢ μᾶλλον, ἀποτελεῖ, σύγχυσιν καὶ σύγκρασιν τῶν δύο φύσεων, καθ' ἣν ἡ μία φύσις συμφύρεται μετὰ τῆς ἄλλης, εἰς τρόπον ὥστε, οὔτε ἡ μία, οὔτε ἡ ἄλλη, νὰ διακρίνηται, ὡς δηλαδὴ συμφύρονται τὰ διάφορα συστατικὰ τῶν πλείστων φαρμάκων κατὰ τὴν κατασκευήν των, καὶ δὲν διακρίνεται, οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἄλλο συστατικὸν αὐτῶν[2], εἶναι δὲ ἡ σύγχυσις αὕτη καὶ σύγκρασις ἄρδην ἀντίθετος πρὸς τὴν περὶ ἀσυγχύτου ἑνώσεως διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὸς ὁ Διόσκορος ὡμολόγησε καὶ ὑπεστήριξεν ἐν τῇ τετάρτῃ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ ἐν Χαλκηδόνι, διὰ τῆς εἰλικρινοῦς δηλώσεως αὐτοῦ, «Οὔτε σύγ-«χυσιν λέγομεν, οὔτε τομήν, οὔτε τροπήν. Ἀνάθεμα τῷ λέγοντι σύγ-«χυσιν, ἢ τροπήν, ἢ ἀνάκρασιν». (Mansi VI, 677).

Ἀναντιρρήτως λοιπὸν ἡ διδασκαλία τοῦ Εὐτυχοῦς ἦτο αἱρετική, ἀλλ' αὐτὸς θρασέως μετέδιδεν αὐτὴν εἰς τοὺς μοναχοὺς τῶν μοναστηρίων καὶ λοιποὺς Χριστιανοὺς ἐντός τε καὶ μακρὰν τῆς Κων)πόλεως. Ἦτο φυσικὸν νὰ σημειωθῇ ἐξέγερσις, διότι ἡ περὶ τῶν δύο φύσεων ἐν τῷ Χριστῷ μετὰ τὴν ἕνωσίν των εἰς ἓν θεανδρικὸν πρόσωπον διδασκαλία ἐπεκράτει σαφῶς καὶ συνειδητῶς εἰς πάσας τὰς ὀρθοδό-

[1] Τὰ συγγράμματα ταῦτα ἦσαν τοῦ Ἀπολλιναρίου, διεδίδοντο ὅμως ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νεοκαισαρείας τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου καὶ τῶν ἐπισκόπων Ῥώμης Ἰουλίου καὶ Φήλικος. Τὰ συγγράμματα ταῦτα ἀνυπόπτως μετεχειρίσθη καὶ ὁ Ἅγιος Κύριλλος, μὲ τὴν ὀρθόδοξον ὅμως ἔννοιαν καὶ οἱ ἀντίπαλοι ἀκόμη αὐτοῦ. (Χρ. 380)

[2] Ὅτι ἡ ἐπιμονὴ εἰς μίαν φύσιν μετὰ τὴν ἕνωσιν περιέχει σύγχυσιν καὶ σύγκρασιν παρετηρήθη ἐπανειλημμένως ἐν τῇ Δ'. Οἰκουμενικῇ. Παραδειγματικῶς ἀναφέρω, ὅτι ἀναγινωσκομένων τῶν πρακτικῶν τῆς ἐν Ἐφέσῳ τοῦ Διοσκόρου Συνόδου ὁ Σελευκείας Βασίλειος παρετήρει εἰς τὸν «Εὐτυχῆ». Ἐάν μὴ δύο φύσεις εἴπῃς μετὰ τὴν ἕνωσιν σύγκρασιν λέγεις καὶ σύγχυσιν. (Mansi VI σελ. 745).

ξους Ἐκκλησίας. Φορεὺς τῆς ἐξεγέρσεως ταύτης ὑπῆρξεν ὁ ἐπίσκοπος Δορυλαίου Εὐσέβιος, ὁ ὁποῖος ἐμήνυσεν ὑπευθύνως τὸν Εὐτυχῆ ἐνώπιον τῆς ἐν Κων)πόλει ὑπὸ τὸν Φλαβιανὸν συνεδριαζούσης Ἐνδημούσης Συνόδου, τῷ 448. Ὁ Εὐτυχὴς κληθεὶς καὶ ὑποχρεωθεὶς ἄκων νὰ παραστῇ πρὸ τῆς Συνόδου κατέθηκεν ὁμολογίαν ἀόριστον καὶ γενικήν, ὅτι πιστεύει εἰς ὅσα ἡ ἐν Νικαίᾳ Σύνοδος ἐδογμάτισε καὶ οἱ πατέρες ἐδίδαξαν χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ τὴν Β΄. Οἰκουμενικήν. Ὡμολόγησεν ἐπανειλημμένως τὴν μονοφυσιτικὴν αὑτοῦ διδασκαλίαν. «Μὴ γένοιτο εἰπεῖν ἐμὲ ἐκ δύο φύσεων τὸν Χριστόν, ἢ φυσιολογεῖν τὸν «Θεόν μου (Mansi VI σελ. 728) καὶ «ὁμολογῶ ἐκ δύο φύσεων γεγενῆσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν πρὸ τῆς ἑνώσεως, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν μίαν φύσιν ὁμολογῶ» (αὐτόθι VIσελ. 744). Ἠρνήθη τὴν κατηγορίαν, ὅτι ὁ Ἰησοῦς κατήγαγε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐξ οὐρανοῦ ἀπ' εὐθείας, ἀλλ' εἰς ἐπίμονον ἐρώτησιν, πόθεν προσέλαβεν αὐτὴν ὁ Κύριος, ἠρνήθη ἐπιμόνως νὰ ἀπαντήσῃ.[1] Ἠρνήθη τέλος ἀλλ' ἐπιμόνως καὶ πάλιν νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου εἶνε ὁμοούσιον τῷ τῶν ἀνθρώπων, ἀρνηθεὶς κατηγορηματικῶς τὴν ὁμοουσιότητα. (Βλέπε τὸ ὅλον σύστημα τοῦ Εὐτυχοῦς ἐν Mansi VI σελ, 741). Ἡ Σύνοδος πλέον ἢ ἐπαρκῶς διεσάφησε τῷ Εὐτυχεῖ, ὅτι ἡ διατήρησις τῆς διαφορᾶς τῶν δύο φύσεων μετὰ τὴν ἕνωσιν ἐν τῷ ἑνὶ καὶ μόνῳ προσώπῳ τοῦ Κυρίου, οὔτε σημαίνει, οὔτε ὁδηγεῖ εἰς διαίρεσιν, ἢ διάσπασιν αὐτοῦ, οὕτως ὥστε νὰ ἐπανέλθωσιν οἱ δύο Χριστοὶ τοῦ Νεστορίου.[2]

---

[1] Αἰτία τῆς ἀρνήσεως ταύτης ἦτο, ὅτι δὲν ἤθελε νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἐσαρκώθη ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου, ὡς ἐδίδαξεν ἡ Β΄. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐναντίον τοῦ Ἀπολλιναρίου, Βαλεντίνου καὶ Μακεδονίου, (Mansi VI σελ. 636), τοῦθ' ὅπερ παρετήρησαν εἰς αὐτὸν καὶ πατέρες τῆς ἐπὶ Διοσκόρου Συνόδου. Ὁ Διόσκορος μάλιστα, ὅτε ἐν τῇ Δ΄. Οἰκουμενικῇ οἱ Πατέρες διεσαφήνισαν τὸ ἐσαρκώθη διά τοῦ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐβόησαν τοῦτο, «τὸ ἐκ Πνεύματος Ἁγίου . . . κρατείτω», ὁ Διόσκορος προσέθηκεν« Εἰ Εὐτυχὴς παρὰ τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας φρονεῖ οὐ μόνον τιμωρίας ἄξιος ἀλλὰ καὶ πυρός» (αὐτόθι 636).

[2] Πάμπολλαι εἶνε αἱ δηλώσεις τῶν πατέρων περὶ τῆς ἐλλείψεως, ἢ μᾶλλον τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῆς διαιρέσεως τοῦ θεανδρικοῦ προσώπου. Ἀναφέρω παραδειγματικῶς τινάς. α΄.) «Γνωρίζομεν τὰς δύο φύσεις (μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἐννοεῖται), οὐ διαιροῦμεν ὅμως, οὔτε διῃρημένας οὔτε συγκεχυμένας λέγομεν (Mansi VI σ. 744) β΄.) Οἱ Αἰγύπτιοι ἀναθεματίζουσι τοὺς διαιροῦντας τὰς δύο φύσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν. Οἱ Ἀνατολικοὶ ὅμως προσθέτουσι «Ἀνάθεμα μὲν τῷ μερίζοντι τὰς » δύο φύσεις μετὰ τὴν ἕνωσιν, ἀνάθεμα ὅμως καὶ τῷ μὴ γνωρίζοντι τὸ ἰδιά» ζον τῶν φύσεων μετὰ τὴν ἕνωσιν» (αὐτόθι σελ. 636) γ) «Μετὰ τὴν ἕνωσιν » Ὁ Ἰησοῦς ἐν δυσὶ φύσεσιν ἐγνωρίζετο, θεότητι τελείᾳ καὶ ἀνθρωπότητι τε-

Ἐν τέλει δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ὀρθὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἀναθεματίσῃ τὰ ἐναντία· «Δεῖ σε σαφῶς ὁμολογῆσαι » καὶ ἀναθεματίσαι πᾶν τὸ ὑπεναντίον τῶν νῦν ἀναγνωσθέντων δογμάτων.[1] (αὐτόθι σελ. 744).

Ὁ δὲ Εὐτυχὴς μὲ πρωτάκουστον πονηρίαν, διαστροφὴν καὶ ὑποκρισίαν ἀπήντησεν «ἐπειδὴ τοῦτο διδάσκει ἡ ὁσιότης ὑμῶν, λέγω καὶ » ἀκολουθῶ τοῖς Πατράσιν, οἵ οὐκ εἶπον σαφῶς τοῦτο· ἐὰν δὲ ἀνα» θεματίσω, οὐαί μοι ἐστιν, ὅτι τοὺς Πατέρας μου ἀναθεματίζω» (αὐτόθι 745). Προσέθηκεν ἐπὶ πλέον ὁ Εὐτυχής, ὅτι αὐτά, τὰ ὁποῖα ζητοῦσι παρ' αὐτοῦ νὰ ὁμολογήσῃ, εἶναι προσθήκη εἰς τὸ σύμβολον τῆς Νικαίας, ἡ ὁποία ὅμως ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς Γ΄ ἐν Ἐφέσῳ. Καὶ παρετήρησε μὲν ὁ Εὐσέβιος ὁ Δορυλαίου, ὅτε ἐν τῇ Τετάρτῃ ἀνεγινώσκοντο ταῦτα, ὅτι δὲν ὑπάρχει τοιαύτη ἀπαγόρευσις, ἀλλ' ἀπήντησεν εἰς αὐτὸν ὁ Διόσκορος, ὅτι τέσσαρα βιβλία ἔχει εἰς χεῖράς του, τὰ ὁποῖα περιέχουσι τὴν ἀπαγόγευσιν, (αὐτόθι 632). Ἡ παρατήρησις τοῦ Διοσκόρου, περὶ ὑπάρξεως ἀπαγορεύσεως, ἦτο πραγματική, ἀλλ' ἡ μὲν ἀπαγόρευσις ἀνεφέρετο εἰς τὸ ἑνιαῖον σύμβολον Νικαίας—Κων)πόλεως μὲ τὴν ἀναπτυχθεῖσαν προηγουμένως ἔννοιαν, χωρὶς νὰ ἔχῃ σκοπὸν νὰ ἀπαγορεύσῃ τὰς θεολογικὰς συζητήσεις, ἡ δὲ ἐπίκλησις αὐτῆς ἐγίνετο μόνον καὶ μόνον, ἵνα πνίξωσι τὴν δευτέραν Οἰκουμενικὴν καὶ τὸ διαπλατυνθὲν ὑπ' αὐτῆς σύμβολον τῆς Νικαίας, τὸ ὁποῖον ἦτο εἰς βάρος τοῦ Εὐτυχοῦς.

Κατόπιν τῆς ἐξονυχιστικῆς διαδικασίας ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τοῦ Εὐτυχοῦς καὶ τῆς σκληροκαρδίας αὐτοῦ ἡ Σύνοδος τοῦ Φλαβιανοῦ καθήρεσεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς ἱερωσύνης καὶ ἀνεθεμάτισεν.

Ὁ Εὐτυχὴς ἐξεκάλεσε τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐνδημούσης εἰς Οἰκουμενικὴν Σύνοδαν. Ἔχων δέ, ὡς εἴπομεν, μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν τῇ αὐλῇ διὰ τοῦ Χρυσαφίου κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ τὴν σύγκλησιν τοιαύτης παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου, τὸν ὁποῖον ἐρρυμούλ-

» λείᾳ· τὴν μὲν γὰρ εἶχεν ἐκ Πατρὸς προαιώνιον, τὴν δὲ ἐκ τῆς κατὰ σάρκα » μητρὸς λαβὼν ὁ αὐτὸς ἥνωσεν ἑαυτῷ καθ' ὑπόστασιν» (αὐτόθι σελ. 636)· δ΄.) «Δύο φύσεις μὲν ἀλλὰ οὐχὶ μεμερισμένας ἔχομεν». (Εἰδικῶς εἰς Εὐτυχῆ αὐτόθι σελ. 744). ε΄.) «Ἐὰν εἴπῃς ἐκ δύο φύσεων, μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν εἴπῃς » μίαν, καὶ ἐὰν μὴ προσθῇς σεσαρκωμένην καὶ ἐνανθρωπήσασαν, σύγχυσιν λέ» γεις καὶ σύγκρασιν, ἐὰν δὲ προσθῇς σεσαρκωμένην καὶ ἐνανθρωπήσασαν, τὰ » αὐτὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν λέγεις» (αὐτόθι σελ. 745).

[1] Ἐκ τῶν ὁποίων παραδειγματικῶς παρεθέσαμεν νὰ ἐν τῇ ἀμέσως ἀνωτέρῳ σημειώσει.

κησαν μὲ τὴν ἰδέαν, ὅτι δύο φύσεις ἐν τῷ ἑνὶ Χριστῷ μετὰ τὴν ἕνωσιν εἶναι ἐπάνοδος εἰς τὸν καταδικασθέντα Νεστοριανισμόν. Εἰς τὴν σύγκλησιν ταύτης τῆς Συνόδου, συνέβαλε μεγάλως καὶ ὁ Διόσκορος ὡς δυσηρεστημένος κατὰ τῆς συνδιαλλαγῆς Κυρίλλου-Ἀνατολικῶν, ἐπέτυχε δὲ νὰ ὁρισθῇ παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος ὁ ἴδιος ὡς πρόεδρος, ἢ μᾶλλον, ὡς ἀρχηγὸς τῆς Συνόδου. Ἐντεῦθεν λοιπὸν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν στάσιν τοῦ Διοσκόρου ἐν σχέσει πρὸς τὸν Εὐτυχῆ καὶ τὸν Μονοφυσιτισμὸν καθ' ἑαυτόν.

Β'. ΔΙΟΣΚΟΡΟΣ.

Περὶ τοῦ Διοσκόρου μέχρι τῆς ἀναδείξεώς του εἰς Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας οὐδὲν εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστὸν ἱστορικῶς, εἰμὴ τοῦτο, ὅτι ὑπῆρξεν ἀρχιδιάκονος τοῦ Ἁγίου Κυρίλλου, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν εἰς Ἔφεσον, διεδέχθη δὲ καὶ εἰς τὸν θρόνον Ἀλεξανδρείας. Ἐκ τοῦ συνόλου τῆς μετὰ ταῦτα πατριαρχικῆς δράσεώς του καὶ ἀσχέτως πρὸς τὰς κατευθύνσεις αὐτῆς, φαίνεται μεγάλη ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτικὴ φυσιογνωμία, χαρακτὴρ ἰσχυρός, εὐμοιρῶν παιδείας οὐ τῆς τυχούσης, δραστήριος καὶ ἀκατάβλητος, θερμῶς πιστεύων εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὡς τὴν ἀντελαμβάνετο, σπανίας εὐφυΐας, ψυχραιμίας εἰς τὰς ἀνάγκας, καὶ δικανικότητος, καὶ ἐν συνόλῳ ἀνὴρ ἐξαιρετικῆς ἀξίας, ἡ ὁποία ἀσχέτως πρὸς τὸ κατάντημά του, τὸν φέρει μεταξὺ τῶν μεγάλων Πατριαρχῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἦτο ὅμως ὀξὺς καὶ βίαιος καὶ ἔτεινεν εἰς τὴν ἀπορρόφησιν τῶν ἄλλων τιτλοφορούμενος «δεσπότης τῆς Οἰκουμένης», ἢ «Οἰκουμενικὸς ἀρχιερεύς».[1]

Τὰ ἐξαιρετικὰ ὅμως αὐτοῦ προσόντα ὁ Διόσκορος, τὰ ὁποῖα θὰ ἀνεδείκνυον αὐτὸν μέγαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὑπέταξεν εἰς τὰ ἐλαττώματά του καὶ κατέτριψε καὶ κατηνάλωσεν αὐτὰ εἰς ὑπεράσπισιν ὑποθέσεως μὴ εὐσταθούσης, ὑποθέσεως, ἡ ὁποία κατηνάλωσε τέλος καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον. Συνεδέθη ἱστορικῶς μὲ τὴν αἵρεσιν τοῦ Εὐτυχοῦς, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἐξετέθη οἰκτρῶς εἰς τὴν συνείδησιν πάντων τῶν ὀρθοδόξων μέχρι σήμερον, οἱ ὁποῖοι τὸν θεωροῦσιν, ὄχι μόνον ὡς φρονήσαντα τὰ τοῦ αἱρετικοῦ Εὐτυχοῦς, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀρχηγὸν τῆς αἱρέσεως

Μὲ τὴν ἀντίληψιν αὐτήν, μὲ τὸ φρόνημα αὐτό, ἐπαιδαγωγήθημεν πάντες, καὶ οὐδέποτε, οὔτε ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας, οὔτε ἐκ νύξεως ἐξωτερικῆς, ἐσκέφθημεν νὰ ἐξετάσωμεν τὴν πραγματικὴν στάσιν

[1] Mansi VI, 885 + χριστ. 381.

τοῦ Διοσκόρου πρὸς τὸν αἱρετικὸν Εὐτυχῆ καὶ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ καθ' ἑαυτήν. Τὰ ᾀδόμενα ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἡμῶν ᾄσμασι «κατεκρίνατε Νεστόριον, Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον», τὰ ἠκούομεν πάντες μετὰ πολλῆς ἱκανοποιήσεως. Ἀλλ' αἱ προσωπικαί μου ἐνασχολήσεις κατὰ τὰ τελευταῖα 17 ἔτη μὲ ἔφεραν εἰς ἄμεσον ἐπαφὴν μὲ τὰ πεπραγμένα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τῶν πηγῶν αὐτῶν, ἤτοι τῶν ἐστενογραφημένων πρακτικῶν. Ἐν ταῖς πηγαῖς λοιπὸν παρετήρησα, ὅτι ὁ Διόσκορος, τὸν ὁποῖον μετὰ τῆς σημερινῆς καὶ πασῶν τῶν προηγηθεισῶν γενεῶν ἐθεώρουν ὡς καταδεδικασμένον ἐπὶ αἱρέσει, ἤτοι διὰ τὴν πίστιν, δὲν ἦτο καταδεδικασμένος μὲ τοιαύτην αἰτιολογίαν, ἀλλὰ καθῃρημένος μόνον δι' ἐκκλησιαστικὰς ἀταξίας καὶ ὑπερβολάς. Ἡ κεκτημένη ταχύτης μου ἀπέναντι αὐτοῦ μὲ ὤθησε νὰ ἐπαναλάβω τὴν μελέτην τῶν κατ' αὐτὸν καὶ τῶν πρακτικῶν ἐν γένει τῆς Τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἐσχημάτισα σταθερὰν πεποίθησιν, ὅτι ὁ Διόσκορος δὲν ὑπῆρξεν ὁμόφρων κατ' οὐσίαν τοῦ Εὐτυχοῦς, καὶ τὸ ἀπολύτως σπουδαῖον, ὅτι ἡ Δ' Οἰκουμ. Σύνοδος δὲν κατεδίκασεν αὐτὸν διὰ πίστιν. Ἡ αὐθεντικὴ αὕτη διαπίστωσις μὲ ηὐχαρίστησε πολὺ καὶ διὰ τὸν Διόσκορον αὐτόν, ἀλλ' ἰδιαίτατα διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν σημερινῶν Κοπτορθοδόξων ἀδελφῶν, οἱ ὁποῖοι, τόσον ἀγαθοὶ πρὸς ἡμᾶς, καὶ εὐλαβεῖς εἰς ἄκρον Χριστιανοί, θαυμασταὶ ὅμως καὶ ἀφωσιωμένοι εἰς τὸν Διόσκορον, θεωροῦνται ἐσφαλμένως ὡς συγκαταδεδικασμένοι διὰ πίστιν κατὰ συνέπειαν τῆς γενικῆς ἀντιλήψεως, ὅτι αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς ἐθεωρήθη (ἐσφαλμένως) ὡς διὰ πίστιν καταδεδικασμένος. Τὰς βεβαίας καὶ σταθερὰς νέας πεποιθήσεις μου δὲν ἔπαυσα ἔκτοτε νὰ διακηρύττω μὲ τὰς αὐθεντικάς των ἀποδείξεις, παρετήρησα δέ, ὅτι καὶ πάντες ἐκ τῶν ἡμετέρων, οἱ ὁποῖοι τὰς πληροφοροῦνται, αἰσθάνονται ἀνεκλάλητον εὐχαρίστησιν καὶ χαρὰν ἐπὶ τῷ ὅτι διανοίγεται ὁμαλωτάτη ὁδὸς πρὸς τὰς ποθητὰς ἐξηγήσεις διὰ μίαν τελικὴν καὶ ὁριστικὴν συνεννόησιν. Τὰς νέας εὐχαρίστους ἀντιλήψεις μου ἀνεκοίνωσα μετὰ χαρᾶς καὶ εἴς τινας καλοὺς καὶ ζηλωτὰς Κοπτορθοδόξους ἀδελφούς, ἐν τοῖς πρώτιστα δὲ εἰς αὐτὸν τὸν νῦν Μακαριώτατον Πατριάρχην κ. κ. Ἰωάσαφ, χαίρω δὲ ἰδιαιτέρως, διότι ἔλαχεν εἰς ἐμὲ τὸν ταπεινὸν ὁ κλῆρος νὰ ἀναπτύξω τὰ κατὰ τὸ ζήτημα τοῦτο

Ἐν τῇ ἱστορικῇ σκηνῇ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας, ὁ Διόσκορος ἐμφανίζεται ὡς πρόεδρος, ἢ μᾶλλον, ὡς ἀρχηγὸς τῆς ἐν Ἐφέσῳ τῷ 449 συνελθούσης Συνόδου, ἡ ὁποία συνεκλήθη, ἵνα ἐξετάσῃ τὴν ἔκκλησιν τοῦ Εὐτυχοῦς κατὰ τῆς εἰς βάρος του ἀποφάσεως τοῦ Φλαβιανοῦ,

καὶ εἰς τὴν ὁποίαν παρέστησαν 130 ἐπίσκοποι. Ὁ Διόσκορος συνδεόμενος μετὰ τοῦ Εὐτυχοῦς διὰ προτέρας συνεργασίας κατὰ τοῦ νεστοριανισμοῦ, ἀνήκων δὲ ἐκ τῶν πρώτων εἰς τὴν μερίδα τῶν δυσηρεστημένων κατὰ τῆς συμφιλιώσεως Κυρίλλου - Ἀνατολικῶν, ἐκ χαρακτῆρος δὲ ἀδιάλλακτος, καὶ ἐπὶ πλέον ἔχων ὑπ' ὄψει, ὅτι ὁ Εὐτυχὴς ἐτύγχανε τῆς ἀμερίστου προστασίας τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Β', ἔλαβε προκαταβολικῶς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως ἀπαλλάξῃ μὲν αὐτὸν ἐκ παντὸς τρόπου τῆς καταδίκης, ἀχρηστεύσῃ δὲ καὶ τοὺς παράγοντας, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἐπαναφέρωσιν εἰς ἰσχὺν τὴν κατ' αὐτοῦ (τοῦ Εὐτυχοῦς) ἀρχικὴν ἀπόφασιν. Καὶ πρῶτον μὲν ἀπεκατέστησε τὸν Εὐτυχῆ ἄνευ ἀποφάσεως, ὑποχρεώσας τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ δεχθῶσιν αὐτόν. Καταστήσας δὲ τὴν Σύνοδον ὑποχειρίαν ἑαυτῷ ἀνεκήρυξε τὸ φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς σύμφωνον πρὸς τὰ ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ Συνόδου θεσπισθέντα, ἐκήρυξεν αἱρετικὸν τὸ φρόνημα τοῦ Φλαβιανοῦ καὶ καθήρεσεν αὐτόν, καθήρεσε δὲ καὶ τὸν Εὐσέβιον τὸν Δορυλαίου καὶ τὸν Κύρου Θεοδώρητον, καὶ ἐνήργησε νὰ ἀναδειχθῇ διάδοχος τοῦ Φλαβιανοῦ, ὁ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποκρισάριός του ἐν Κωσταντινουπόλει Ἀνατόλιος.

Αἱ ῥαγδαῖαι αὗται ἀποφάσεις καθ' ἑαυτὰς καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐξηνέχθησαν καὶ ἐφηρμόσθησαν, προὐκάλεσαν γενικὴν ἐξέγερσιν εἰς πάσας τὰς Ἐκκλησίας ἀπαιτούσας διὰ κοινῆς βοῆς τὴν σύγκλησιν πολυπληθοῦς Οἰκουμενικῆς Συνόδου πρὸς ἀναθεώρησιν καὶ ἀκύρωσιν αὐτῶν. Τὸ γενικὸν τοῦτο αἴτημα δὲν ἐβράδυνε νὰ πραγματοποιηθῇ. Ὁ ὑποστηρίζων τὰς ἀποφάσεις τῆς ὑπὸ τὸν Διόσκορον Συνόδου αὐτοκράτωρ Θεοδόσιος ὁ Β' πεσὼν ἐκ τοῦ ἵππου τῇ 28ῃ Ἰουλίου 450 ἐφονεύθη, τὴν ἀρχὴν δὲ κατέλαβεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ Πουλχερία συζευχθεῖσα τὸν στρατηγὸν Μαρκιανόν.[1]

Ὁ νέος ἀρχιεπίσκοπος Κων)πόλεως Ἀνατόλιος καίπερ ἐκ τῶν σπλάχνων τῆς Ἀλεξανδρινῆς Ἐκκλησίας προερχόμενος καὶ τοῦ Διοσκόρου προστατευόμενος, δὲν ἐδίστασε νὰ ἀποδοκιμάσῃ ἀμέσως τὰ ἐν Ἐφέσῳ γενόμενα. Καὶ δὴ συγκαλέσας κατὰ Νοέμβριον τοῦ 450 Ἐνδημοῦσαν Σύνοδον κατεδίκασε τὸν Εὐτυχῆ, καὶ ὑπέγραψε τὴν πρὸς Φλαβιανὸν ἀποσταλεῖσαν προηγουμένως δογματικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Λέοντος. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μαρκιανὸς ὑπείκων εἰς τὰς πανταχόθεν ὑποδείξεις τῆς Ἐκκλησίας συνεκάλεσε διὰ τὴν 8ην Νοεμβρίου 451 τὴν Δ'. ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

---

[1] **Πάντοτε δικαιοῦται ὁ Προφητάναξ, ὁ ὁποῖος συνίστα τό, «μὴ πεποίθατε ἐπ' ἄρχοντας ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία».**

Εἰς τὴν Σύνοδον ταύτην παρέστησαν, μετὰ καὶ τῶν τεσσάρων ἀντιπροσώπων τοῦ Λέοντος Ῥώμης, 630 πατέρες, ἐκ τῶν ὁποίων δέκα καὶ ἐννέα μόνον ἐπίσκοποι ἐξ Αἰγύπτου (ἐπὶ ἀριθμοῦ 100) ἠκολούθησαν τὸν Διόσκορον.

Ἡ πολυπληθεστάτη αὕτη σύνοδος 1) ἐμελέτησε τὰ πρακτικὰ τῆς ὑπὸ τὸν Φλαβιανὸν ἐν Κων)πόλει Ἐνδημούσης Συνόδου, 2) τὰ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ὑπὸ τὸν Διόσκορον.[1] 3) Ἐξήτασε τὸ ζήτημα τῆς πίστεως καθ' ἑαυτό. 4) Ἐμελέτησε τὴν προαπεσταλμένην πρὸς Φλαβιανὸν δογματικὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ῥώμης Λέοντος ἐξονυχιστικῶς καὶ μετ' ἀπολύτου ἐλευθερίας (Mansi VI σελ. 953-957 976+976) ἔκρινε δὲ αὐτὴν τελικῶς καὶ ἀνεκήρυξεν ὀρθόδοξον καὶ σύμφωνον πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας. 5) Ἐξήτασε τὴν ὁμολογίαν τοῦ τεθνεῶτος ἤδη Φλαβιανοῦ πρὸς Θεοδόσιον καὶ τὰς ἐν τῇ Συνόδῳ Ἐφέσου τῷ 449 δηλώσεις του,[2] καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὰς συμφώνους τῇ διδασκαλίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῖς διδάγμασι τοῦ Κυρίλλου. 6) Ἀπεκατέστησε πλήρως τὸν Φλαβιανόν, τὸν Δορυλαίου Εὐσέβιον, καὶ τὸν Θεοδώρητον Κύρου. 7) Ἀνεθεμάτισε τὸ φρόνημα τοῦ Εὐτυχοῦς ὡς αἱρετικὸν καὶ αὐτὸν τὸν ἴδιον καὶ τοὺς ὁμοφρονοῦντας μετὰ τὴν ἐξακολουθητικῶς καὶ ἐνώπιον αὐτῆς ἐπιδειχθεῖσαν σκληροτραχηλίαν εἰς τὰ φρονήματά του. Τὸν Εὐτυχῆ ἀνεθεμάτισαν καὶ οἱ Αἰγύπτιοι ἐπί-

---

[1] Ἐντεταγμένα ἀμφότερα ἐν τοῖς πρακτικοῖς τῆς πρώτης συνεδριάσεως τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι.

[2] Ἡ ὁμολογία τοῦ Φλαβιανοῦ ἡ δοθεῖσα εἰς τὸν Θεοδόσιον εἶχεν ἀκριβῶς ὡς ἑξῆς:

Κηρύττομεν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ Θεοῦ Πατρὸς ἀνάρχως γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, Θεὸν τέλειον και ἄνθρωπον τέλειον, τὸν αὐτὸν ἐν προσλήψει ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα καὶ ὁμοούσιον τῇ μητρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ γὰρ ἐν δύο φύσεσιν ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν μετὰ τὴν σάρκωσιν τὴν ἐκ τῆς Ἁγίας Παρθένου καὶ ἐνανθρώπησιν ἐν μιᾷ ὑποστάσει καὶ ἐν ἑνὶ προσώπῳ, ἕνα Χριστόν, ἕνα Υἱόν, ἕνα Κύριον ὁμολογοῦμεν. Καὶ μίαν μὲν τοῦ Θεοῦ λόγου φύσιν σεσαρκωμένην μέν τοι καὶ ἐνανθρωπήσασαν λέγειν οὐκ ἀρνούμεθα, διὰ τὸ ἐξ ἀμφοῖν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν. Τούς γε μὲν δύο υἱούς, ἢ δύο ὑποστάσεις, ἢ δύο πρόσωπα, καταγγέλλοντας, ἀλλ' οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος κηρύττοντας ἀναθεματίζομεν καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ φρονοῦντας ἢ λέγοντας' καὶ ἐκπέσωσιν οἱ τοιοῦτοι τῆς υἱοθεσίας τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύουσιν. (E. Dehwartz μν. ἔ. II, 1,1 σ. 35).

σκοποι ἐν τῇ Συνόδῳ διὰ τῆς ἐπαναληπτικῆς δηλώσεως, «ἀνάθεμα Εὐτυχεῖ καὶ τοῖς πιστεύουσιν αὐτῷ»[1]. 8) Καθήρεσε τὸν Διόσκορον καὶ διέταξεν ἐκλογὴν διαδόχου. 9) Διετύπωσεν ἐν ὅρῳ σαφεῖ τὴν χριστολογικὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας μὲ βάσιν τὴν συμφωνίαν Κυρίλλου - Ἀνατολικῶν καὶ ἐνισχυμένην διασάφησιν αὐτῆς, ἀφοῦ ἐμελέτησε πάντα τὰ σχετικὰ συγγράμματα τοῦ Κυρίλλου καὶ ἄλλων διασήμων πατέρων τῆς Ἐκκλησίας.

Γνώμων καὶ ὁδηγὸς πασῶν τῶν περὶ πίστεως συζητήσεων καὶ κρίσεων ἐν τῇ Δ΄ Οἰκουμ. Συνόδῳ ὑπῆρξεν ὁ θεῖος Κύριλλος καὶ ἡ πρὸς τὰς διδασκαλίας αὐτοῦ συμφωνία. Ὁ ἀναγινώσκων τὰ σχετικὰ πρακτικὰ ἀποκομίζει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εὑρίσκεται ἐν οἰκουμενικῇ καὶ πανηγυρικῇ ἑορτῇ τελουμένῃ πρὸς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Κυρίλλου.

12) Ὁ ὅρος τῆς Τετάρτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου

«Ἡ Ἁγία Σύνοδος τὰς τοῦ μακαρίου Κυρίλλου τοῦ τῆς Ἀλε- » ξανδρέων Ἐκκλησίας γενομένου ποιμένος συνοδικὰς ἐπιστολὰς πρός » τε Νεστόριον καὶ πρὸς τοὺς τῆς Ἀνατολῆς, ἁρμοδίας οὔσας ἐδέ- » ξατο... αἷς καὶ τὴν ἐπιστολὴν τοῦ τῆς μεγίστης Ῥώμης προέδρου » τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Ἁγιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Λέοντος, τὴν » γραφεῖσαν πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις ἀρχιεπίσκοπον Φλαβιανὸν ἐπ᾽ ἀναιρέσει » τῆς (τοῦ) Εὐτυχοῦς κακονοίας, ἅτε δὴ τῇ τοῦ Μεγάλου Πέτρου » ὁμολογίᾳ συμβαίνουσαν καὶ κοινήν τινα στήλην ὑπάρχουσαν τῶν » κακοδοξούντων, εἰκότως, συνήρμοσε, πρὸς τὴν τῶν ὀρθοδόξων » δογμάτων βεβαίωσιν.[2]

«Ἑπόμενοι τοίνυν τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ὁμο- » λογεῖν Υἱὸν τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν συμφώνως ἅπαντες » ἐκδιδάσκομεν, τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν θεότητι καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν » ἐν ἀνθρωπότητι, Θεὸν ἀληθῶς καὶ ἄνθρωπον ἀληθῶς τὸν αὐτόν, » ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, ὁμοούσιον τῷ πατρὶ κατὰ τὴν θεό- » τητα καὶ ὁμοούσιον τὸν αὐτὸν ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, » κατὰ πάντα ὅμοιον ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ » τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ᾽ ἐσχάτων δὲ » τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι᾽ ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν » ἐκ Μαρίας τῆς Παρθένου τῆς Θεοτόκου κατὰ τὴν ἀνθρωπό- » τητα, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Χριστόν, Υἱόν, Κύριον, Μονογενῆ, ἐν

[1] Mansi VIII, 53-56.
[2] Mansi VII, 114-116.

» δύο φύσεσιν ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως, ἀδιαιρέτως, ἀχωρίστως γνω-
» ρίζομεν· οὐδαμοῦ τῆς τῶν φύσεων διαφορᾶς ἀνῃρημένης διὰ τὴν
« ἕνωσιν, σωζομένης δὲ μᾶλλον τῆς ἰδιότητος ἑκατέρας φύσεως καὶ
» εἰς ἓν πρόσωπον καὶ μίαν ὑπόστασιν συντρεχούσης, οὐκ εἰς δύο
» πρόσωπα μεριζόμενον, ἢ διαιρούμενον, ἀλλ᾽ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Υἱὸν
» καὶ Μονογενῆ, Θεὸν Λόγον, Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν καθάπερ
» ἄνωθεν οἱ προφῆται περὶ αὐτοῦ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς ὁ Κύριος Ἰη-
» σοῦς Χριστὸς ἐξεπαίδευσε καὶ τὸ τῶν πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε σύμ-
» βολον».[1]

Ὁ ἀνωτέρω ὅρος ἀφίνει κατὰ μέρος τὰς προρρηθείσας ψυχολογικὰς προφυλάξεις καὶ ἀνακηρύττει πανηγυρικῶς τὸν Ἰησοῦν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν ἓν θεανδρικὸν πρόσωπον γνωριζόμενον ἐν δυσὶ φύσεσιν ἑνωθείσαις ἀσυγχύτως, ἀτρέπτως καὶ ἀδιαιρέτως, καὶ διατηρούσαις ἑκατέρας τὰς ἑαυτῆς ἰδιότητας, καθιεροῖ δὲ αὐθεντικῶς τὴν διαφορὰν τῆς σημασίας τῶν λέξεων πρόσωπον καὶ ὑπόστασις ἀφ᾽ ἑνός, καὶ φύσις ἀφ᾽ ἑτέρου, ὥστε ἐν μέλλοντι νὰ ἀποκλείηται, ὡς καὶ ἀπεκλείσθη, οἱαδήποτε παρερμηνεία, ἢ διαστροφή, οὐδὲν δὲ τμῆμα, δόξα τῷ θεῷ, τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔκτοτε, καὶ τὸ ἐλαχιστότατον, ἐπανῆλθεν εἰς τὸν Νεοστοριανισμόν, τὴν εἰς τὸν ὁποῖον ἐπάνοδον ἐφοβοῦντο τότε οἱ δυσηρεστημένοι κατὰ τοῦ θείου Κυρίλλου.[2]

---

[1] Mansi VII, 116-117.

[2] Διὰ τοὺς δεικνύοντας συμπάθειαν, ἢ ἀδυναμίαν, εἰς ὡρισμένας λέξεις, ἢ ἐκφράσεις, κατὰ προτίμησιν, καὶ ἀποκλείοντας ἄλλας ὡς μὴ ἐπιτρεπομένας διὰ τὸν α ἢ β κίνδυνον, θεωρῶ σκόπιμον νὰ σημειώσω τὰ ἑξῆς. Προσοχὴ ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς ἐννοίας καὶ δευτερευόντως εἰς τὰς λέξεις, ὅταν δύο λέξεις, ἢ καὶ δύο ἐκφράσεις ἔχωσι τὴν ἰδίαν σημασίαν, τότε τὰς μεταχειριζόμεθα ἀδιαφόρως, ἡ δὲ προτίμησις εἶναι καθαρῶς προσωπική. Ὅταν ὅμως ἡ μία εἶναι σαφεστέρα τῆς ἄλλης, τότε ὀφείλομεν νὰ προτιμῶμεν αὐτήν, διότι ἐκ τῆς ἄλλης πιθανὸν νὰ γεννηθῶσι παρερμηνεῖαι καὶ παρεξηγήσεις. Εἰς τὰ θρησκευτικὰ ζητήματα εἰδικῶς αἱ λέξεις, ἢ αἱ φράσεις, πρέπει νὰ εἶναι σαφεῖς καὶ νὰ μὴ ἀφίνωσι τὸν ἐλάχιστον κίνδυνον παρεξηγήσεως. Τὴν ὀρθότητα τῆς ἀρχῆς ταύτης ἀναγνωρίσας καὶ ὁ θεῖος Κύριλλος ἐδέχθη τὴν διατύπωσιν τῶν Ἀνατολικῶν «ἓν θεανδρικὸν πρόσωπον ἐν δυσὶ φύσεσι μετὰ τὴν ἕνωσιν» ὡς σαφεστέραν πολὺ τῆς, «μία φύσις Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένη» τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη αὐτὸς ἀκολουθήσας πατέρας τινάς. Διότι πολὺ ὀρθῶς ἐσκέπτετο, ὅτι οἱ πατέρες μᾶς δίδουσι τὴν ἔννοιαν, ἀλλὰ τὴν διατύπωσιν τὴν ἐπεξεργάζονται καὶ ἄλλοι πατέρες. Ὅταν δὲ καθιεροῦται μία λέξις, ἢ φράσις, ἐπισήμως καὶ αὐθεντικῶς (ὡς π.χ. ἡ λέξις, ὁμοούσιος) μετὰ ἐπεξηγήσεων καὶ ἀποκλεισμοῦ πάσης παρερμηνείας ἢ διαστρο-

Καὶ ἤδη εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ ἀναφέρω ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰς ἀντικανονικὰς ἐνεργείας τοῦ Διοσκόρου, διὰ τὰς ὁποίας καὶ τὰ πεπραγμένα αὐτοῦ ἐν Ἐφέσῳ τῷ 449 καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν κατέπεσε καὶ ἀφ' ἑτέρου, διατὶ δὲν κατεδικάσθη ἐπὶ αἱρέσει, ἤτοι διὰ ζήτημα πίστεως, ὡς ὁ Εὐτυχής.

φῆς, τότε εἶναι ὑποχρεωμένοι πάντες νὰ μεταχειρίζωνται τὰς ἐπισήμως καθιερωμένας. Κατὰ ταῦτα καὶ ἡ ἔκφρασις, «μία φύσις τοῦ Θεοῦ Λόγου σεσαρκωμένη», εἶχε μὲν τὴν ἔννοιαν, ἕν θεανδρικὸν πρόσωπον ἐν δυσί φύσεσι μετὰ τὴν ἕνωσιν γνωριζόμενον, ἀλλὰ δὲν ἦτο σαφής, ἐγέννα παρερμηνείας ὀφειλομένας εἰς τὴν συνταύτισιν τῶν ἐννοιῶν, πρόσωπον καὶ φύσις. Ἀλλὰ ἀπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐγένετο αὐθεντικῶς ἡ διάκρισις τῶν ἐννοιῶν τῶν δύο λέξεων, πρόσωπον καὶ φύσις μὲ τὴν προσθήκην, ὅτι ἡ λέξις πρόσωπον ἔχει τὴν αὐτὴν ἔννοιαν μὲ τὴν λέξιν ὑπόστασις. Ἔκτοτε δὲ οὐδεὶς θεολόγος μετεχειρίσθη τὴν λέξιν φύσις μὲ τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως πρόσωπον καὶ ὑπόστασις, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Διόσκορος καὶ ἄλλοι.

Περὶ τῆς συνταυτίσεως τῶν ἐννοιῶν τῶν τριῶν λέξεων ὑπόστασις πρόσωπον καὶ φύσις βλ. ἐν Mansi YI σελ, 828-832. Προσέτι εἰς τὴν σελ. 637 ἔνθα ὑπὸ ἀρκετῶν λέγεται «ὁ λέγων δύο φύσεις Νεστόριος ἐστί.» Ἀλλ' εἶναι γεγονός, ὅτι ὁ Νεστόριος ὅταν ἔλεγεν φύσις, ἐννόει πρόσωπον, καὶ οἱ λέγοντες τὴν ἄνω ἔκφρασιν ἐξελάμβανον τὴν λέξιν φύσις μὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ προσώπου.

Η ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Τὸ κατωτέρω ἐν μεταφράσει διδόμενον ἄρθρον εἶναι ἀπόσπασμα ἐξ ἐκτενεστέρας μελέτης τοῦ γνωστοῦ Καθηγητοῦ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Marburg (ἐν τῇ Δυτικῇ Γερμανίᾳ), Διευθυντοῦ τοῦ ἐκεῖ Οἰκουμενικοῦ Ἰνστιτούτου Ernst Benz. Ἡ μελέτη αὕτη δημοσιεύεται ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ σημασία τῆς Ἐπιστήμης τῶν Ὁμολογιῶν (Konfessionskunde) διὰ τὴν σπουδὴν τῆς Θεολογίας καὶ διὰ τὸ λειτούργημα τοῦ Ἐφημερίου» εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Ὑπηρεσίας τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Γερμανικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν ἔτει 1950 ἐκδοθεῖσαν συλλογὴν συγγενῶν ἐπιστημονι-

κῶν μονογραφιῶν, «Ἐκκλησία καὶ Κόσμος. Ὀρθόδοξος καὶ Εὐαγγελικὸς Χριστιανισμός».

Εἰς τὴν ἀνωτέρω μελέτην ὁ Καθηγητὴς Benz ἀναλύων καὶ καταδεικνύων τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς γνώσεως τῶν ἑτέρων Χριστιανικῶν ὁμάδων («Ὁμολογιῶν») ὑπὸ τῶν Ἐφημερίων, (οἱ ὁποῖοι, ὡς γνωστόν, ἐν τῷ ἑτεροδόξῳ χριστιανικῷ κόσμῳ εἶναι ἅπαντες πτυχιοῦχοι Θεολογικῶν Πανεπιστημιακῶν Σχολῶν ἢ Ἐκκλησιαστικῶν Ἀκαδημιῶν), ὑποστηρίζει τὴν δημιουργίαν θεολογικοῦ μαθήματος ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Οἰκουμενική, (Oekumenik κατὰ τὸ Polemik, Symbolik, Dogmatik). Ὡς περιεχόμενον τοῦ μαθήματος τούτου καὶ μέθοδον αὐτοῦ καθορίζει ὁ Benz τὴν ὑπὸ τὰ νέα ἐπιστημονικὰ δεδομένα καὶ βάσει τῶν νέων «οἰκουμενικῶν» ἀναγκῶν ἀμερόληπτον ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὰς ἑτέρας χριστιανικὰς μορφὰς ἐπὶ τῷ σκοπῷ «γονιμοποιήσεως» τῶν δυνατοτήτων τῆς ἰδίας ὁμολογίας, (Ἐκκλησίας), ἐν τῇ ἀναζητήσει τῆς ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τὴν ὑπὸ πάντων ἐπανεύρεσιν τῆς Μιᾶς Ἁγίας Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τῆς ἀπεργαζομένης ἐπὶ τῆς γῆς τὴν γενικὴν ἀπολύτρωσιν καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Μεγάλας ὠφελείας μέλλει, κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦ ἄρθρου, νὰ ἀποκομίσῃ ὁ Προτεσταντισμὸς ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων του γνώσεως τῶν ἑτέρων ἐκκλησιαστικῶν μορφῶν τῇ καθοδηγήσει τῆς ἀναδεικνυομένης νέας ἐπιστήμης, τῆς Οἰκουμενικῆς. Ὡς παράδειγμα εἰς στήριξιν τῶν ἀπόψεών του ἐκλέγει ὁ Benz τὰς ἐκ τῆς σπουδῆς τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς προκυπτούσας διὰ τὸν Προτεστάντην ὠφελείας.

Δι᾽ ἐμπεριστατωμένης ἐρεύνης καὶ ἀναλύσεως τῶν ἄχρι τοῦδε ἐπὶ τοῦ προκειμένου δεδομένων καταδεικνύει ὁ οἰκουμενικὸς οὗτος ἐκπρόσωπος ὅτι ὁ Προτεσταντισμὸς ἀφ᾽ ἑαυτοῦ οὐδέποτε ἔσχεν ἄμεσον γνῶσιν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ οὐδέποτε ἐπεχείρησεν ἄμεσον καὶ ἀντικειμενικὴν μετὰ ταύτης ἀναμέτρησιν. Ὁ Προτεσταντισμὸς ἐγνώριζε, κατὰ τὸν Benz, τὴν Ὀρθοδοξίαν μόνον ὁσάκις ἐκαλλιέργει ἢ ἐξεδήλου συστηματικῶς τὸν κύριον αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἤτοι τὴν «ἀντιρωμαϊκὴν» αὐτοῦ οὐσίαν καὶ διάθεσιν. Καὶ ναὶ μὲν τοῦτο ἀποτελεῖ ἐν τῇ Διαλεκτικῇ ἄρσιν ἀντιθέσεως, τῆς τοῦ Ρωμαϊσμοῦ πρὸς τὴν Οἰκουμενικὴν ἢ Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ δὲν ἐπανασυνιστᾷ καὶ πραγματικὴν «θέσιν» ἤτοι ἔνταξιν εἰς τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν οἰκουμενικότητα καὶ καθολικότητα.

Εἰς τὸ κατωτέρω ἐν μεταφράσει διδόμενον ἀπόσπασμα ἀπαριθμεῖ ἀκριβῶς ὁ Benz τὰ κύρια σημεῖα τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καθ' ἅ ἔχει ἀνάγκην ὁ Προτεσταντισμός, διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ἀναμετρήσεως αὐτοῦ μετὰ τῆς Ὀρθοδοξίας, ν' ἀναθεωρήσῃ καὶ νὰ διαρρυθμίσῃ οὗτος οὐσιώδη στοιχεῖα αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεώς του, τῆς καθοριζομένης, ὡς προείπομεν, ἀρχῆθεν διὰ τοῦ «ἀντιρωμαϊκοῦ» μόνον χαρακτῆρος αὐτοῦ.

Ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου ζητήματος, «ποίαν σημασίαν ἔχει διὰ τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν ἡ μετὰ τοῦ Προτεσταντισμοῦ οἰκουμενικὴ ἐπαφή», μετὰ τῆς «Ἐκκλησίας τῶν Καθηγητῶν», («Professorenkirche»), ὡς ἀποκαλεῖ που ἐν τῇ μελέτῃ του τὴν ἰδίαν αὐτοῦ Ὁμολογίαν ὁ συγγραφεύς, δὲν λαμβάνει οὗτος θέσιν. Ἀφήνει τὴν προτεραιότητα τῆς θέσεως τοῦ ἐρωτήματος καὶ τῆς ἀπαντήσεως εἰς αὐτὸ εἰς τοὺς ἰδίους τοὺς Ὀρθοδόξους[1] καὶ ἐκ λόγων «οἰκουμενικῆς ἁβρότητος» καὶ κατ' ἀναλογίαν τοῦ ὅτι οὗτος ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ὁμοδόξους του νὰ θέσουν αὐτοὶ πρῶτοι τὸ ἐρώτημα καὶ νὰ ἀναζητήσουν, τὶ ἔχουν νὰ ὠφεληθοῦν ἐκ τῆς πραγματικῆς γνώσεως τῆς Ὀρθοδοξίας.

Ἡμεῖς κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ δώσωμε ἐνταῦθα ἐν μεταφράσει τὰ περὶ ὧν πρόκειται σημεῖα τῆς μελέτης τοῦ Καθηγητοῦ Benz διὰ δύο λόγους. Πρῶτον, διότι εἰς αὐτὰ θίγονται ἅπαντα σχεδὸν τὰ οὐσιώδη δογματικὰ θέματα περὶ τὰ ὁποῖα ἠσχολήθη τὸ πρὸ διμήνου ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς συγχρόνου οἰκουμενικῆς κινήσεως συγκληθὲν συνέδριον «Πίστεως καὶ Τάξεως» ἐν Lund τῆς Σουηδίας. Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο δὲν συμμετέσχον, ὡς γνωστόν, τελικῶς ἐκπρόσωποι τῆς Αὐτοκεφάλου Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς ἀκαδημαϊκῆς θεολογικῆς αὐτῆς Ἐπιστήμης. Δεύτερον, διότι πρόκειται

[1] Ἄριστα ἐκφράζει περιεκτικῶς τὴν ἐν προκειμένῳ ὀρθόδοξον συνείδησιν ὁ νῦν Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κων)πόλεως εἰς ἐπιστολήν του περὶ τῆς «Παγχριστιανικῆς» κινήσεως πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου, «διὰ τῆς ἄχρι τοῦδε συμμετοχῆς αὐτῆς εἰς τὴν Παγχριστιανικὴν Κίνησιν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐζήτησε κυρίως, ἵνα γνωρίσῃ καὶ μεταδῇ τοῖς ἑτεροδόξοις τὸν πλοῦτον τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς, καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἅμα καὶ ἀσκητικὴν αὐτῆς πεῖραν, *πληροφορηθῇ δὲ καὶ αὐτὴ τὰς νέας μεθόδους καὶ ἀντιλήψεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καὶ δράσεως αὐτῶν, στοιχεῖα πολύτιμα, ἅπερ ἐκ τῶν ὑφ' ἃς αὕτη εὑρέθη ἰδιαιτέρας συνθήκας οὐκ ἠδύνατο, ἵνα ἔχῃ καὶ καλλιεργῇ...»*. Παρὰ Γερασ. Κονιδάρη, Ἡ θέσις τῆς Καθολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ «Κοινωνίᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν» (τοῦ Amsterdam). «Θεολογία» ΚΓ' (1952) Τεῦχ. Γ σ 438.

περὶ βασικῶν ζητημάτων, τὰ ὁποῖα συνήθως ἀνακινοῦν εἰς τὸ ὀρθόδοξον ἐκκλησιαστικὸν πλήρωμα οἱ κατὰ καιροὺς διενεργοῦντες προσηλυτισμὸν παρ' ἡμῖν ἑτερόδοξοι καὶ αἱ ξέναι ἐν γένει προπαγάνδαι, αἱ ὁποῖαι κέντρα τῆς ἀντεκκλησιαστικῆς καὶ ἐν ταυτῷ ἀντεθνικῆς δράσεώς των ἔχουν καταστήσει ἐσχάτως καὶ Μακεδονικὰς πόλεις, ὡς τὴν Κατερίνην, τὰ Γιαννιτσᾶ κ. ἄ.

Ἰδοὺ αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος σκέψεις τοῦ ξένου εἰδικοῦ.

. . . .

1. Ὁ Προτεσταντισμὸς διεμόρφωσε τὴν περὶ Ἐκκλησίας διδασκαλίαν του ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν περὶ Ἐκκλησίας ἰδέαν. Ἡ ἀντίθεσις αὕτη ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα ἕνα περιορισμόν, ἐμβάλλοντα εἰς σκέψεις. Ὁ Λούθηρος εἶχεν εἰσέτι γνησίαν αἴσθησιν τῆς ἀναγκαιότητος τῆς συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀντικατέστησε τὴν ὑπ' αὐτοῦ ὡς ἐσφαλμένην ἀποκρουσθεῖσαν συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς τῶν Ἐπισκόπων, τὴν κανονικὴν ἐκείνην συνέχειαν, ἡ ὁποία παρ' ὅλην τὴν τηρηθεῖσαν ἀκρίβειαν δὲν ἠδυνήθη νά προφυλάξῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τῆς καταπτώσεως, διὰ τῆς συνεχείας τῶν μαρτύρων (κηρύκων) τῆς ἀληθείας, οἱ ὁποῖοι καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς μεγίστης καταπτώσεως τῆς ἐξωτερικῆς Ἐκκλησίας διετήρησαν, ὡς ἀποτελοῦντες τὰ μέλη τῆς κεκρυμμένης Ἐκκλσίας, (Ecclesia abscondita), διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὸ γνήσιον Εὐαγγέλιον. Ἡ περὶ τῆς συνεχείας ὅμως ταύτης αἴσθησις ἀπωλέσθη, διά τὴν ἁπλοϊκὴν δὲ περὶ Ἱστορίας προτεσταντικὴν συνείδησιν τῆς σήμερον παρουσιάζεται ἡ ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας πολὺ περίεργος, ὡς ἑξῆς περίπου· Ἐν τῇ ἀρχῇ εὑρίσκεται ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὁ ὁποῖος ἐκάλεσε μαθητὰς καὶ ἵδρυσε κοινότητα τῶν Ἀποστόλων· κατόπιν ἀκολουθεῖ, εἰς ἓν μὴ δυνάμενον νὰ προσδιορισθῇ ἐπακριβῶς χρονικὸν σημεῖον, ἡ κατάπτωσις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία κατὰ τὸν μεσαίωνα βαίνει ὁλονὲν πρὸς τὰ χείρω· κατόπιν ἔρχεται ὁ Λούθηρος (ἢ ὁ Καλβῖνος ἢ ὁ Ζβίγγλιος), ὁ ὁποῖος ἐπανορθώνει πάλιν τὴν «καθαρὰν εὐαγγελικὴν διδασκαλίαν», τὸ «γνήσιον Εὐαγγέλιον», καὶ ἔκτοτε ὑπάρχει πάλιν Ἐκκλησία· Ἡ περὶ Ἐκκλησίας ὅμως αὕτη εἰκών, ἀκριβέστερον ἐξεταζαμένη, προσιδιάζει μᾶλλον εἰς μίαν αἱρετικὴν συνείδησιν παρὰ εἰς μίαν περὶ Ἐκκλησίας ὀρθὴν συνείδησιν. Εἰς τὴν πραγματικότητα διὰ τὴν ἁπλοϊκὴν προτεσταντικὴν περὶ Ἐκκλησίας συνείδησιν ἡ Ἐκκλησία ἀρχίζει τὸ πρῶτον μὲ τοὺς ἱδρυτὰς τῆς ἰδίας ἑνὸς ἑκάστου Ὁμολογίας («Ἐκκλησίας») Ἴδιον τῆς γνησίας περὶ Ἐκκλησίας συνειδήσεως εἶναι ἡ συνείδησις τῆς ἑνότητος, τῆς συνεχείας καὶ τῆς ὁλότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ἡ ἀνωτέρω ἐκτεθεῖσα περὶ Ἐκκλησίας συνείδησις μὲ τὸ κενὸν τῆς ἐποχῆς τῆς καταπτώσεως ὁμοιάζει μᾶλλον μὲ την κατάστασιν ἑνὸς ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος ἐξ αἰτίας μιᾶς μερικῆς ἀπωλείας τῆς μνήμης του δὲν δύναται πλέον νὰ ἐνθυμηθῇ ἐπακριβῶς τὰ γεγονότα μιᾶς ὡρισμένης περιόδου τοῦ παρελθόντος του καὶ διὰ τὸν ὁποῖον δὲν ὑφίσταται πραγματικὴ ἑνότης καὶ συνέχεια μεταξὺ τῶν ἀναμνήσεων πρὸ τῆς ὀπῆς εἰς τὴν μνήμην καὶ μετὰ ταῦτα. Εἰς τὸν πειρασμὸν τοῦτον τῆς διαμορφώσεως αἱρετικῆς συνει-

δήσεως καὶ ἀπαρνήσεως τῆς γνησίας ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως κατέληξεν ὁ Προτεσταντισμὸς διὰ τῆς ἀντιθέσεώς του πρὸς τὴν Ρώμην. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο δύναται ἡ στροφὴ τοῦ βλέμματος πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ συνείδησις τῆς ἑνότητος καὶ τῆς συνεχείας διετηρήθη διαρκῶς ἀδιάσπαστος, νὰ ἐπενεργήσῃ ὡς σπουδαῖον διορθωτικὸν τῆς καταστάσεως μέσον. Ἐν συνδυασμῷ μὲ τοῦτο προβάλλει προσέτι διὰ τὸν Προτεστάντην ἡ ἀπαίτησις νὰ παρασκευάσῃ οὗτος εἰς ἑαυτὸν νέαν προσέγγισιν εἰς τὴν παλαιοεκκλησιαστικὴν παράδοσιν, εἰς τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας.

Πρόκειται ἀναμφιβόλως περὶ ἐκτροπῆς, ὅταν ἡ θεολογικὴ ἔρευνα τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἡ ὁποία ἔχει παρουσιάσει τὰς θαυμασίας ἐκδόσεις τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ τὴν ἱστορικὴν καὶ συστηματικὴν ἐπεξεργασίαν τῶν ἰδεῶν αὐτῶν, ἐγκαταλείπῃ τελείως τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐποχῆς τῶν Πατέρων καὶ περιορίζεται μόνον εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Οὐδεὶς σχεδὸν ὀπαδὸς μιᾶς Προτεσταντικῆς Ἐκκλησίας ἔχει πλέον σήμερον συνείδησιν ὅτι ὁ Αὐγουστῖνος, ὁ Χρυσόστομος, ὁ Βασίλειος κλπ. εἶναι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας του, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Πατέρων τούτων. Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως πρέπει νὰ ἀνακτήσουν τὴν γνῶσιν περὶ τῆς ἑνότητος καὶ τῆς συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῆς ἐπανακτήσεως τῶν Πατέρων, διὰ τῆς ἐντάξεως αὐτῶν εἰς τὸ ῥεῦμα τῆς παλαιοεκκλησιαστικῆς καὶ μεσαιωνικῆς εὐσεβείας, ὅπως τοῦτο ἐξηκολούθησε νὰ ῥέῃ ἄνευ ῥηγμάτων ἐκ διασπάσεως τῆς συνεχείας ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

2. Ἡ Μεταρρύθμισις ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν περὶ παραδόσεως ἔννοιαν ἀπέρριψε γενικῶς τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν καὶ αὐθεντίαν ἀρνουμένη τὸν ὑποχρεωτικὸν χαρακτῆρα τούτων. Μόνον ἡ ἐπανάκτησις γνώσεως τῶν πραγμάτων τοῦ ἐν συνεχείᾳ ῥέοντος ῥεύματος τῆς Ἐκκλησίας θὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν θέσιν καὶ τὴν λύσιν τοῦ δογματικοῦ προβλήματος περὶ τῆς σημασίας τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως διὰ τὴν Ἐκκλησίαν.' Η Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δεικνύει ὅτι παραλλήλως πρὸς τὴν γραπτὴν παράδοσιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Κανόνος, (Ἁγίας Γραφῆς, σημ. μετ.), ὑπῆρχε πάντοτε καὶ ἡ προφορικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἱστορία της ἀποδεικνύει ὅτι ἡ προφορικὴ παράδοσις εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς γραπτῆς, διότι ἡ Ἐκκλησία συγκρατουμένη διὰ τῆς εἰς τὴν προφορικὴν παράδοσιν στερρῶς διαφυλαττομένης **regula veritatis** ἔζησε ἐπὶ δεκαετηρίδας πρὶν ἢ ὑπάρξῃ γραπτῶς προσδιωρισμένος Κανὼν τῆς Καινῆς Διαθήκης. Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως ἀντέταξαν εἰς τὴν παπικὴν ἀπαίτησιν περὶ τῆς καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐθεντίας, ὡς καὶ εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν περὶ παραδόσεως ἐν γένει ἔννοιαν, ἡ ὁποία καὶ μόνον ἀποτελεῖ διάσπασιν τῆς παλαιοεκκλησιαστικῆς ἑνότητος ἐν τῇ διαρυθμίσει τῆς ἐντάσεως μεταξὺ γραπτῆς καὶ προφορικῆς παραδόσεως τῆς Ἐκκλησίας, τὴν μοναδικὴν αὐθεντίαν τῆς Βίβλου. Τοιουτοτρόπως διήνοιξαν αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι τὴν ἐποχὴν μιᾶς κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον αὐθαιρέτου ἑρμηνείας τῆς Βίβλου, ἐκεῖ δὲ ὅπου ἠθέλησαν νὰ ἀντιδράσουν εἰς τὴν ἀναρχίαν τῶν ἑρ-

μηνειῶν ἢ ἐπανεισήγαγον λαθραχείρως καὶ σιωπηρῶς μίαν ἔννοιαν ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας, τὴν ὁποίαν δογματικῆς ἠρνοῦντο— ὡς συνέβη μὲ τὸ ζήτημα τῆς αὐθεντίας τῶν Συμβολικῶν των Βιβλίων—ἢ εἰς τὴν θέσιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας ἐγκατέστησαν τὴν αὐθεντίαν τῆς Θεολογικῆς Ἐπιστήμης. Ὅπως παντοῦ ὅπου ὁ Προτεσταντισμὸς παρουσιάζει ἐμμόνως τὸν ἀντιρωμαϊκὸν χαρακτῆρα του οὕτω καὶ εἰς τὸ ζήτημα περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ὑπάρχει πρόβλημα, τὸ ὁποῖον ἄνευ στροφῆς τῆς προσοχῆς πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἐκτιμήσεως τῆς ἐν αὐτῇ θέσεως τῆς Παραδόσεως δὲν δύναται νὰ λυθῇ.

3) Εἰς τὸ ὑπέρμετρον τοῦ τελετουργικοῦ—μυστηριακοῦ στοιχείου ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ θείᾳ λατρείᾳ τοῦ κυρίως καὶ τοῦ βραδυτέρου μεσαίωνος, εἰς τὴν τυποποίησιν τῶν μυστηρίων, εἰς τὴν παραμέλησιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τοῦ κηρύγματος ἀντέταξεν ἡ Μεταρρύθμισις τὸν ὑπερτονισμὸν τῆς διὰ τοῦ λόγου (Κηρύγματος) θείας λατρείας. Ἡ διατήρησις τῆς ἀντιθέσεως ταύτης ὡδήγησεν ἐντὸς τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς ὑποτίμησιν τοῦ λειτουργικοῦ—μυστηριακοῦ στοιχείου, εἰς ἀπώθησιν τῶν μυστηρίων καὶ πολλαχοῦ εἰς ἐξολόθρευσιν γενικῶς τῆς μυστηριακῆς εὐσεβείας, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς μονόπλευρον καλλιέργειαν τῆς ἐν τῷ κηρύγματι ἐξαντλουμένης θείας λατρείας, εἰς ὑπερεκτίμησιν τῆς Θεολογίας καὶ τῶν διδακτικοῦ χαρακτῆρος στοιχείων τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τοῦτο τὸ αἰσθάνονται σήμερον πολλαὶ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι ὡς ἔλλειψιν, πολλαὶ δὲ λειτουργικαὶ ἀνακαινιστικαὶ κινήσεις ἀποδεικνύουν ὅτι πρόκειται πράγματι περὶ ἐλλείψεως. Μία ὅμως λειτουργικὴ καὶ μυστηριακὴ ἀνακαίνισις δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ κομψῶν προσωρινοτήτων μεμονωμένων ἀτόμων καὶ διὰ τῆς ὁδοῦ μιᾶς ἀτομιστικῆς αἰσθητικῆς ἀσταθῶν λειτουργικῶν τύπων παρὰ μόνον διὰ τῆς στηρίξεως ἐπὶ τῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ συνέχειαν ἀναπτυχθέντων μυστηριακῶν καὶ λειτουργικῶν τύπων τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας.

4) Ἡ Μεταρρύθμισις ἐδημιούργησε σειρὰν ἐκκλησιαστικῶν διοικητικῶν τύπων, οἱ ὁποῖοι προῆλθον ἐκ τῆς ἀντιθέσεως πρὸς τὰς παπικὰς περὶ κυριαρχίας ἀξιώσεις καὶ πρὸς τὴν ἱεραρχικὴν ἐν τῇ πράξει ἐκδήλωσιν τῆς ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν μέρει εἰσήγαγον ἐλευθέρας δημοκρατικὰς διοικητικὰς μορφάς, τὴν νομιμότητα τῶν ὁποίων στηρίζουν μὲ τὴν Βίβλον, ἐν μέρει δὲ διετήρησαν τὴν ἐπισκοπικὴν τάξιν ἐν στενῷ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον συνδυασμῷ μὲ μίαν ἐκπροσώπησιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος. Καὶ ἐδῶ λοιπὸν ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν πρὸς τὴν Ρώμην ἀντίθεσιν ἔχει δημιουργήσει πολλὰ ἄλυτα ζητήματα, τὰ ὁποῖα παρουσιάζουν τὰς περὶ τὴν διοίκησιν ἀντιθέσεις μεταξὺ τῶν διαφόρων προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν ἐξ ἴσου βαθείας ὅσον καὶ τὴν πρὸς Ρώμην διαφοράν. Καὶ ἐν προκειμένῳ ἀποβαίνει ματαία ἡ προσπάθεια συνεννοήσεως καὶ ἑνώσεως ἄνευ στροφῆς τοῦ βλέμματος πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διετήρησε μέχρι σήμερον παρ' ὅλας τὰς ἱστορικὰς ἀναταραχὰς τὸ παλαιοεκκλησιαστικὸν ἐπισκοπικὸν διοικητικὸν σύστημα.

Ἰδιαιτέρως τυγχάνει ἀπαραίτητον νὰ ἀκουσθῇ ἡ φωνὴ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τοῦ κύρους καὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ὡς ἀρχῆς ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ζωῇ. Ἡ συγκέντρωσις ταύτης ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ Πέτρου (successio Petri) ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὸ ὅτι ἅπαντες οἱ Μεταρρυθμισταὶ ἀπέρριψαν ἀσυζητητὶ τὴν Ἀποστολικὴν διαδοχήν. Ἐν προκειμένῳ ἐφάνη ὅτι οὗτοι δικαιώνονται ἐκ τοῦ ὅτι προφανῶς ἡ συγκεκριμένη διατήρησις τῆς ἀρχῆς ταύτης ὡς ἀρχῆς τάξεως δέν ἠδυνήθη νὰ προφυλάξῃ τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὴν κατάπτωσιν. Ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τοῦ νεωτέρου Προτεσταντισμοῦ ἀναγνωρίζεται πάλιν ὅτι ἡ Ἐκκλησία μὲ τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἐστέρησεν ἑαυτὴν ἑνὸς σπουδαιοτάτου στοιχείου τῆς ἐγγυήσεως τῆς ἑνότητος. Ἰδιαιτέρως παρατηροῦνται ἐντὸς τοῦ Λουθηρανισμοῦ συνεχεῖς τάσεις ἐπαναστηλώσεως τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς. Ἤδη ὁ Leibniz συνίστα τὴν ἐπαν-στήλωσιν τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς ὡς μέσον ἐπανακτήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνότητος. Ἡ μεγάλη σημασία τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς κατεδείχθη ἐπίσης εἰς τὴν κοινὴν ζωὴν καὶ δρᾶσιν τῶν Ὁμολογιῶν εἰς τὸν τομέα τῆς Ἱεραποστολῆς. Ὁμοίως ἡ Ἀποστολικὴ διαδοχὴ ἀπεδείχθη ἰσχυρὸς δεσμὸς τῆς κοινότητος ἐντὸς τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως τῆς Στοχόλμης καὶ τοῦ Ἀμστελλοδάμου. Λύσις ἐπὶ τοῦ ζητήματος περὶ τοῦ κύρους καὶ τῆς ὀρθότητος τῆς Ἀποστολικῆς διαδοχῆς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀνευρεθῇ ἄνευ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀποστολικὴ διαδοχὴ ἀπετέλεσεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἤδη ἑκατονταετηρίδων τὸ ἐχέγγυον τῆς ἑνότητος, ἀληθείας καὶ συνεχείας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ κύρους τῶν μυστηρίων της.

5) Ἡ Μεταρρύθμισις ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν διδασκαλίαν καὶ πρᾶξιν σχετικῶς μὲ τὸ μυστήριον τῆς Μετανοίας περιέλαβε τὸ περιεχόμενον τῆς Χριστιανικῆς ἀληθείας εἰς τὴν περὶ Δικαιώσεως διδασκαλίαν, εἰς τὴν διδασκαλίαν περὶ δικαιώσεως ἐκ μόνης τῆς πίστεως, iustificatio sola fide. Ἡ Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θέτει ἡμᾶς πρὸ τοῦ ἐρωτήματος, δὲν εἶναι τοῦτο μονοπλευροποίησις καὶ στένωσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὀφειλομένη εἰς τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ῥώμην; Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία γνωρίζει ἀνέκαθεν τὴν περὶ Δικαιώσεως διδασκαλίαν μόνον ὡς δευτερεύουσαν διδασκαλίαν, ἡ ὁποία ἐν τῇ ἱστορίᾳ της (τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας σ.μ.) οὐδέποτε προσέλαβε θεμελιώδη σημασίαν διὰ τὴν πνευματικὴν ἢ ἠθικὴν ζωήν.[1] Ἕνεκα τούτου οὐδέποτε ἠδυνήθη (ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία) νὰ προσοικειωθῇ τὴν ἐν προκειμένῳ ἐσωτερικὴν ζήτησιν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Παρουσιάζει εἰς τὰς Ἐκκλησίας τῆς Μεταρρυθμίσεως ἕνα Χριστιανισμὸν

[1] Τὴν γνώμην ταύτην, τὴν ὁποίαν καὶ παλαιότεροι Προτεστάνται θεολόγοι εἶχον ἐκφέρει ἰσχυρισθέντες ὅτι τὴν ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον διανόησιν δὲν ἀπησχόλησε κἂν ἡ περὶ Δικαιώσεως διδασκαλία μετὰ τῶν προβλημάτων της, εἶχεν ἀναλάβει ν' ἀντικρούσῃ ὁ ἡμέτερος Δ. Μπαλᾶνος εἰς τὴν παλαιοτέραν ἐργασίαν του, Ἡ περὶ δικαιώσεως διδασκαλία τῆς Ὀρθοδόξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν Ἀθήναις 1904.

ἐξ ἴσου ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου τεθεμελιωμένον, εἰς τὸν ὁποῖον τὸ οὐσιῶδες τῆς Χριστιανικῆς πίστεως δὲν κατανοεῖται βάσει τοῦ σχήματος τῆς δικαιώσεως ἀλλὰ βάσει τοῦ σχήματος τῆς λυτρώσεως, ἀναγεννήσεως, ἀναδημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὑπενθυμίζει εἰς ἡμᾶς (ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία) ὅτι καὶ εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην ἡ περὶ Δικαιώσεως διδασκαλία ἀποτελεῖ μόνον μ ί α ν οὐχὶ τὴν μοναδικην μορφὴν τῆς ἑρμηνείας τῶν χριστιανικῶν σωτηριωδῶν γεγονότων.

Μὲ τὸ ζήτημα τοῦτο εὑρίσκονται εἰς συνάρτησιν ἕτερα δύο προβλήματα. Ἡ Μεταρρύθμισις ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὴν ῥωμαϊκὴν περὶ ἁγίων καὶ τῆς λειτουργικῆς ἐκδηλώσεως τῆς πρὸς αὐτοὺς τιμῆς ἀντίληψιν ἐξετόπισε ῥιζικῶς τὴν πρὸς τοὺς ἁγίους λειτουργικὴν ἐκδήλωσιν τιμῆς (Heiligenkult). Χωρήσασα δὲ καὶ πέραν τούτου κατήργησε γενικῶς τοὺς Ἁγίους καὶ ἠμφισβήτησεν ἐπίσης τὴν δυνατότητα μιᾶς ζωῆς τῆς ἁγιότητος ἐν συνδυασμῷ πρὸς μίαν ὡρισμένην μέθοδον τοῦ ἐξαγιασμοῦ. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τιμᾷ τοὺς Ἁγίους χωρὶς τὴν Ρωμαϊκὴν διδασκαλίαν περὶ τοῦ θησαυροῦ τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ χωρὶς τὸ βάρος ἑνὸς νομικῶς κατανοουμένου μυστηρίου τῆς Μετανοίας καὶ μιᾶς νομικῆς περὶ ἀξιομισθίας διδασκαλίας, θέτει ἡμᾶς πρὸ τοῦ ἐρωτήματος, δὲν ἔχει προχωρήσει παρὰ πολὺ ἡ Μεταρρύθμισις ἐν τῇ ἀντιθέσει της πρὸς τὴν Ρώμην μὲ τὸ νὰ καταργήσῃ καὶ ἀπαρνηθῇ τοὺς Ἁγίους; Δὲν ἐστέρησεν αὕτη τοιουτοτρόπως ἑαυτὴν ἑνὸς οὐσιώδους στοιχείου τῆς πνευμανικῆς ζωῆς; Δὲν χρειάζεται ἡ Ἐκκλησία τὸ ἁπτὸν ἱστορικὸν πρότυπον χαρισματικῶν χριστιανικῶν μορφῶν πίστεως καὶ ζωῆς, ὅπως ἀντιπροσωπεύουν ταύτας οἱ Ἅγιοι μὲ τὴν πολυμορφίαν των; Δὲν ἐξηγεῖται ἡ στένωσις τῶν προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν εἰς καθαρῶς Ἐκκλησίας Θεολόγων ἐκ τοῦ ὅτι οἱ Μεταρρυθμισταὶ κατὰ τὸν ἐκχυλισμὸν τῆς πρὸς τὴν Ρώμην ἀντιθέσεώς των μετὰ τῆς πρὸς τοὺς Ἁγίους λατρείας ἐξέβαλον ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ λαοῦ αὐτοὺς τούτους τοὺς Ἁγίους μὲ ὁλόκληρον τὴν πολυμορφίαν τῆς παραδειγματικῆς των ζωῆς; Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ διὰ τὴν κατάργησιν τοῦ Μοναχισμοῦ, ἡ ὁποία προέκυψεν ἀπὸ τὴν ἰδίαν διάθεσιν τῆς πρὸς τὴν Ρώμην ἀντιθέσεως καὶ σχετικῶς μὲ τὴν ὁποίαν ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία θέτει ἡμᾶς ὁμοίως πρὸ τῶν ἐρωτημάτων, ἂν ἀνταποκρίνεται ἡ ἀπάρνησις αὕτη πρὸς τὴν πραγματικότητα. Δὲν ἀποτελεῖ πτώχευσιν; Δὲν ὑπάρχει ἀρχῆθεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν διαβάθμισις καὶ διαφοροποίησις τῆς πνευματικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς, διάφοροι βαθμίδες τῆς ὁδοῦ τοῦ ἁγιασμοῦ, διάφοροι μορφαὶ τῆς ἐντάσεως καὶ τῆς ῥιζικότητος τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης καὶ τῶν ἀντιστοίχων μέσων, τὰ ὁποῖα ὑποβοηθοῦν τὴν διαφοροποίησιν ταύτην νὰ ἐκφρασθῇ; Δὲν παραιτοῦνται αἱ Ἐκκλησίαι τῆς Μεταρρυθμίσεως οὐσιώδους στοιχείου, ὅταν αὗται ἀπορρίπτουν γενικῶς τὸν κατὰ ἕνα ὡρισμένον εὐαγγελικὸν κανόνα ἄγαμον πνευματικὸν βίον;

. . . .

(Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ)

Ι. Ο. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ
Ὑφηγητὴς τῆς Δογματικῆς καὶ Συμβολικῆς
ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης

Η ΑΦΕΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΠΤΩΚΟΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣ ΕΒΡ. ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ

3. Η ΦΥΣΙΣ ΚΑΤ' ΑΥΤΩΝ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους)

Τοιαῦται πτώσεις εὑρίσκουν καταπληκτικὴν ἀναλογίαν εἰς τὴν φύσιν, διότι συχνὰ ὁ ἠθικὸς νόμος ἀκολουθεῖ τὸν φυσικὸν καὶ τανάπαλιν. Ὁ ἀπόστολος χρησιμοποιῶν τὴν εἰκόνα ἐκ τῆς γεωργίας ἐν 6, 7—8 ἔχει ὑπ' ὄψει του τὴν ἀνατολικὴν γῆν καὶ τὰ τότε μέσα καλλιεργείας, ὁπότε δὲν ἐβυθίζοντο οἱ σπόροι πολὺ κάτω ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν, οὐδὲ ἐχρησιμοποιοῦντο χημικὰ λιπάσματα. Ἡ ἀπροθυμία τῆς γῆς τυγχανούσης κάθε περιποιήσεως ἀλλὰ μὴ ἀποδιδούσης καὶ μὴ καρποφορούσης ἐχρησιμοποιεῖτο ἀπὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ὡς παράδειγμα ἀθεραπεύτου κακίας.[1] Παρομοίαν εἰκόνα καταπληκτικὴν ἀναφέρει ὁ Εὐριπίδης: «Οὔκουν δεινόν, εἰ γῆ μὲν κακὴ τυχοῦσα καιροῦ θεόθεν εὖ στάχυν φέρει, χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ' ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν κακὸν δίδωσι καρπόν».[2] Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ἡ ἀπόδοσις τῆς γῆς εἶνε ἀνάλογος μὲ τὰς βροχὰς καὶ τὴν περιποίησιν ἧς ἔτυχεν, οὐδὲν τὸ παράξενον. Ἂν ὅμως δὲν ἀκολουθῇ τὸν δημιουργικὸν νόμον, τότε ἐγκαταλείπεται νὰ «ἐκφέρῃ» παρὰ φύσιν προϊόντα, ἀκάνθας καὶ τριβόλους. Ὅπως εἶνε φυσικὸν ἡ πνευματικὴ πρόοδος τοῦ πιστοῦ νὰ ἐκδηλώνεται εἰς πλουσίαν καρποφορίαν, εἰς περίσσειαν ἔργων ἀγαθῶν μὲ ἐπίδοσιν ἀπὸ τοῦ καλοῦ εἰς τὸ καλύτερον, οὕτω καὶ ἡ κατάπτωσις ἀκολουθεῖ κατ' ἀριθμητικὴν πρόοδον τὴν κατιοῦσαν τὴν ἀκαρπίαν, ἔλλειψιν πνευματικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἐσωτερικὴν ξηρασίαν.

Ἀνταπόκρισις εἰς τὰς δωρεὰς τοῦ Θεοῦ δὲν σημαίνει μίαν ἁπλῆν ἀποχὴν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλ' εἶναι θετικὴ καρποφορία εἰς ἔργα ἀρετῆς καὶ συνεργασία μετὰ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν ἐγκεντρισμὸν καὶ τὴν βελτίωσιν τοῦ ὅλου κόσμου. Ὅ,τι χαρακτηρίζει τὸν ἄρτιον Χριστιανὸν

[1] Γεν. 3, 17. Quintilian: Instit. Orat. V, II, 24.
[2] Ἑκάβη 592.

εἶνε ἡ συνεχὴς παραγωγικότης, διότι ἡ προσφερομένη σωτηρία τοῦ Κυρίου κατὰ τὴν πρὸς Ἑβραίους δὲν εἶνε ἀρνητική. Ὁ ἄνθρωπος δὲν ἠλευθερώθη ἁπλῶς ἀπὸ τὸ κακόν, ἀλλ' ἐφωδιάσθη ἐπὶ πλέον καὶ μὲ ἰσχυρὰς ἱκανότητας πολλαπλασιασμοῦ καὶ πλουσίας παραγωγικότητος. Ὁ Σωτὴρ εἶνε διαρκῶς σώζων (13, 12). Εἶνε ἀδύνατον ν' ἀπομονωθῇ τὸ ἀπολυτρωτικόν Του ἔργον ἀπὸ τὸ ἁγιαστικόν. «Ἂν τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀρετὴ δὲν γίνῃ καὶ ἰδικόν μας κτῆμα, τότε κατ' οὐδὲν θὰ μᾶς ὠφελήσῃ. Ἂν τοῦ Χριστοῦ ὁ θάνατος δὲν συντελέσῃ νὰ γίνῃ καὶ θάνατος ἡμῶν ἐν Αὐτῷ, δὲν δυνάμεθα νὰ μάθωμεν οὐδὲ νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ ζωή Του εἶνε ἰδική μας».[1]

Ὁμολογουμένως περιοδικὴ ἀκαρπία ἐνδέχεται νὰ παρουσιάζηται καὶ εἰς ὑγιαίνοντα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, λόγῳ ψυχικῆς ἀδιαθεσίας ἢ ἐκτάκτων συνθηκῶν, οὐδέποτε ὅμως ὡς μόνιμος κατάστασις. Ἐδημιουργήθημεν ἵνα «καρπὸν πολὺν φέρωμεν». Ὁ πιστὸς δὲν θὰ ὑποφέρῃ ἐπὶ πολὺ τὴν ἀδράνειαν χωρὶς ν' ἀντιδράσῃ, διότι θὰ ἔλθῃ στιγμὴ ὅτε πρέπει ν' ἀπομακρύνῃ τὸ ἐμπόδιον τῆς στασιμότητός του ἢ νὰ τὸ ἐκλάβῃ ὡς μόνιμον φυσικὸν στοιχεῖον. Χλιαροὶ πιστοὶ ἐνδέχεται νὰ φθαροῦν χωρὶς πολλάκις νὰ τὸ ἀντιληφθοῦν. Ἂν ἡ Πίστις πρόκειται νὰ ἐκτοπισθῇ, τότε μοιραίως θ' ἀντικατασταθῇ μέ τι θετικὸν ὄχι δὲ ἀδιάφορον. Ἡ Πίστις τότε θὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν της εἰς τὴν ἀπιστίαν ὅπως συνέβη μὲ τοὺς ἀποστάτας τῆς πρὸς Ἑβραίους.[2]

«Ἐκφέρει» ἀντὶ «τίκτει» δηλοῖ παρέκκλισιν ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ νόμου, διότι τὸ ἔδαφος ἀποδίδει ἄλλα ἀντὶ ἄλλων. Ὅπως πολλὰ χώματα δέχονται τὴν βροχὴν χωρὶς ὅμως ν' ἀποδίδουν, οὕτω πολλοὶ δέχονται τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀφήνουν νὰ εἰσρέουν μεγάλαι ποσότητες θείας βροχῆς, ἐν τούτοις οὐδεμία καρποφορία ἀκολουθεῖ. Ἀλλὰ ἡ ἀλήθεια μένουσα ἔχει ἀξιώσεις.

Εἰς τὸν τελευταῖον στῖχον περιγράφεται τὸ κατάντημα τῶν διεστραμμένων φυτῶν. «Κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν». Ἀρχαία συνήθεια ἦτο αὐτὴ ἡ καῦσις ὡς μαρτυρεῖ καὶ ὁ Βιργίλιος: «Ἡ παλαιὰ συνήθεια ἐδικαιώθη ὅταν πυραὶ μεγάλαι κατακαίουν τὰ ἐπιβλαβῆ χόρτα, ὅταν παραδίδωνται ἄχρηστα καλαμωτὰ χόρτα εἰς τὸ πῦρ καὶ σπινθηροβολεῖ ὁ ἄνεμος».[3] Τὴν τόσον πραγματικὴν αὐτὴν

---

[1] Du Bose: High Priesthood and Sacrifice; p. 218.

[2] J. Scott Lidgett: Sonship & Salvation p. 215; London 1921.

[3] Georgic. I.

ἀλήθειαν ἐφήρμοσε καὶ ὁ Κύριος ὁμιλῶν διὰ τοὺς ἀποκόψαντας ἑαυτοὺς ἀπὸ τὴν μυστικὴν ἕνωσιν μετ᾽ Αὐτοῦ, δηλ. ἀπὸ τῆς ἀμπέλου, ὁπότε αὐτοτιμωροῦνται: «Ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν καὶ καίεται» (Ἰν. 15, 6). Ὁ δὲ ἀπ. Παῦλος, ἀναγγέλλων τὴν ἔκπτωσιν τῶν ψευδοδιδασκάλων τῆς Γαλατίας, λέγει: «κατηργήθητε ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ» (5, 4 προβλ. καὶ Ρωμ. 11, 21-22).

Ἡ τιμωρία εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν εἶνε ἡ ἐγκατάλειψις τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸς θ᾽ ἀποσύρῃ τὰς γονίμους βροχὰς τῆς χάριτος διὰ νὰ ἀπωλεσθῇ ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὴν ξηρασίαν, ἐφ᾽ ὅσον ὁ πνευματικὸς ἥλιος δὲν θὰ φωτίζῃ αὐτὸν πλέον. Ἐν τῇ ψυχῇ του δὲν θὰ μείνῃ ἰκμὰς καὶ ἱκανότης πρὸς τὸ καλόν. Ὅταν κατὰ ταῦτα ὁ ἀποστάτης μόνος του δημιουργήσῃ μίαν τοιαύτην ἀπελπιστικὴν κατάστασιν, οὐδεμίαν βοήθειαν πρέπει νὰ περιμένῃ τότε ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους. Κοινὸν τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Θεοῦ δι᾽ ὅλους, κοινὴ καὶ ὁμοιόμορφος ὅμως δὲν εἶνε καὶ ἡ ἀνταπόκρισις. Τὴν ἀφύσικον αὐτὴν διαφορὰν ἐμελέτησε ὁ Ὠριγένης καὶ τὸ σχόλιόν του ρίπτει πλούσιον φῶς εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ χωρίου:[1]

> «μία ἐνέργεια ἡ κατὰ τὸν ὑετόν, μιᾶς δὲ ἐνεργείας οὔσης τῆς κατὰ τὸν ὑετὸν ἡ μὲν γεωργηθεῖσα γῆ καρποφορεῖ, ἡ δὲ ἀμεληθεῖσα καὶ χέρσος ἀκανθοφορεῖ. Καὶ δύσφημον μὲν ἂν δόξαι εἶναι τὸ λέγειν τὸν ὕοντα, ἐγὼ τοὺς καρποὺς ἐποίησα καὶ τὰς ἀκάνθας τὰς ἐν τῇ γῇ, ἀλλ᾽ εἰ καὶ δύσφημον ἀλλ᾽ ἀληθές, ὑετοῦ γὰρ μὴ γενομένου οὔτ᾽ ἂν ἀκάνθαι γεγόνεισαν, τούτου δὲ εὐκαίρως καὶ μεμετρημένως ἐπιρρεύσαντος ἀμφότερα γεγένηται... Οὐκοῦν τὸ μὲν ἀγαθὸν τοῦ ὑετοῦ καὶ ἐπὶ τὴν χείρονα γῆν ἐλήλυθε, τὸ δὲ ὑποκείμενον ἠμελημένον καὶ ἀγεώργητον τυγχάνον ἀκάνθας καὶ τριβόλους ἐβλάστησεν. Οὕτω τοίνυν καὶ τὰ γινόμενα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεράστια οἱονεὶ ὑετός ἐστιν, αἱ δὲ προαιρέσεις αἱ διάφοροι οἱονεὶ ἡ γεωργημένη γῆ ἐστι καὶ ἡ ἠμελημένη, μιᾷ τῇ φύσει ὡς γῆ τυγχάνουσα».

Τόσον ἀπὸ τὰ συμφραζόμενα τῆς ἐπιστολῆς ὅσον καὶ ἀπὸ τὰ σοφὰ σχετικὰ χωρία τῶν ἑρμηνευτῶν τῆς Ἐκκλησίας συνάγεται ὅτι οἱ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀποστάται δὲν εἶχον ἀκόμη φθάσει εἰς τὸ ἔσχατον στάδιον τῆς ἀποστασίας. Αἱ ἐλπίδες τῆς μετανοίας των δὲν ἐξέλιπον. Οὕτω ὁ μὲν Ζυγαβηνὸς παρατηρεῖ ὅτι ὁ σ. δὲν ἔγραψεν ὅτι

[1] Philocalia 21, 9, Jerome: Tractatus de Psalmo xcvi.

ἡ γῆ ἔχει πλέον προδικασθῆ «εἰς κατάραν» ἀλλ' ὅτι εἶνε «ἐγγὺς κατάρας». Ὁ δὲ Οἰκουμένιος κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον δὲν διαβλέπει ἀνεπανόρθωτον τὸ κατάντημα. Ἡ ἄκαρπος καὶ μὴ ἀνταποκρινομένη πρὸς τὰς φυσικὰς προσδοκίας γῆ δὲν παρεδόθη εἰς τὸ πῦρ, «δὲν καίεται», ἀλλ' ἐνδέχεται ἂν συνεχισθῇ τὸ κακὸν νὰ φθάσῃ «εἰς καῦσιν».

Ἐκ τούτων γίνεται φανερὸν ὅτι καὶ εἰς τὴν πνευματικὴν ζωὴν ἀναφαίνονται νοσηρὰ συμπτώματα ὑποκείμενα εἰς ἐσφαλμένην κρίσιν καὶ διάγνωσιν, διότι ἐκλαμβάνονται ὡς ἤδη τετελεσμένα, ἐνῷ ἁπλούστατα διέρχονται τὸ στάδιον τοῦ γίγνεσθαι. Ἐνδέχεται νὰ ἐκληφθοῦν ὡς τελικὴ φάσις, ἐνῷ ἁπλούστατα, ἐξεταζόμενα ἀφ' ὑψηλοῦ καὶ συμφώνως τῷ νόμῳ τῆς ἀναπτύξεως, θὰ ἔπρεπε νὰ μὴ λησμονηθοῦν τὰ μεσολαβοῦντα ἀκόμη στάδια καὶ αἱ ἀπομένουσαι βαθμῖδες πρὸς ἀνάπτυξιν. Ὁ νόμος αὐτὸς τῆς φυσικῆς κλιμακωτῆς ἀναπτύξεως ἔγινεν ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας διδασκαλίας τοῦ Κυρίου εἰς τὴν γνωστὴν παραβολὴν τοῦ σπόρου, τοῦ χλωροῦ στάχυος καὶ τοῦ ὡρίμου σίτου ἐν τῷ στάχυϊ. (Μρ. δ' 26 - 29). Αἱ δυσκολίαι περὶ τὴν κατανόησιν τοῦ βαθμοῦ τῆς κρισιμότητος κάθε ἁμαρτίας ὑπὸ πολλῶν ὀφείλεται καὶ εἰς τὸ ὅτι δὲν λαμβάνεται ὑπ' ὄψει ἡ προοδευτικὴ κλῖμαξ τοῦ κακοῦ, δηλαδὴ ἡ σύλληψις καὶ γένεσις τῆς ἁμαρτίας, ἡ συγκατάθεσις, ἡ ἐκδήλωσίς της εἰς πρᾶξιν καὶ ὅλα τὰ μεσολαβοῦντα στάδια. Ἰδιαιτέρως δὲ τὸ δεύτερον στάδιον εἰς τὴν παραβολήν, ἡ βλάστησις καὶ ἀνάπτυξις τοῦ σπόρου ὑπόκειται καὶ εἰς μεγαλυτέραν παρανόησιν.

Πολλοὶ ἐνόμισαν ὅτι οἱ ἐν προκειμένῳ Ἑβραῖοι τελείως ἐξέπεσαν ἀπὸ τῆς χάριτος, ἐνῷ ηὑρίσκοντο ἀκόμη εἰς τὸ στάδιον τοῦ πρασίνου στάχυος, περικλείοντος ὅλα τὰ στοιχεῖα ἑνὸς παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ στοιχεῖα περαιτέρω γονιμότητος, τείνοντα νὰ φθάσουν εἰς πλήρη ὡριμότητα. Εἰς αὐτὸ τὸ σφάλμα ἔπεσεν ὁ John Bunyan εἰς τὸ γνωστὸν ἔργον του the Pilgrim's Progress. Οὗτος ἐβασανίζετο ὑπὸ τῆς ἰδέας ὅτι διέπραξε τὸ ἁμάρτημα κατὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἐρωτήσας δὲ «ἀρχαῖον Χριστιανὸν» ἐβεβαιώθη τὸ αὐτό. Καὶ ὅμως ἁπλούστατα εὑρίσκετο εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὴν αἰωνίαν πόλιν, καθ' ὁδὸν ὅμως ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ διέλθῃ ἀπὸ σκοτεινὸν δρόμον. Οἱ ἱ. συγγραφεῖς συχνὰ παρουσιάζουν ὡς πλήρως μορφωμένην κατάστασιν, κάτι τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἐξελίξεως. Ἂν ἑρμηνεύσωμεν ἑπομένως τὴν περίπτωσιν τῆς ἀποστασίας ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ ἀνωτέρω κανόνος, καταλήγομεν εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα.

Πᾶσα πτῶσις ἐγκυμονεῖ κινδύνους πλήρους ἐκπτώσεως. Πλούσιον παρελθὸν εἰς χριστιανικὴν ζωήν, ὅπως εἶχον οἱ Ἑβραῖοι, ἔχει

θλιβερὸν κατάντημα. Ὅσον ἡ θρησκεία ἔχει ὠφελήσει καὶ ἔχει διεισδύσει εἰς τὰς ἐσωτέρας πτυχὰς τοῦ ἀνθρώπου, ἐπὶ τοσοῦτον καὶ αἱ ἐλπίδες ἐπιστροφῆς ὀλιγοστεύουν, ἂν οὗτος πέσῃ. Ἂν ἠξιώθῃ νὰ γευθῇ πλούσια τὰ ἀγαθὰ τοῦ Θεοῦ, θὰ καταντήσῃ εἰς τὴν ἐσχάτην περιφρόνησίν των, ἂν καταχρασθῇ τούτων. Ἄλλαις λέξεσιν, αἱ πιθανότητες τοῦ ἀδυνάτου διορθώσεως αὐξάνουν κατ' ἀναλογίαν τῆς αὐξανομένης πτώσεως καὶ ὑποτιμήσεως τῶν πνευματικῶν εὐλογιῶν. Ὅσον τὸ πνεῦμα διέμεινε εἰς τὴν χώραν τῆς χάριτος καὶ ἐγεύθη τὴν τροφὴν τοῦ Οὐρανοῦ, τόσον καὶ ἡ περιφρόνησις καὶ ἡ ἀπομάκρυνσις ἀπὸ αὐτὰ εἶναι μεγάλη, ὅταν διαστραφῇ τὸ ἠθικὸν αἰσθητήριον. Οἱ δονούμενοι ἀπὸ ἱ. ἐνθουσιασμοὺς καὶ ἁγίους παλμοὺς σήμερον, ἐνδέχεται νὰ εὑρεθοῦν αὔριον εἰς τὴν παράταξιν τῶν κυνικῶν, τῶν σκεπτικιστῶν καὶ ἐπικουρείων καὶ ἐχθρῶν τῆς Πίστεως. Αὐτὰς τὰς μεταπτώσεις δεικνύει τὸ βαρόμετρον τῆς πραγματικότητος. Δὲν πρόκειται κατὰ ταῦτα περὶ μιᾶς παροδικῆς ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τῆς πίστεως, περὶ ἑνὸς παροδικοῦ χειμῶνος, ὁ ὁποῖος θὰ λήξῃ διὰ ν' ἀκολουθήσῃ ἡ πνευματικὴ ἄνοιξις, ἀλλὰ περὶ ἐπικινδύνου διακοπῆς πάσης σχέσεως μὲ τὸν Χριστόν. Εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος γεωργοῦ διάφορα χώματα γῆς παράγουν διάφορα ἀποτελέσματα. Ἐδῶ ἔχομεν τὴν ἰδίαν ὁμοιόμορφον γῆν μὴ παράγουσαν ὅμως τὴν ἰδίαν βλάστησιν. Ἡ βαρύτης ἐδῶ τίθεται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν τοῦ ἀτόμου εἰς τὸ νὰ κάμῃ τὴν πρέπουσαν χρῆσιν τῶν δωρεῶν τοῦ Θεοῦ. Οἱ Ἑβραῖοι χριστιανοὶ θὰ ἠδύναντο κάλλιστα νὰ γίνωσι διδάσκαλοι τῆς πίστεως ἄλλων, ἂν ἀνεπτύσσοντο ἀπὸ τὴν νηπιώδη κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν προσεκολλήθησαν. Ὥστε τὸ «ἀδύνατον» αὐτὸ μόνον ὡς ἀδύνατον ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἀρχαίαν ἁγνότητα πρέπει νὰ νοηθῇ. Ἀδύνατον εἶνε ἡ ἐπανάκτησις τῆς πρώτης χάριτος διδομένης κατὰ τὸ Βάπτισμα. Τὴν ἰδέαν αὐτὴν ἐξέφρασεν σαφῶς ὁ ἱ. Θεοφύλακτος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ δυσκόλου τούτου χωρίου: «Οὐ δεῖ ὑμᾶς περὶ πίστεως διδάσκειν ὡς ἀρχομένους. Ἤδη γὰρ ἐπιστεύσατε. Αἰνίττεται δὲ διὰ τούτων ὅτι καὶ ἐσαλεύοντο καὶ διὰ τοῦτο ἐδέοντο θεμελίου... Εἰς ἐκείνην μέντοι τὴν λαμπρότητα ἀναγαγεῖν οὐκ ἔνι. Ἐκεῖ γὰρ τὸ ὅλον ἡ χάρις ἦν».[1]

Παρ' ὅλον ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν Πατέρων τονίζουν ἐμφατικῶς τὴν ἔκπαγλον ὡραιότητα τῆς χάριτος ἐν τῷ Βαπτίσματι, ἐν τούτοις μὲ ἴσην ἐπίσης δύναμιν ψάλλουν τὸ κάλλος καὶ τὴν ἀξίαν τῆς δευτέρας

---

[1] Ἔ. ἀ. Migne P. G. 125, 252.

χάριτος ἐν τῇ μετανοίᾳ. Ὁ λόγος εἶνε εὐεξήγητος. Θέλουν οὗτοι νὰ ἐξάρουν τὸν ἡρωικὸν ἀγῶνα ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ, τὴν ἠθικὴν ἀντίστασιν, τὴν στερεάν του ἀπόφασιν ν' ἀπυτινάξῃ δι' ὅλων τῶν δυνάμεών του τὸ πιέζον βάρος τῆς ἁμαρτίας. Δὲν εἶναι μικρὸν κατόρθωμα δι' ἕνα ἄνθρωπον, ζήσαντα ἐπὶ μακρὸν ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, νὰ διακόψῃ τὰς ἀδυναμίας του, νὰ ἀρνηθῇ ἕνα σκοτεινὸν παρελθόν, νὰ ἐγκαινιάσῃ δὲ ἕνα νέον παρὸν καὶ νὰ δείξῃ διάθεσιν δι' ἕνα ἀκόμη καλύτερον μέλλον ἠθικῆς καθαρότητος καὶ ἀρετῆς.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος εἶνε ὁ μεγαλοφωνότερος κῆρυξ τῆς μετανοίας. Ἡ μετάνοια λέγει «τοσαύτην παρέξει ἡμῖν θεραπείαν καὶ οὕτως ἀφανίσει τὰ ἕλκη τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, ὥς μηδὲ ἴχνος, μηδὲ οὐλὴν καταλειφθῆναι. Ὅπερ ἐπὶ τῶν σωματικῶν τραυμάτων οὐχ οἷον τε γενέσθαι... ἅπαντα φυγαδεύεται τὰ ἕλκη, ὥς ἂν κονιορτὸς ἀνέμου σφοδροῦ διεγερθέντος». [1] Ὁ Ἀστέριος Ἀμασείας ἀκόμη περισσότερον προχωρεῖ. Βεβαιοῖ ὅτι ἡ συγχώρησις προσφέρεται καὶ ἡ μετάνοια εὑρίσκεται εἰς τὴν διάθεσιν ὄχι μόνον τοῦ ὁσονδήποτε βαρέος ἁμαρτήσαντος, ἀλλ' ὅτι ἦτο εἰς τὴν διάθεσιν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ χριστοκτόνου Ἰούδα: «Ἐγὼ δὲ νομίζω ὅτι καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἰ μὴ ταχέως αὐτὸς ἑαυτοῦ ἐγένετο δήμιος, ἀσύγγνωστον κρίνας τὴν ἁμαρτίαν, προσπεσὼν δὲ τὸν ἔλεον ᾔτησεν, οὐκ ἂν τῶν οἰκτιρμῶν τῶν πάσης ὑπερχεομένων τῆς οἰκουμένης ἠστόχησεν. Τεκμήριον δὲ τοῦ λόγου πάντες Ἑβραῖοι οἱ μετὰ τὸν σταυρὸν πιστεύσαντες καὶ τῷ λουτρῷ τὰς ψυχὰς ὁμοῦ καὶ τὰς χεῖρας νιψάμενοι. Εἰ δὲ οἱ σταυρώσαντες ἠλεήθησαν, πῶς οὐκ ἂν ὁ προδοὺς τῆς ἀμνηστείας ἀπήλαυσεν». [2]

Β'. ΕΒΡ. 10, 26-29

4. ΕΝ ΤΩ ΙΟΥΔΑΙΣΜΩ Ἢ ΕΝ ΤΩ ΧΡΙΣΤΩ

Τὸ ἕτερον χωρίον αὐστηρᾶς ἀντιλήψεως περὶ τῆς συγχωρήσεως τῶν μετὰ τὸ Βάπτισμα πεσόντων ἐτέθη ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου μεταξὺ δύο μακρῶν ἀναλύσεων, περὶ τοῦ ἑνὸς ἀληθινοῦ Θυσιαστηρίου καὶ περὶ τῶν ἄθλων τῶν ἡρώων τῆς πίστεως. Ἐλέχθη προηγουμένως ὅτι ἡ Κ.Δ. εἶνε τὸ πλήρωμα τῆς ἀληθείας, ἱκανοποιοῦσα πᾶσαν ἀνάγκην τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Ὅλαι αἱ ἱεραὶ ἐφέσεις καὶ αἱ ὑψηλαὶ ἀνησυ-

---

[1] Ὁμιλία 55, γ εἰς Γένεσιν. Migne G. P. 54, 483.

[2] Προτρεπτικὸς περὶ Μετανοίας: Ὁμιλία 13. Migne, G. P. 40, 357.

χίαι τοῦ πιστοῦ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἱκανοποιοῦνται. Εἰδικώτερον δὲ αἱ εὐσεβεῖς ἐπαγγελίαι τῆς Π. Δ. αἵτινες κατ᾿ ἐξοχὴν συνεκίνουν τοὺς Ἑβραίους, ἐπληρώθησαν κατὰ γράμμα ἐν τῇ Κ.Δ. Οἱαδήποτε λοιπὸν ἀπόπειρα ἀναζητήσεως καὶ ἐρεύνης ὑπὸ τῶν βαπτισθέντων ἔξω τοῦ κύκλου τῆς Κ. Δ. εἶνε ἄσκοπος καὶ ἀπολύτως ἀδικαιολόγητος. Ὁ αὐστηρὸς τόνος τοῦ σ. ἀποδεικνύεται ἑπομένως πλήρως δεδικαιολογημένος ὅταν προσεκτικῶς μελετηθῇ ἡ σειρὰ τῶν ἐπιχειρημάτων του καὶ ἡ ὑπεύθυνος θέσις του ἀπέναντι τῶν ἑτεροζυγούντων πιστῶν του.

Ἐν πρώτοις ἂν διανοηθῇ ποτε Χριστιανὸς νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πίστιν, ἔρχεται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ τέλος τῆς ἐκλογῆς του. Πιστός, ἀρχίζων νὰ ρυθμίζῃ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς του μὲ τὸν διαβήτην τῆς λογικῆς μόνον καὶ τοῦ ἐπιγείου συμφέροντος, ἀντιφάσκει πρὸς ἑαυτόν. Ὅλοι οἱ πιστοὶ ζοῦν διὰ πίστεως, δηλαδὴ στηρίζονται μᾶλλον εἰς τὰς ἐπαγγελίας τῆς αἰωνιότητος παρὰ τοῦ παρόντος. Τύπος κατ᾿ ἐξοχὴν ἀνθρώπου πίστεως ἦτο ὁ Μωϋσῆς

Ὁ Μωϋσῆς ἀρνεῖται τὰ πριγκηπικὰ προνόμια καὶ ἄλλα ἀγαθὰ τῆς Αἰγυπτιακῆς αὐλῆς. Περιφρονεῖ τὰ πρόσκαιρα διὰ τὰ ἐπουράνια, τὰ μὴ βλεπόμενα. Ἔπρεπε λοιπὸν οἱ κλυδωνιζόμενοι τώρα ἀπόγονοί του νὰ μὴ λησμονοῦν τὸ παράδειγμά του, διότι καὶ αὐτοί, ὅπως ὁ Μωϋσῆς, ἐκλήθησαν διὰ μίαν πολιτείαν στερήσεων καὶ πενίας. Ἔπρεπε νὰ θυσιάσουν ἐν ἀνάγκῃ καὶ αὐτὰ τὰ προνόμια ποὺ τοὺς παρεῖχεν ἡ Ρωμαϊκὴ νομοθεσία εἰς τὸν Ἰουδαϊσμὸν ὡς Religio Licita. Ὁ Μωϋσῆς διὰ τῆς τοιαύτης στάσεως ἀπέναντι τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου ἐχρησίμευσε τύπος τοῦ Χριστοῦ (II, 24-28), διότι ipso facto ἐταύτισε τὰ δεινοπαθήματά του μὲ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ. Τοιοῦτον πειστικὸν παράδειγμα ἔπρεπε νὰ θέσῃ πρὸ τῶν Ἑβραίων διὰ νὰ ἐξουδετερώσῃ τὴν ὀλιγοπιστίαν των ἐκ τῆς διαψεύσεως τῶν πεπλανημένων ἐθνικιστικῶν Μεσσηνιακῶν ἐλπίδων. Ἐπὶ πλέον καὶ οἱ ἄλλοι ἥρωες καὶ προφῆται τοῦ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῆς Ἐξόδου καὶ ἑξῆς καὶ τῶν Μακκαβαίων μαρτύρων (II, 29-38), ὑποστάντων τόσα ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, ἐπιβεβαιοῦν ὅτι στερρῶς εἴχοντο τῆς πίστεως εἰς κρείττονα ἀγαθά. Ὁ πιστὸς ἐπὶ πλέον δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐν ὥρᾳ διωγμοῦ νὰ παρατηρῇ τί κάμνουν οἱ ἄλλοι, οὐδὲ νὰ συμβουλεύεται τὸν ἑαυτόν του, ἀλλὰ ν᾿ ἀτενίζῃ τὸν ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν. Ἂν διώκεται, ἂς σκέπτεται τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰησοῦ, Ὅστις ἀγογγύστως ἐδέχθη τὸν σταυρὸν «αἰσχύνης καταφρονήσας» (12, 2-3). Ὅλα τὰ ἀναφερόμενα ἡρωϊκὰ κατορθώματα τῶν προγόνων των εἶνε καταπλη-

κτικῶς ἐπίκαιρα εἰς τὴν δοκιμασίαν των. Ἀκόμη καὶ ἡ μνεία τῆς Ραχὰβ δύναται νὰ ἐμψυχώσῃ αὐτοὺς εἰς τὴν πίστιν παρὰ τὸ ἠθικόν της παρελθόν, καταλαβούσης ἔνδοξον θέσιν εἰς τὰ Memorabilia τῆς Π. Δ. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ πλήρης ἐκτίμησις τοῦ σκοποῦ καὶ τῆς ὠφελιμότητος τῶν δοκιμασιῶν των δὲν ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ αὐτομάτως, ἀλλ᾽ ὀλίγον κατ᾽ ὀλίγον καὶ τμηματικῶν εἰς τὸ σχολεῖον τῆς πείρας. Ἡ ἐναλλαγὴ τῶν λέξεων «μανθάνειν», «πάσχειν», ἦτο πολὺ κοινὴ εἰς τὴν ἑλληνικὴν φιλολογίαν. Καὶ ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος «ἔμαθεν ἀφ᾽ ὧν ἔπαθεν» (5,8). Ἡ ὑποταγὴ εἰς τὸ οὐράνιον θέλημα τὸν ἀνέδειξε ἀρχιερέα μέγαν κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ (5, 10) καὶ τὸν ἀνύψωσεν μὲν εἰς τὸν σταυρόν, ἀλλὰ καὶ Τὸν ἀνέδειξε Σωτῆρα τοῦ κόσμου (9, 14-20).

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν προσέγγισίν μας πρὸς τὸν Θεόν, ἥτις πρὶν ἐγίνετο διὰ τῆς τηρήσεως τῶν νομικῶν διατάξεων, τῶν ὁποίων τὴν στέρησιν κακῶς ποιοῦντες, ἐθρήνουν οἱ ἀποστάται, τὰ μέσα καὶ αἱ προϋποθέσεις ἐν τῇ θρησκείᾳ τῆς χάριτος ὑπερέχουν ἀσυγκρίτως τῶν τῆς Π. Δ. (12, 18-24). Ἄλλοτε ἔμφοβοι οἱ Ἰουδαῖοι ἀντίκρυζον τὸ νεφελῶδες Σινᾶ, ἡ χριστιανικὴ ὅμως θεοφάνεια ὑπερέχει, διότι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἀποβλέπουν εἰς γηΐνην σκηνήν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν οὐρανίαν Σιών, τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ. Ἀμφότεραι αἱ μελλοντικαὶ αὗται ὑποσχέσεις προκαλοῦν δέος λόγῳ τῆς παρουσίας τοῦ Mysterium Tremendum, ὅπερ εἶνε ὁ Θεός, ἀλλ᾽ ἀμφότερα δὲν εἶνε in pari materia. Εἰς μὲν τὴν ἐποχὴν τῆς Π. Δ κυριαρχεῖ ὁ φόβος, εἰς δὲ τὴν ἐποχὴν τῆς χάριτος τὸ αἴσθημα τῆς υἱοθεσίας, τῆς συγκληρονομίας, τῆς οἰκειότητος καὶ ἀδελφωσύνης.

Τὸ κέρδος τοῦ χριστιανοῦ εἶνε ἐπίσης ἀνώτερον τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἀγαθὰ τῆς μελλούσης ἐπαγγελίας εἰς τὴν ἔρημον (3, 6, 8, 11). Ἡ ζωή μας ἀποτελεῖ ἓν εἶδος νέας Ἐξόδου μὲ ἀσύγκριτα ὠφελήματα. Δὲν ἀποβλέπει ὁ χριστιανισμὸς εἰς ἐπίγειον κτῆσιν ὑλικῶν ἀπολαύσεων, ἀλλ᾽ εἰς πνευματικὴν κληρονομίαν, εἰς οὐρανίαν ἀνάπαυσιν, ὅπου θὰ βασιλεύῃ τελεία μακαριότης πλησίον τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἕνα τοιοῦτον λοιπὸν δρόμον πρὸς τὴν μακαριότητα τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐμμονὴν καὶ τὴν σταθερὰν ἐλπίδα τῆς ἀφίξεως εἰς τὸ τέρμα, εἰς τὴν κατάπαυσιν. Ἐν συνεχείᾳ παρατίθεται ὁ 95ος Ψαλμὸς ὡς ἐπιβεβαίωσις ὅτι ἂν οἱ Ἰουδαῖοι μετὰ τὴν Ἔξοδον δὲν ἐκληρονόμησαν τὴν γῆν τῆς Ἐπαγγελίας καὶ δὲν ἔφθασαν εἰς τὸ τέρμα, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδικήν των χαλάρωσιν καὶ ἀδιαφορίαν πρὸς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀπείθειά των ἐστέρησε αὐτοὺς τῶν ἐπαγγελιῶν.

᾽Αλλὰ διὰ τοὺς πιστοὺς ἡ ἐλπὶς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν εἶναι ἰσχυρά, ὥστε ζῇ οὗτος σήμερον τὸ ἀπώτερον μέλλον. Πᾶν λοιπὸν ποὺ τὸν ἀποσπᾶ ἀπὸ τὴν προσήλωσιν εἰς τὰς θείας ἐπαγγελίας εἰς ἕνα ἀπατηλὸν καὶ ἐφήμερον σήμερον, ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν φύσιν τῶν ἐπηγγελμένων ἀγαθῶν. Ὅπως εἰς τὴν πρὸς Ρωμ. 14,23, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ὁ πιστὸς ζῇ τὴν ζωὴν τῆς πίστεως, μὲ ἐσχατολογικὴν προοπτικήν. Ἂς μὴ παραπονοῦνται δὲ οἱ ἐξ ᾽Ιουδαίων Χ)νοὶ ὅτι ἡ στέρησις ἐκείνη τῶν προνομίων τῆς φυλῆς των ἔμεινεν ἀναντικατάστατος. Ἂν εἰς τὴν ᾽Ερυθρᾶν θάλασσαν οἱ πατέρες των ἔλαβον διατάξεις οὕτω καὶ αὐτοὶ τώρα ἔλαβον τὸν ὕψιστον Νόμον, τὸν νόμον τῆς πίστεως, τὸν ὁποῖον ὅμως ὀλίγοι δεικνύουν ὅτι ἐνεκολπώθησαν. Ἡ πίστις λοιπὸν πρέπει νὰ τεθῇ ὑπεράνω παντὸς ὡς τὸ ἔμβλημα τῆς νέας οἰκονομίας.[1]

Ὁ σ. ἐμβαθύνας πλήρως εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ Λευιτικοῦ νόμου θέτει τὸν δάκτυλον ἐπὶ τῆς πληγῆς του. Ὁ πέπλος τοῦ μυστηρίου μὲ τὸν ὁποῖον ἐκαλύπτετο καὶ ἐκράτει εἰς ἀπόστασιν τοὺς ᾽Ιουδαίους, ἐδείκνυε τὴν ἀρνητικήν του πλευράν, διότι ἐτόνιζεν ἁπλῶς πόσον ὁ Θεὸς ἦτο ἀπρόσιτος καὶ πόσον ὁ ἄνθρωπος ὡραματίζετο τὴν ἡμέραν τῆς υἱικῆς προσεγγίσεώς του μὲ τὸν Οὐράνιον Πατέρα. ᾽Αλλ᾽ αὐτὸς ὁ πέπλος ἦτο παροδικός, χρήσιμος μόνον διὰ τὴν περίοδον τῆς νηπιακῆς ἡλικίας. Τώρα ἡ ἀνθρωπότης χρειάζεται τὴν διαρκῆ καὶ αἰωνίαν ἀλήθειαν, ἡ ὁποία ἀπεκαλύφθη διὰ ᾽Ιησοῦ. Ὅ,τι προσφέρεται νῦν εἶνε αἰώνιον. Ἡ σωτηρία εἶνε «αἰωνία». Ὁ μέγας ᾽Αρχιερεὺς ἐπίσης εἶνε αἰώνιος, «μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων» ζ′ 3. Ἡ ἱερωσύνη Του δὲν εἶνε ἐνιαύσιος, λήγουσα εἰς διάστημα χρόνου. «Εἰς τὸν αἰῶνα ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην» ζ′ 24. Δὲν προσέφερε θυσίας κατὰ ἐνιαυτόν, ἀλλ᾽ ἡ Θυσία Του ἅπαξ προσφερθεῖσα, ἰσχύει μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων εἰς ἀθέτησιν τῆς ἁμαρτίας θ′ 26. Εἶναι πρόδηλον ὅμως ὅτι αἱ ἀλήθειαι αὐταὶ διὰ τοὺς Ἑβραίους ἐφαίνοντο πολὺ δύσπεπτοι. Ὡμοίαζον πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ Κυρίου, οἱ ὁποῖοι, ἐνῷ εἶχον ὡμολογήσει τὴν θεότητά Του, ὅμως ὅταν, ἀναβαίνων εἰς ᾽Ιερουσαλήμ, προέλεγεν ὅτι πολλὰ ἔμελλε νὰ πάθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐσκανδαλίσθησαν καὶ ἐφοβήθησαν. Ἦτο ἀνεξήγητον εἰς αὐτοὺς πῶς ἦτο δυνατὸν Αὐτὸς νὰ ὑποφέρῃ, ἐπὶ πλέον δὲ καὶ νὰ σταυρωθῇ. Εἶχον διὰ τοῦτο μεγάλης πειθοῦς ἀνάγκην, ὅτι ὁ πόνος εἰς τὴν νέαν θρησκείαν εἶνε στενώτατα συνυφασμένος μὲ τὴν ζωὴν τῶν ὀπαδῶν της, μεταξὺ τῶν ὁποίων συγκατελέγοντο καὶ αὐτοί.

---

[1] J. Tixeront: Histoire des Dogmes I, 99, Paris 1906.

Ἐκτὸς αὐτῆς τῆς ἑρμηνείας ἀποδιδούσης τὸν κλονισμὸν τῶν Ἑβραίων εἰς τάσιν πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμόν, ὁ Ναίρνε ἀποδίδει τὴν ἀτροφικήν των πίστιν εἰς τὸ ὅτι οἱ ἀναγνῶσται ἦσαν Ἰουδαῖοι Ἑλληνισταί, οἱ ὁποῖοι δὲν εἱλκύσθησαν ἀπὸ τὸ μεταφυσικὸν περιεχόμενον τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀλλ᾿ ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν του. Τὸν Χριστὸν ἀνεγνώρισαν οὗτοι μόνον ὡς Διδάσκαλον καὶ Προφήτην, καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν προσῆλθον, διότι ἐξέλαβον ταύτην ὡς ἓν προοδευτικὸν Ἰουδαϊστικὸν κίνημα, ἐκτιμήσαντες τὴν ἁπλότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς λατρείας, οὐδόλως ὅμως συμφωνήσαντες μὲ τὸν τύπον καὶ τὰς ἰδιότητας τοῦ Μεσσίου. Ὅταν ἐγράφετο ἡ ἐπιστολὴ θὰ διηρωτῶντο ἂν ἔπρεπε νὰ παραμείνουν περισσότερον εἰς μίαν πίστιν ἡ ὁποία ζητεῖ τὴν θυσίαν τοῦ παρόντος χάριν ἑνὸς ἀβεβαίου μέλλοντος.[1] Οἱ τελευταῖοι στίχοι τοῦ 5ου κεφ. ἠχοῦν τὰς ἐσωτερικὰς αὐτὰς διακυμάνσεις των.

Ἀναμφιβόλως οὐχὶ εὐκαταφρόνητος συντελεστὴς τῆς κρίσεως ἦτο καὶ ἡ τάσις ἀπομονώσεως καὶ ἀνεξαρτησία ἐνεργείας ἔξω ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς ἀδελφότητος. Τὴν ἀνήσυχον αὐτὴν τάσιν ζητεῖ ὁ ἀπόστολος νὰ θεραπεύσῃ δι᾿ ἐντόνου ὑπομνήσεως:

> «κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων, μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισίν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν», (10,23-24).

Καὶ δικαίως. Ὅταν παραμελῆται τὸ καθῆκον τῆς ἀλληλοπαρηγορίας, τῆς ἐνισχύσεως τοῦ πλησίον, ὅταν ὁ μὲν παύει νὰ ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν τύχην τοῦ ἄλλου, ὅταν τέλος παραθεωρῆται τὸ καθῆκον τῆς κοινῆς λατρείας καὶ συμπροσευχῆς, τότε ἡ κοινότης παραλύει καὶ ὁμοιάζει πρὸς στρατὸν ἀπειθάρχητον καὶ ἀσύντακτον, ὅστις γίνεται εὔκολος λεία τοῦ καραδοκοῦντος ἐχθροῦ.[2] Ὅ,τι ὁδηγεῖ εἰς ἔκπτωσιν ἀπὸ τῆς πίστεως πολλάκις καὶ ἀνοίγει τὸν δρόμον εἰς τὰ πλέον φοβερὰ ἁμαρτήματα εἶνε ἡ ἀραίωσις σχέσεων μὲ πρόσωπα ὑπεύθυνα τὰ ὁποῖα εἶνε ἐντεταλμένα μὲ τὴν ἠθικὴν τάξιν τῶν πιστῶν. Τοῦτο εἶναι ἀποφυγὴ τῆς ἐπικοινωνίας μετ᾿ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θὰ ἤλεγχον ἐξ ἀγάπης καὶ θὰ ἐδείκνυον συμπτώματα κρύπτοντα πτώσεις μεγαλυτέρας. Ὁ πιστὸς δὲν αἰσθάνεται τώρα εὐχαρίστησιν συναναστρεφόμενος μὲ τὸν κύκλον τῆς Ἐκκλησίας ὅπως πρίν. Ὅσοι πρὶν ἐνεθου-

---

[1] Nairne p. 14-15.

[2] Alex. B. Bruce: The Epistle to Hebrews p. 406; Edinburgh 1899.

σίαζον καὶ ἠλέκτριζον, τώρα διὰ τῆς παρουσίας των καὶ τοῦ ἐλέγχου των κουράζουν καὶ ὁ λόγος των ἀποτελεῖ ἀνυπόφορον καὶ «σκληρὸν λόγον» (Ιν. 6,60). Καὶ ὡς εὔκολον διέξοδον εὑρίσκει ὁ τοιοῦτος τὴν διακοπὴν σχέσεων.

Πόσον ἡ ἀπομόνωσις εἰς ἠθικὰς κρίσεις ἐθεωρεῖτο ἀνέκαθεν ἐπικίνδυνος μαρτυρεῖ ὁ Ἰσοκράτης: «Τιμᾶ τὸ δαιμόνιον ἀεὶ μέν, μάλιστα δὲ μετὰ τῆς πόλεως».[1] Ἡ Ραββινικὴ συμβουλὴ κρούει τὸν κώδωνα τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς ἀπομονώσεως ὡς προκαλούσης τελείαν ἀποκοπὴν ἀπὸ τὸν Θεόν. «Ὁσάκις ὁ Ἰσραηλίτης ἐστενοχωρεῖτο καὶ εἷς ἐκ τοῦ ὅλου ἀπεσπᾶτο, τότε δύο ἄγγελοι ἤρχοντο καὶ θέτοντες τὰς χεῖρας των ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του ἔλεγον: Οὗτος ἀποκοπεὶς ἀπὸ τὴν κοινότητα δὲν θὰ ἴδη πλέον τὴν παρηγορίαν ἡ ὁποία θὰ ἐπισκεφθῇ τὴν συναγωγήν».[2] (Πρβλ. Ὠδὴ Σολωμ. 3,2. Ψαλμοὶ Σολωμ. 17,18).

Κάθε χριστιανὸς προσπαθῶν νὰ ζήσῃ ἰδιωτικῶς καὶ ἀνεξαρτήτως, μένων ὡς εἰκὸς ἄνευ δεούσης παρακολουθήσεως καὶ προσεκτικῆς ἐπιβλέψεως, ὑπέκειτο εἰς τὸν κίνδυνον νὰ πέσῃ καὶ βαθμιαίως νὰ χάσῃ τὴν πίστιν του. Διὰ τοῦτο ὡς ἀντίδοτον ἵστατο ὁ «παροξυσμὸς ἀγάπης» (10,24), συνιστάμενος εἰς ἔναυσμα καὶ κίνητρον τῶν ἄλλων πρὸς τὸν ἕνα. Τοιαῦται τάσεις ἐσημειώθησαν εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν εἰς μερικοὺς θεωροῦντας ἑαυτοὺς ὡς ὑπερέχοντας καὶ μὴ καταδεχομένους νὰ συναναστρέφωνται τοὺς ἄλλους. Τοιοῦτον κροῦσμα ὑπονοεῖ ὁ Βαρνάβας: «Μὴ καθ' ἑαυτοὺς ὄντες μονάζετε ὡς ἤδη δεδικαιωμένοι, ἀλλ' ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνερχόμενοι συζητεῖτε περὶ τοῦ κοινῇ συμφέροντος».[3] Ὁ δὲ Ἰγνάτιος ἀποδίδει τοῦτο εἰς ὑπερηφάνειαν: «Ὁ οὖν μὴ ἐρχόμενος ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὗτος ἤδη ὑπερηφανεῖ καὶ ἑαυτὸν διέκρινεν».[4]

Θὰ ἦτο μονομερὴς ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος ἂν δὲν ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψει καὶ αἱ πραγματικαὶ δυσκολίαι τῶν ἀποστατῶν. Πάντοτε ἡ Συναγωγὴ ἐκαιροφυλάκτει ἀπειλητικὴ νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς λιποτάκτας της. Οἱ πιστοὶ Ἰουδαῖοι ἦσαν ἀδυσώπητοι καὶ σκληροὶ τιμωροὶ πρὸς πάντα γινόμενον χριστιανόν, διὰ τοῦτο διεφήμιζον τὰ πλεονεκτήματα, ποὺ θὰ εἶχον οἱ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν θρησκείαν τῶν πατέρων των, ὡς καὶ ποίας ὑπέκειντο βαρείας κυρώσεις, ἂν παρέμενον εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Τὰ χρησιμοποιούμενα καὶ τότε ὅπλα τῆς Συνα-

[1] Πρὸς Δημόνικον, 13.
[2] Ταανίτη 11, 1.
[3] Ἐπιστολὴ Βαρνάβα 4, 10.
[4] Πρὸς Ἐφεσίους 5, 3.

γωγῆς ἐναντίον τῶν ἀποσκιρτησάντων μελῶν της ἦσαν: κοινωνικὸς ἐξοστρακισμός, θρησκευτικὸς ἀφορισμὸς καὶ σιωπηλὸς πόλεμος.[1] Τὸ Ταλμοὺδ προβλέπει ποινικὰς κυρώσεις βαρυτέρας ἀκόμη ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἐφηρμόζοντο ἐναντίον τῶν προσχωρούντων εἰς τὸν Ἐθνισμόν. Οὐδεὶς Ἰουδαῖος ἐπετρέπετο νὰ πωλῇ τι εἰς τὸν ἀποσυνάγωγον χριστιανὸν οὐδὲ ν' ἀγοράζῃ τι. Ἐπατάσσετο αὐστηρῶς πᾶσα ἀγοραπωλησία ἢ ἐμπορικὴ συναλλαγή. Ὁ υἱὸς τοῦ ἀποσυναγώγου χριστιανοῦ δὲν ἔχαιρε τὸ δικαίωμα τῆς παιδείας εἰς τὰς σχολάς, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ προσφέρῃ τὰς ἰατρικάς του ὑπηρεσίας, ἂν ἦτο ἰατρός, οὐδὲ νὰ ζητήσῃ τὰς τῶν ἄλλων. Ἐθεωρεῖτο προδότης ἀσυγχώρητος καὶ μυσαρός, ἀνάξιος νὰ βοηθηθῇ καθ' οἱονδήποτε τρόπον ἔστω καὶ εἰς τὴν ἐσχάτην ἀνάγκην. Ἡ ζωή του ἦτο πάντοτε ἐκτεθειμένη εἰς κίνδυνον».[2] (Πλείονας λεπτομερείας δίδει ἡ θαυμασία μελέτη ἐπὶ τῶν σχέσεων τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ καὶ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν ὀπαδῶν Του ἀπὸ τὸν Jakob Jocz.[3]

(Συνεχίζεται) Ἀρχιμ. ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ ΤΙΜΙΑΔΗΣ

[1] M. Friedlander: The Jewish Religion.p 2; London, 1900.

[2] Emma Felsenthal p, 218, Bernhard Felsenthal, Teacher in Israel; New York, 1924.

[3] The Jewish People and Jesus Christ p. 45; S.P.C.K. London, 1949.

ΠΙΣΤΙΣ ΚΑΙ ΖΩΗ

Πίστις! Γλυκειά μας μάνα! Σὺ χύνεις
μέσα στὴ καρδιά μας χίλιες χρυσὲς ἐλπίδες.
Κρυστάλης

Ἡ πεποίθησις καὶ πίστις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν ὕπαρξιν ἑνὸς Παντοδυνάμου Θεοῦ, δημιουργοῦ, κυβερνήτου καὶ προνοητοῦ τοῦ κόσμου, εἶναι τόσον ἀρχαία ὅσον καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι σύμφυτος καὶ ἔμφυτος, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖ ἡ παγκόσμιος ἱστορία τῶν πεπολιτισμένων καὶ ἀπολιτίστων λαῶν. Ἡ πίστις τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν Θεὸν εἶναι τὸ ἀνώτερον καὶ εὐγενέστερον αἴσθημα, τὸ ὁποῖον δίδει οὐσίαν καὶ σκοπὸν εἰς τὴν ζωήν, δύναμιν καὶ ἀντοχὴν εἰς τὰς

δυσκόλους περιστάσεις καὶ ἐσωτερικὴν χαράν, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς δύναται νὰ ἀφαιρέσῃ ἐξ ἡμῶν. Ἡ πίστις εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν ζωήν, εἶναι τὸ ὀξυγόνον τῆς ψυχῆς, εἶναι ὁ ρυθμιστὴς τῶν πράξεών μας· χωρὶς αὐτὴν ἡ ζωὴ δὲν θὰ εἶχε νόημα Εἶναι ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, τὸ φῶς, ποὺ φωτίζει καὶ διαλύει τὸ σκότος.

«Ἐγὼ εἰμὶ τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς» (Ἰωάν. 8,12-13). Εἶναι ἀκόμη ἡ πίστις τὸ συμπλήρωμα τῆς γνώσεως τῶν φιλοσοφικῶν θεωριῶν.

Ἡ πίστις εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία εἶναι τὸ πλήρωμα τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, εἶναι ὁ ὑπέρτατος ἠθικὸς νόμος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου στηριζομένη ἡ ἀνθρωπότης δύναται νὰ ἐπιτελέσῃ πᾶσαν πρόοδον συντελοῦσαν εἰς τὴν ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν εὐημερίαν αὐτῆς. Ἡ σταθερὰ πίστις εἶναι ἀπροσμέτρητος δύναμις, ἀφοῦ καὶ ὄρη δύναται νὰ μετατοπίσῃ κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ Κυρίου. «Ἐὰν ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον συνάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ καὶ μεταβήσεται καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν» (Ματθ. 17,20). Διὰ τῆς πίστεως ὁ ἄνθρωπος ἀνάγεται εἰς σφαίρας ὑπερκοσμίους, εἰς κόσμους ἰδεώδεις, ὅπου ἀδυνατεῖ νὰ φθάσῃ ἡ ἄπιστος ἔρευνα. Διὰ τῆς πίστεως ἐγγίζει καὶ διαπερᾷ τὸ ὑπερπέραν καὶ γνωρίζει τὸν Θεόν. Μεγάλα ὄντως τὰ τῆς πίστεως κατορθώματα.

Ἡ πίστις πρὸς τὸν Θεὸν ἐξημερώνει καὶ ἐκπολιτίζει τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁδηγεῖ αὐτοὺς εἰς τὴν διάπραξιν τῶν ἀγαθῶν ἔργων καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῶν κακῶν. Ἐὰν ἀφαιρέσωμεν ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον τὴν θρησκευτικὴν πίστιν θὰ ταραχθοῦν καὶ θὰ κλονισθοῦν τὰ θεμέλια τοῦ κόσμου καὶ ὁ ἄνθρωπος θὰ ἀποθηριωθῇ. Τὴν ἀλήθειαν τούτου μαρτυρεῖ πάλιν ἡ ἱστορία. Ὅπου ὑπάρχει καὶ ἐφαρμόζεται ἡ Χριστιανικὴ πίστις ἐκεῖ οἱ ἄνθρωποι εἶναι εὐγενέστεροι, ἡμερώτεροι, εὐσπλαχνικώτεροι, εὐτυχέστεροι, εἰρηνικώτεροι, συμπαθέστεροι, πολιτισμένοι. Ὅπου δὲν ὑπάρχει ἡ πίστις ἢ καταδιώκεται, ἐκεῖ ἐπικρατεῖ φόβος, δουλεία, δεσποτισμός, ἀνειλικρίνεια, ἀπανθρωπία, δυσπιστία, καχυποψία, βαρβαρότης, ἀδιαφορία πρὸς τὸν πάσχοντα, πόλεμος τῶν αἰωνίων ἀξιῶν.

Ἰδοὺ τὶ ἔγραψαν καὶ διεκήρυξαν ὀγδοήκοντα τρεῖς ἐπιστημονικαὶ παγκόσμιοι κορυφαὶ τοῦ ἰατρικοῦ κόσμου τῆς Γερμανίας.

«Ἡμεῖς οἱ κάτωθι ὑπογεγραμμένοι νευρολόγοι καὶ φρενολόγοι ἰατροί, οἵτινες κατὰ τὴν ἐξέτασιν καὶ θεραπείαν νοσηρῶν πνευματικῶν καταστάσεων ἀντιμετωπίζομεν καθ' ἑκάστην τὰς βαθυτάτας ἀβύσσους

τῶν ἀναγκῶν τῆς ψυχῆς, ἀποτρέπομεν κατεπειγόντως καὶ σοβαρῶς ἀπὸ οἱανδήποτε χαλάρωσιν τῆς πίστεως εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν, ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς νεολαίας μας, ἢ ἀπὸ οἱανδήποτε ἀδιαφορίαν ἀπέναντι τῆς πίστεως ταύτης ἥτις εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἄγκυρα τῆς ἐποχῆς μας ἐν τῇ συγχρόνῳ καταιγίδι. ***Ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία εἶναι πάντοτε—καὶ θὰ μένῃ—ἡ ψυχολογία, ἡ μόνη ἠθική, ὁ μόνος κοινωνισμός.***

«Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἡμεῖς οἱ ὑπογεγραμμένοι νευρολόγοι καὶ φρενολόγοι εἴμεθα σύμφωνοι πρὸς τὰ μεγαλήτερα καὶ εὐγενέστερα πνεύματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἐδίδαξαν νὰ ἀναγνωρίζωμεν ἐν τῷ νοήματι καὶ τῷ σκοπῷ τοῦ γνησίου Χριστιανισμοῦ ἄπειρον σοφίαν, ἐλευθερίαν καὶ δύναμιν».

Ἡ πίστις ἀπετέλεσε τὸ ἀρραγὲς θεμέλιον τῆς ζωῆς οὐ μόνον τῶν πτωχῶν καὶ ἀγραμμάτων ἀλλὰ καὶ τῶν πλουσίων καὶ τῶν ἐπιστημόνων. Ἡ πίστις διὰ πᾶσαν κοινωνικὴν τάξιν καὶ πνευματικὴν κλίμακα μορφώσεως, εἶναι ὁ ὁδηγὸς καὶ διδάσκαλος τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὰ μεγάλα προβλήματα τῆς ζωῆς. Ἐκείνη μόνον δύναται νὰ ἀπαντήσῃ ἱκανοποιητικὰ καὶ πειστικὰ εἰς τὸ μέγα ἐρώτημα τοῦ ὁδοιπόρου τῆς ζωῆς: Πόθεν ἔρχεται ὁ ἄνθρωπος καὶ ποῦ ὑπάγει. Εἶναι ἡ πίστις κατὰ τὸν Ἀλεξανδρέα Κλήμεντα ἡ τῆς ***«μαθήσεως τελειότης»***, ἡ ἐμπνέουσα τὸν ἐπιστήμονα, ἡ νέους κόσμους διανοίγουσα εἰς τὸν ἐρευνητήν, ἡ ἡρωοποιοῦσα τοὺς μάρτυρας καὶ ἀθλητὰς τῆς θρησκείας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς τῆς πατρίδος ἥρωας. Ἡ πίστις εἶναι ἡ τροφοδοτοῦσα μὲ τὸ ἔλαιόν της τὴν λυχνίαν τῆς ἐλπίδος διὰ μίαν καλλιτέραν αὔριον. Ὁ ὑλικὸς κόσμος θὰ παρέμεινεν ἀκατάληπτος ἄνευ τοῦ στηρίγματος τῆς πίστεως. Ἡ πίστις εἶναι ὁ μέγας προβολεύς, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἔρευναν, τὴν μελέτην καὶ τὴν γνῶσιν τοῦ ὑπεραισθητοῦ κόσμου.

«Ἡ ἐπιστήμη, λέγει, ὁ διάσημος ἐφευρέτης καὶ καθηγητὴς τῆς ἠλεκτρομηχανικῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κολούμπια, Μισέλ Στῆβεν, μὲ ἔκαμε καλλίτερον Χριστιανόν... Ἡ ἀτομική μου πεποίθησις εἶναι ὅτι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐπλάσθησαν δι' ἕνα τελικὸν σκοπόν, ὅστις εἶναι ἡ τελειοποίησις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο συναντᾶται ἡ Θρησκεία μὲ τὴν Ἐπιστήμην. Ἡ πραγματικὴ ἐπιστήμη ὄχι μόνον δὲν ἀφαιρεῖ τίποτε ἀπὸ τὴν θρησκείαν ἀλλὰ καὶ ἐνισχύει τὴν πίστιν ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν. Ἡ ἐπιστήμη ἐβοήθησε πολὺ τὴν ἰδικήν μου πίστιν καὶ μὲ ἔφερεν εἰς στενωτέραν σχέσιν μὲ τὸν Δημιουργόν. Πιστεύω ὄχι μόνον ὡς Χριστιανὸς ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπιστήμων». Ὁ Μπάλντουϊν, ἄλλοτε Πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας ὁμιλῶν

πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου, εἶπε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς. «Εἰς μάτην θὰ ἀναζητήσητε τὴν εὐτυχίαν εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ τὰς ὑλικὰς ἀπολαύσεις, θὰ γίνετε διεστραμμένοι καὶ κυνικοί, ἐὰν ἀπορρίψητε τὴν τονωτικὴν ἐπενέργειαν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς».

Ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν δίδει τὸ θάρρος εἰς τὸν πιστεύοντα ἄνθρωπον διὰ νὰ λάβῃ ὁριστικὰς ἀποφάσεις εἰς στιγμὰς ἀμφιταλαντεύσεως καὶ κρισίμους διὰ τὴν ζωήν του, ἐνῷ ὁ μὴ πιστεύων στερεῖται τοῦ ἰσχυροτέρου στηρίγματος εἰς τὴν σκληρὰν ζωὴν καὶ μένει ἄστεγος καὶ ἔρημος μὴ ἔχων ποῦ νὰ καταφύγῃ κατὰ τὰς δυσκόλους ἡμέρας τοῦ βίου του. Ἡ πίστις εἶναι τὸ θεμέλιον τῆς ζωῆς. Μόνη ἡ Χριστιανικὴ πίστις δύναται νὰ θέσῃ τὰς βάσεις μιᾶς ὁμαλῆς, ἀδιαταράκτου καὶ εἰρηνικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας τόσον ἀνάγκην ἔχει ὁ σύγχρονος κόσμος. Ὅ,τι εἶναι ὁ ἥλιος διὰ τὰ φυτά, τοῦτο εἶναι ἡ πίστις διὰ τὴν ζωήν. Ἡ πίστις δίδει χαρὰν εἰς τὴν ζωήν, ἐνῷ ἡ ἀπιστία ὁδηγεῖ εἰς τὴν μελαγχολίαν καὶ τὴν ἀπογοήτευσιν.

Π. Σ. Ρ.

ΕΚΤΑΚΤΟΙ ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΙΕΡΟΥ ΚΛΗΡΟΥ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (13-16 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ)

Κατόπιν ἐγκυκλίου τοῦ Π. Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, δημοσιευθείσης ἤδη εἰς τὸ προηγούμενον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ, συνῆλθεν ἐν τῷ ἐνταῦθα Καθεδρικῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, τῇ ἑσπέρᾳ τῆς 13ης Ὀκτωβρίου, τὸ Ἱερατικόν συνέδριον τοῦ ἱεροῦ κλήρου τῆς Ἐπαρχίας Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁποίου αἱ ἐργασίαι διήρκεσαν ἐπὶ τετραήμερον. Αἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου ἤρξαντο διὰ κατανυκτικῆς δεήσεως, προεξάρχοντος τοῦ Παναγιωτάτου καὶ τῇ συμμετοχῇ τῶν παρισταμένων κληρικῶν. Κατὰ τὴν ἔναρξιν παρέστησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Τυρολόης Χρυσόστομος, Διδυμοτείχου Ἰωακείμ, ὁ Θ. Μυρέων Τιμόθεος, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κ. Β. Βέλλας, καθηγητὴς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οἱ Δ)ταὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Πανοσ. Ἀρχιμ. Τιμόθεος Χαλόφτης, Βαρνάβας Τζωρτζᾶτος καὶ Παντελεήμων

Ὁ ἱ. κλῆρος πρὸ τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἔνθα ἐγένοντο αἱ ἱεραὶ συνάξεις.

Καρανικόλας, ὁ Καθηγ. Β. Ἰωαννίδης, οἱ Ὑφηγηταὶ Ἰ. Καλογήρου καὶ Π. Χρήστου, Θεολόγοι Καθηγηταί, οἱ ἱεροκήρυκες τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, οἱ ἐφημέριοι τῆς πόλεως καὶ τῆς ὑπαίθρου, οἱ σπουδασταὶ τῶν Ἀνωτέρου καὶ Κατωτέρου Ἐκκλησιαστικῶν Φροντιστηρίων, Κατηχηταὶ καὶ Κατηχήτριαι, δημοσιογράφοι κ. ἄ.

Μετὰ τὴν ἐναρκτήριον δέησιν ὁ Παναγιώτατος ἀπηύθυνε τὴν κατωτέρω χαιρετιστήριον προσλαλιάν:

«Μὲ χαρὰν μεγάλην δοξάζομεν καὶ εὐχαριστοῦμεν τὸν Πανάγαθον Θεόν, ὅτι ἦλθον εἰς ἐπίσκεψιν ἡμῶν ἐξ Ἀθηνῶν τὰ ἀνώτατα πνευματικὰ στελέχη τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Γεν. Διευθυντὴς αὐτῆς, ἐλλογιμώτατος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βασίλειος Βέλλας καὶ οἱ Διευθυνταὶ Πανοσιολογ. Ἀρχιμανδρῖται Τιμόθεος Χαλόφτης, Βαρνάβας Τζωρτζάτος καὶ Παντελεήμων Καρανικόλας, τοῦ Διευθυντοῦ τύπου, Αἰδεσιμολογ. Πρωτοπρεσβυτέρου Ἐμμανουὴλ Μυτιληναίου κωλυθέντος διὰ σοβαροὺς καὶ ἐπείγοντας ὑπηρεσιακοὺς λόγους.

Εἴμεθα, σύμπας ὁ Ἱερὸς Κλῆρος τῆς Ἱερᾶς ταύτης Μητροπόλεως, λίαν εὐτυχεῖς, ὅτι ἔχομεν ἐν μέσῳ ἡμῶν τόσον ἐκλεκτοὺς ἐπισκέπτας καὶ ἀρχίζομεν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπισκέψεως αὐτῶν, τὰς ὁρισθείσας ἱερὰς ἡμῶν συνάξεις, διὰ νὰ χαιρετίσωμεν τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, νὰ δεχθῶμεν τὸν χαιρετισμὸν αὐτῶν καὶ νὰ ἀκούσωμεν ὅσα καλὰ θὰ εὐαγγελισθῶσιν οὗτοι πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ θεμάτων, ἅτινα συντελοῦσιν εἰς ἐνίσχυσιν καὶ οἰκοδομὴν ἡμῶν πνευματικήν, ὡς Κληρικῶν καὶ εἰς πλήρη ἀπὸ μέρους ἡμῶν κατανόησιν τοῦ ἔργου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, γνωστὴ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς ἡμᾶς, εἶναι θεσμὸς τῆς ἐπισήμου Ἐκκλησίας, σκοπὸν ἔχων τὴν εἰδικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς ἐπιτυχίαν τῆς ἀποστολικῆς αὐτῆς διακονίας. Εἶναι, κατὰ ταῦτα, πρόδηλον ὁπόσον πολύτιμος βοηθὸς καὶ ὁδηγὸς καὶ παραστάτης τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου εἶναι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία, εἰς τὸ νὰ δύνανται οἱ Κληρικοὶ νὰ ἐκπληρώσουν θεαρέστως καὶ καρποφόρως τὴν ἱερὰν καὶ ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν, ἡ ὁποία, περισσότερον ἀπὸ ἄλλοτε, ἀντιμετωπίζει σήμερον μεγάλας δυσχερείας ποιμαντορικὰς καὶ πολλὰ προβλήματα. Εἶναι ὅμως ὡσαύτως πρόδηλον, ὅτι καὶ ὁ Ἱερὸς Κλῆρος, ὡς ἐκ τῆς ἀποστολῆς αὐτοῦ, εἶναι ἀπαραίτητος καὶ πολύτιμος συνεργάτης τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Διότι ἀμφότεροι εἶναι Θεοῦ συνεργοὶ καὶ τῆς Ἐκκλησίας διάκονοι καὶ ἐργάται.

Ὁ ἱ· κλῆρος μετὰ τοῦ Π. Μητροπολίτου καταθέτοντες ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ συνεδρίου σταυρὸν ἐκ δάφνης είς τὸ Ἡρῷον τοῦ Γ'. Σ. Σ.

Περὶ τούτων, ὅσον ὁ χρόνος ἐπιτρέψῃ, θὰ ὁμιλήσωσι πρὸς ἡμᾶς οἱ ἐξ Ἀθηνῶν φίλοι, τῶν ὁποίων ἡγεῖται ὁ ἀγαπητὸς εἰς ἡμᾶς κ. Βέλλας, ἀγαπητός, διότι εἶναι, τέκνον τῆς Ἐκκλησίας πιστόν, Θεολόγος Ἐπιστήμων συνετὸς καὶ σοφός, συγγραφεὺς ἄριστος καὶ δοκιμώτατος καὶ διδάσκαλος τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἐμπνευσμένος, μὲ ζῆλον ὄντως ἀποστολικὸν καὶ διὰ πολλῶν πάντοτε μόχθων, διακονῶν εἰς τὴν ἱερὰν τῆς Θεολογίας Ἐπιστήμην καὶ ἐργαζόμενος εἰς τὸν ἱεραποστολικὸν τῆς Ἐκκλησίας Ἀμπελῶνα.

Ὑποδεχόμεθα τὸν κ. Βέλλαν καὶ τοὺς συνεκδήμους αὐτοῦ μὲ ἀγάπην πολλήν. Χαιρετίζομεν αὐτοὺς ἐν Κυρίῳ μὲ χαρὰν μεγάλην. Καί, εὐχαριστοῦντες θερμῶς διὰ τὴν ἐπίσκεψιν, παρακαλοῦμεν τὸν ἐκλεκτὸν καθηγητήν, ὅπως λάβῃ τὸν λόγον.

Μετὰ τὸν Παναγιώτατον ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Γ. Δ)τὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ. Βέλλας, ὅστις ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὸν Παναγιώτατον διὰ τὴν πρόσκλησίν του ὑπεγράμμισε τὴν μεγίστην σημασίαν τῶν τοιούτων ἱ. Συνάξεων πρὸς προαγωγὴν τοῦ μορφωτικοῦ ἐν γένει ἐπιπέδου τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου καὶ πρὸς ὑποβοήθησιν αὐτοῦ εἰς τὸ πολύπλευρον αὐτοῦ ἔργον καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀνέπτυξεν διεξοδικῶς «***τί εἶναι ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία καὶ τί ἀναμένει ἐκ τοῦ ἐφημερίου***»

Τὴν ἑπομένην, β'. ἡμέραν τοῦ Συνεδρίου, ἐτελέσθη ἡ θ. λειτουργία ἐν τῷ ἱ. ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ὑπὸ τοῦ π. Ἀρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου, μετὰ τὸ πέρας τῆς ὁποίας ὡμίλησε πρὸς τὸν ἱ. κλῆρον διὰ μακρῶν, ὁ Δ)τὴς τῆς ἱ· Ἐξομολογήσεως Π. Ἀρχιμ. Τιμόθεος Χαλόφτης, ἀναλύσας τὰ προβλήματα τῆς Ἐξομολογήσεως.

Τῇ γ'. ἡμέρᾳ ὁμοίως μετὰ θ. λειτουργίαν τελεσθεῖσαν ἐν τῷ αὐτῷ ἱ. ναῷ ὑπὸ τοῦ Π. Ἀρχιμ. Τιμοθέου Χαλόφτη, ὡμίλησαν ὁ Δ)τὴς τῶν Κατηχητικῶν σχολείων Π. Ἀρχιμ. Βαρνάβας Τζωρτζάτος μὲ θέμα «***Κατηχητικὰ σχολεῖα καὶ διοργάνωσις τῆς νεολαίας***» καὶ ὁ Δ)τὴς τοῦ θ. κηρύγματος Π. Ἀρχιμ. Παντελεήμων Καρανικόλας, μὲ θέμα «***Προβλήματα τοῦ ἱ. Ἄμβωνος***» Μετὰ τὰς εἰσηγήσεις ταύτας ὁ Ὑφηγητὴς τοῦ Πανεπ. Θεσσαλονίκης καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ἀνωτ. Ἐκκλ. Φροντιστηρίου κ. Ἰ. Καλογήρου ὡμίλησε διὰ βραχέων ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἱερέως ἀπὸ Δογματικῆς ἀπόψεως.

Τῇ 12ῃ μεσημβρινῇ, τῆς ἰδίας ἡμέρας, ὁ ἱ. Κλῆρος μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Παναγιώτατον μετέβησαν ἐν σώματι ἀπὸ τοῦ ἱ. ναοῦ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰς τὸ Ἡρῷον τοῦ Γ'. Σ. Σ ἔνθα ὁ Παναγιώτα-

Ὁ Π. Μητροπολίτης ἡμῶν μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου εἰς τὴν Σχολὴν Βυζαντινῆς μουσικῆς ὁ «Ἅγιος Δημήτριος» ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν αὐτῆς μετὰ τὸν Ἁγιασμόν.

τος ἀνέπεμψε δέησιν ὑπὲρ τῶν ὑπὲρ πίστεως καὶ Πατρίδος πεσόντων καὶ κατέθεσε βαρύτιμον ἐκ δάφνης σταυρόν, παρουσίᾳ καὶ τοῦ Ἐπιτελάρχου τοῦ Γ'. Σ. Σ. ταξιάρχου κ. Ἰορδανίδου. Κατὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ στεφάνου τιμητικὴ φρουρὰ καὶ ἡ μουσικὴ τοῦ στρατοῦ ἀπέδιδε τὰς τιμάς.

Τῇ δ'. ἡμέρᾳ, ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, ὁ ἱ. κλῆρος ἐξέδραμε διὰ λεωφορείων εἰς Νέαν Μηχανιώναν, ἔνθα ἐν τῷ ἱ ναῷ Παναγίας Φανερωμένης ἐτελέσθη πανηγυρικὸν συλλείτουργον προεξάρχοντος τοῦ Π. Μητροπολίτου, ὅστις καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον.

Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν προσεφέρθησαν εἰς τοὺς ἐκδρομεῖς ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου ἀναψυκτικὰ καὶ εἶτα ἐπηκολούθησε ἐν τῷ ἱ. ναῷ ὁμιλία τοῦ π. Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Καρανικόλα μὲ θέμα «***ὁ ἐφημέριος ἐν τῇ Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ παρ' ἡμῖν***». Μετὰ τὴν ὁμιλίαν ὁ Παναγιώτατος ἀφοῦ ηὐχαρίστησε τοὺς Διευθυντὰς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας διὰ τὴν πολύτιμον συμβολήν των εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ Συνεδρίου ἀπηύθυνε διαφόρους νουθεσίας καὶ προτροπὰς πρὸς τὸν ἱ. κλῆρον, συστήσας προσήλωσιν εἰς τὸ καθῆκον καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν. Μετὰ ταῦτα ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Θεοφιλέστατος, ὅστις ηὐχαρίστησε τὸν Παναγιώτατον ἐξ ὀνόματος τοῦ ἱ κλήρου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Θεσ)νίκης διὰ τὴν στοργικὴν καὶ ἄοκνον αὐτοῦ μέριμναν ὑπὲρ τῆς ἐξυψώσεως τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου, τοῦ ὁποίου τὴν χαρὰν διεδήλωσε ἐπὶ τῇ συγκλήσει τῶν ἱ. Συνάξεων καὶ διεβεβαίωσε τὸν Παναγιώτατον ὅτι οἱ κληρικοὶ τῆς Ἐπαρχίας Θεσ)νίκης ὑπὸ τὴν πεφωτισμένην αὐτοῦ καθοδήγησιν θὰ καταβάλωσι πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν, ἵνα ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰς προσδοκίας αὐτοῦ τε καὶ τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας.

Εἶτα προσεφώνησε καταλλήλως ὁ παριστάμενος κ. Β. Ἰωαννίδης, καθηγητὴς τῆς θεολογικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Μεθ' ὃ ἐν βαθυτάτῃ συγκινήσει καὶ μετὰ ἱ. κατανύξεως ἀνεπέμφθη εὐχαριστήριος δέησις τοῦ ἱ. κλήρου μετὰ τῶν ἱεροσπουδαστῶν ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησ. Φροντιστηρίων συμψαλλόντων καταλλήλους τῇ περιστάσει ὕμνους.

Τὴν μεσημβρίαν οἱ ἐκδρομεῖς παρεκάθησαν εἰς κοινὴν τράπεζαν ἐν παραλιακῷ περιπτέρῳ τῆς κωμοπόλεως, μεθ' ὃ ἐπανέκαμψαν εἰς τὰ ἴδια.

Ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς Παῦλος μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Κωνσταντίνου εἰσερχόμενοι εἰς τὸν ἱ· ναὸν τοῦ ἁγ. Δημητρίου διὰ τὴν δοξολογίαν.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΟΥΧΟΥ ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ἑωρτάσθη ἐν τῇ πόλει ἡμῶν μετὰ πάσης ἐκκλησιαστικῆς λαμπρότητος καὶ ἐφέτος ἡ ἐπέτειος τοῦ Πολιούχου Ἁγ. Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου. Τῇ παραμονῇ τῆς ἑορτῆς καὶ ὥρᾳ 11 π.μ. ἐγένετο ἡ λιτάνευσις τῆς ἱερ. εἰκόνος τοῦ ἁγίου διὰ τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν τῆς πόλεως προεξάρχοντος τοῦ Π. Μητροπολίτου ἡμῶν κ. Παντελεήμονος, τῇ συμμετοχῇ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονυσίου, Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Κωνσταντίνου, Ρόδου κ. Σπυρίδωνος, Γρεβενῶν κ. Φιλίππου καὶ τοῦ Θ. Ἐπισκόπου Μυρέων κ. Τιμοθέου

Ἡ πομπὴ ἀπετελέσθη ἐξ ἀντιπροσωπειῶν τῶν σχολείων, ὀρφανοτροφείων, φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ σπουδαστῶν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας, τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Φροντιστηρίων, Προσκόπων, ὀργανώσεων μετὰ τῶν λαβάρων αὐτῶν, ἠκολούθει ὁ ἱερ. κλῆρος τῆς πόλεως, οἱ χοροὶ τῶν ἱεροψαλτῶν, ὁ τίμιος Σταυρὸς μετὰ τῶν ἑξαπτερύγων καὶ τῶν ἱερῶν λαβάρων, διάκονοι, ἱερεῖς καὶ ἀρχιμανδρῖται ἐνδεδυμένοι τὰ ἱ. ἄμφια, ἱερεῖς ἀνέχοντες τὴν ἱ. εἰκόνα τοῦ Πολιούχου μετὰ τιμητικῆς φρουρᾶς ναυτῶν, εἵποντο δὲ οἱ Σεβ. Ἀρχιερεῖς, οἱ ἐπίσημοι καὶ πλῆθος λαοῦ. Τὴν Ἐκκλησιαστικὴν πομπὴν περιεστοίχιζε τιμητικὸν στρατιωτικὸν ἀπόσπασμα.

Τῆς ἱερᾶς λιτανείας προηγοῦντο αἱ φιλαρμονικαὶ τοῦ Δήμου, Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου καὶ Ἀναμορφωτικοῦ ἱδρύματος. Χρέη τελετάρχου ἐξετέλουν ὁ π. Ἀρχιμ. Λεωνίδας Παρασκευόπουλος, ὁ αἰδεσ. Μιλτιάδης Μακρίδης καὶ ὁ Γυμναστὴς κ. Λουϊζίδης.

Τὸ ἀπόγευμα καὶ ὥραν 6ην μ. μ. ἐψάλη ἐν τῷ ἱ. ναῷ ἁγ. Δημητρίου ὁ Μ. Ἑσπερινὸς χοροστατοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου κ. Σπυρίδωνος. Τὴν αὐτὴν ὥραν ἐν τῇ αἰθούσῃ τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου ὁ καθηγητὴς κ. Ζέπος ἐξεφώνησε τὸν πανηγυρικὸν τῆς ἑορτῆς μὲ θέμα: «Μία τεσσαρακονταετία (1912—1952). Ἐπιτεύγματα καὶ ἐπιδιώξεις», παρουσίᾳ καὶ τοῦ Παναγιωτάτου.

Μετὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸν ἐπηκολούθησεν ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Πολιούχου ἀπὸ ὥραν 10 μ. μ. μέχρι τῆς 3ης π. μ. παννυχὶς μετὰ νυκτερινῆς θ. λειτουργίας, ἱερουργούντων τοῦ π. Ἀρχιμ. Πολυκάρπου Μεταξᾶ καὶ τοῦ αἰδ. Στεργίου Βλαχοπούλου, καθ' ἣν ἔψαλε χορὸς τῶν Ὀρθοδ. Χριστ. Ἑνώσεων Θεσ)νίκης.

Ἡ ἱερὰ πομπὴ τῆς λιτανείας.

Αὐτῇ δὲ τῇ κυριωνύμῳ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τοῦ ἁγ. Δημητρίου ἐτελέσθη ὁ ὄρθρος καὶ ἡ θ. λειτουργία συλλειτουργούντων τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν, τῶν Σεβασμιωτάτων Κοζάνης Ρόδου καὶ τοῦ Θ. Μυρέων.

Δοξολογία: Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν ἐψάλη εὐχαριστήριος δοξολογία ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς πόλεως, παρουσίᾳ τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου καὶ τῶν ἐπισήμων. Κατ᾽ αὐτὴν ὁ προεξάρχων Π. Μητροπολίτης ἡμῶν συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κοζάνης, Ρόδου, Τυρολόης, πρ. Νευροκοπίου καὶ Θ. Μυρέων, ἀνέπεμψε τὴν ἀκόλουθον εἰδικὴν εὐχήν:

«Ἐπάκουσον ἡμῶν ὁ Θεός, ὁ Σωτήρ, ἡ ἐλπὶς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς καὶ τῶν ἐν θαλάσσῃ μακράν. Καὶ ἵλεως, ἵλεως γενοῦ ἡμῖν, Δέσποτα, ἐπὶ ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν καὶ ἐλέησον ἡμᾶς. Πρόσδεξαι τὰς εὐχαριστηρίους ἡμῶν δεήσεις, ἃς ἐν τῇ παρούσῃ λαμπρᾷ καὶ εὐσήμῳ ἡμέρᾳ, ἐν φωνῇ ἀγαλλιάσεως καὶ ἐξομολογήσει ἤχων ἑορταζόντων, προσάγομέν Σοι, ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως, τῆς Θεοσεβοῦς καὶ ἀγαπητῆς παντὶ τῷ εὐσεβεῖ ἡμῶν Γένει, Θεσσαλονίκης. Ἐλευθέρα γάρ διὰ τῆς πανσθενοῦς Σου χάριτος καὶ τῆς προστασίας τοῦ κραταιοῦ Αὐτῆς Πολιούχου, ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Δημητρίου τοῦ Μυροβλήτου, γνωρίζεται, καὶ Σοί, τῷ κραταιῷ καὶ δυνατῷ ἐν πολέμῳ, Κυρίῳ, τὰ ἐλευθέρια ἀναμέλπει. Ὅτι Σοῦ, Κύριε, ἡ σωτηρία καὶ τῆς δεξιᾶς Σου ἡ θαυμαστὴ τῆς πόλεως ταύτης ἀλλοίωσις. Σὺ γάρ, ὁ κριτὴς ὁ δίκαιος καὶ ὁ ἰσχυρός, συμμαχήσας Βασιλεῖ καὶ Στρατῷ φιλοχρίστῳ, ἐπεσκίασας ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ἐν ἡμέραις πολέμου, ἐδωρήσω αὐτοῖς νίκας περιφανεῖς καὶ ἀνήγαγες τὴν πόλιν ταύτην ἐκ λάκκου δουλείας μακρᾶς, ῥυσάμενος αὐτὴν ἐκ χειρὸς υἱῶν ἀλλοτρίων καὶ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εἰρήνην τὴν παρὰ Σοῦ χαρισάμενος. Σύ, ἐν τῷ ἐλέει Σου καὶ τοῖς οἰκτιρμοῖς Σου, ἐφύλαξας καὶ διετήρησας αὐτήν, πολλοῖς πειρασμοῖς καὶ αὖθις συσχεθεῖσαν. Καὶ Σύ, ἐν τοῖς προλαβοῦσιν ἐπ᾽ ἐσχάτων χαλεποῖς καιροῖς, ἔδειξας αὐτῇ πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως τὰ ἀρχαῖα ἐλέη Σου.

«Μνήσθητι, δεόμεθά Σου, τῶν ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς πόλεως ταύτης ἀγωνισαμένων καὶ πεσόντων, ἢ ἀδίκῳ θανάτῳ τελειωθέντων πατέρων καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ ἀνάπαυσον τὰς ψυχὰς αὐτῶν, ὅπου ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου.

«Μνήσθητι τῶν εὐσεβεστάτων Βασιλέων ἡμῶν Παύλου καὶ Φρειδε-

Ἡ ἱερὰ εἰκὼν τοῦ Πολιούχου ἁγ. Δημητρίου κατὰ τὴν λιτάνευσιν αὐτῆς.

Οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Θεσσαλονίκης Παντελεήμων, Κοζάνης Κωνσταντῖνος, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονύσιος, Ρόδου Σπυρίδων, Γρεβενῶν Φίλιππος καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Μυρέων Τιμόθεος κατὰ τὴν ἐκκίνησιν τῆς Λιτανείας.

ρίκης, τοῦ εὐσεβεστάτου Διαδόχου αὐτῶν Κωνσταντίνου, παντὸς τοῦ Παλατίου, τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ Στρατοῦ. Δός αὐτοῖς δύναμιν κατὰ πάσης ἐπιδρομῆς ὑπεναντίων, χάρισαι δὲ πᾶσι βαθεῖαν καὶ ἀναφαίρετον εἰρήνην καὶ ἀνάδειξον ἡμᾶς ἀξίους τῆς ἐλευθερίας Σου καὶ τῆς εἰρήνης Σου, ὁδηγῶν ἡμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς δόξαν Σοῦ, τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς καὶ τοῦ μονογενοῦς Σου Υἱοῦ, Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος τῆς μιᾶς Θεότητος καὶ Βασιλείας, ᾗ πρέποι πᾶσα δόξα τιμὴ καὶ προσκύνησις, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Τὴν μεσημβρίαν ἔλαβε χώραν μεγαλειώδης παρέλασις τῶν στρατιωτικῶν σχηματισμῶν καὶ ὀργανώσεων ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως καὶ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου ἱσταμένων ἐπὶ εἰδικῆς ἐξέδρας ἐν τῇ Πλατείᾳ Ἀριστοτέλους, καθ᾽ ἣν παρέστη καὶ ὁ Παναγιώτατος.

Τὸ ἀπόγευμα ἐψάλη πανηγυρικὸς ἑσπερινὸς ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τοῦ Πολιούχου ἁγ. Δημητρίου, ἱερουργοῦντος τοῦ π. Ἀρχιμ. Παντελεήμονος Χρυσαφάκη, ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Παναγιώτατος μετὰ τοῦ Σεβ. Κοζάνης καὶ τοῦ Θ. Μυρέων παρηκολούθησαν παράστασιν Χριστιανικοῦ ἔργου δοθεῖσαν ὑπὸ ὁμάδος ἐργαζομένων Χριστιανῶν νέων τῆς Ἱερ. Μητροπόλεως Κοζάνης ἐν τῇ ἐνταῦθα αἰθούσῃ τῆς Ὀρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος ἡ «Ἀπολύτρωσις».

ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

Τὸ Συνέδριον τοῦ Lund

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Οὐψάλης καὶ Πριμᾶτος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σουηδίας Γεώργιος Μπρίλιοθ, ὅστις ἦτο Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου τοῦ Lund καὶ εἷς ἐκ τῶν Προέδρων τῆς Ὀργανώσεως «Πίστις καὶ Τάξις» (Faith aud Order) μετὰ τὸ τέλος τοῦ Συνεδρίου ἀπέστειλεν εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην ἐπιστολήν, ἐν ᾗ γράφων περὶ τῆς συμμετοχῆς Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας εἰς τὸ ἐν λόγῳ συνέδριον, μεταξὺ ἄλλων γράφει καὶ τὰ ἀκόλουθα (ἰδὲ «Ἀπόστολος Ἀνδρέας, 18 Ὀκτ. 1952):» Ἓν ἐκ τῶν εἰλικρινῶν μελημάτων τῆς ἀνασυγκροτηθείσης Ἐπιτροπῆς Πίστεως καὶ Τάξεως τῆς ὁποίας παραμένω πρόεδρος, εἶναι ἡ ἐπιθυμία, ὅπως μὴ ἐπιτραπῇ νὰ συμβῇ τι, τὸ ὁποῖον θὰ καθίστα δύσκολον τὴν συμμετοχὴν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας...». Συνεπῶς οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει

νὰ φοβώμεθα, ὅτι εἰς τὰς Οἰκουμενικὰς διασκέψεις συμβαίνουν πράγματα τὰ ὁποῖα καθιστοῦν ἐπικίνδυνον καὶ ἀσύμφορον τὴν συμμετοχὴν εἰς αὐτὰς καὶ Ὀρθοδόξων. Οἱ ξένοι οὐδέποτε ἠρνήθησαν νὰ παραλείψωσι πράγματα, ἅτινα ὑπεδείξαμεν ἡμεῖς οἱ Ὀρθόδοξοι, ἂν καὶ τὰ συνέδρια ταῦτα εἶναι παμπροτεσταντικὰ καὶ οἱ Προτεστάνται ἔχουν ἀπόλυτον πλειοψηφίαν. Ὁσάκις ἡ Ὀρθόδοξος Ἀντιπροσωπεία ἐπέμεινεν εἴς τι ἢ ὑπεχώρησαν ἢ ἐγένετο ἰδιαιτέρα δήλωσις τῶν Ὀρθοδόξων ἐπὶ ἐπιμάχων ζητημάτων πίστεως καὶ τάξεως.

Τὸ Ἱερατικὸν Συνέδριον τῆς Θεσσαλονίκης.

Τὸ κατὰ τὸν παρελθόντα Ὀκτώβριον πραγματοποιηθὲν συνέδριον τοῦ κλήρου τῆς Ἰ. Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἀφῆκεν τὰς ἀρίστας ἐντυπώσεις εἰς πάντας τοὺς συμμετασχόντας εἰς αὐτό. Ὁ Πανιερώτατος Μητροπολίτης, ὁ Γεν. Διευθυντὴς τῆς Ἀποστ. Διακονίας καὶ οἱ διευθυνταὶ τῶν διαφόρων τμημάτων αὐτῆς, ἀνεμόχλευσαν ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀκροατῶν καὶ διεφώτισαν ὅλα τὰ προβλήματα, ποὺ ἀντικρύζουν καθ' ἑκάστην οἱ ἱερεῖς εἰς τὰς ἐνορίας των. Εἶναι πολύπλοκον τὸ ἔργον τοῦ ἐνοριακοῦ κλήρου, ὅσον πολύπλοκος εἶναι αὐτὴ ἡ ζωή, ἀλλ' ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἁγίας πίστεως τὰ πάντα καθίστανται ἁπλᾶ καὶ εὔκολα, ἀρκεῖ νὰ καίῃ ἄσβεστος ἡ φλὸξ τῆς πίστεως εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἱερέως, τοῦ πνευματικοῦ ποιμένος ἐν τῇ ἐνορίᾳ. Εἰς ἄλλας χώρας καὶ Ἐκκλησίας τοιαῦτα συνέδρια γίνονται τακτικὰ κατ' ἔτος, διότι εἶναι πάντοτε καρποφόρα καὶ ἀποδοτικά. Εἴθε καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μας, τὴν γεραρὰν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, νὰ ὀργανώνωνται τοιαῦτα τακτικὰ ἐτήσια συνέδρια εἰς ὡρισμένην ἡμερομηνίαν τοῦ ἔτους, ὥστε ὅλοι νὰ προσέρχωνται δεόντως παρεσκευασμένοι, ὅπως δώσωσιν ἢ λάβωσί τι ἀγαθὸν κατὰ τὰς ἱερὰς ταύτας συνάξεις.

Αἱ τελευταῖαι ἐκλογαὶ καὶ ὁ κομμουνισμὸς ἐν Ἑλλάδι.

Ἐλέχθη, ὅτι κατὰ τὰς τελευταίας βουλευτικὰς ἐκλογὰς τῆς 16ης Νοεμβρίου ἀπεδείχθη, ὅτι οἱ κομμουνισταὶ μόλις ἔφθασαν τὰ 10ο)ο τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ψηφοφόρων. Δὲν θέλομεν νὰ πιστεύσωμεν, οὔτε εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ 10ο)ο ταῦτα εἶναι ἄθεοι κομμουνισταὶ καὶ ὄργανα τοῦ σλαυοκομμουνισμοῦ. Οἱ πλεῖστοι τούτων εἶναι οἱ δυσηρεστημένοι ἐκ τοῦ ἰσχύοντος καθεστῶτος ἀδικίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀδυνάτων, οἱ κατατρεγμένοι τῆς ζωῆς, οἱ ἄεργοι καὶ πεινασμένοι, οἱ ὁποῖοι, ἐφ' ὅσον οἱ ἴδιοι τόσον ὑποφέρουν δὲν δύνανται νὰ βλέπουν τοὺς ἄλλους εὐημεροῦντας, ὅταν μάλιστα οἱ τελευταῖοι δὲν κοπιάζουν καὶ δὲν μοχθοῦν, ὅσον αὐτοί. Διὰ τοὺς τοιούτους ἀπαιτοῦνται καὶ ἐπιβάλλονται νὰ ληφθῶσιν ἀμελητεὶ ριζικὰ κοινωνικὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς θέσεώς των. Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἐκκλησία, οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ ἱερεῖς, οἱ ἱεροκήρυκες, ὀφείλουν νὰ ἐπιτελῶσιν ἐντατικὴν ἐργασίαν διαφωτίσεως καὶ καθοδηγήσεως τῶν πικραμένων τούτων τῆς ζωῆς, ὅπως στρέψωσι τὰς καρδίας των, τὸ πνεῦμα των πρὸς τὸν χριστιανισμόν, πρὸς τὴν θρησκείαν τῶν κοπιώντων καὶ πεφορτισμένων. Ἡ δὲ διαφώτισις καὶ καθοδήγησις πρέπει νὰ εἶναι προσωπική, ἰδιαιτέρα, δι' ἕνα ἕκαστον κομμουνιστὴν τῆς ἐνορίας παρὰ τοῦ ἱερέως ἢ ἱεροκήρυκος τῆς ἐνορίας. Ἡ προσωπικὴ ἐπαφὴ προσλαμβάνει οἰκειότητα καὶ φέρει καλύτερα ἀποτελέσματα παρὰ ἂν ἀποτείνεταί τις γενικῶς εἰς τὰ πλήθη. Ὁ Ἀπ. Παῦλος συνωμίλει πρὸς ἕνα ἕκαστον πιστὸν καὶ εἰς ἑκα-

στον ἔδιδε τὴν προσήκουσαν συμβουλὴν καὶ ἐνίσχυσιν κατὰ τὰς ἀνάγκας του, καὶ οὕτως εἶχε λαμπρὰ ἀποτελέσματα: «καθάπερ οἴδατε, γράφει, ὡ ς ἕ ν α ἕ κ α σ τ ο ν ὑ μ ῶ ν ὡ ς π α τ ὴ ρ τ έ κ ν α ἑαυτοῦ παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι εἰς τὸ περιπατεῖν ὑμᾶς ἀξίως τοῦ Θεοῦ..» (1 Θεσ. 2, 11.). Ἂν ὁ ἐνοριακὸς ἱερεὺς χάσῃ τὸ τέκνον του, πόσον θὰ τρέξῃ καὶ θὰ κοπιάσῃ διὰ τὴν ἀνεύρεσίν του ; Καὶ ὁ κομμουνιστὴς ὁ ἄθεος τῆς ἐνορίας του εἶναι τέκνον του, ὅπερ ἔχει πλανηθῇ καὶ ἔχει χάσῃ τὸν δρόμον του. Διατ νὰ μὴ κατακτήσῃ τὸ δύσμοιρον αὐτὸ πλάσμα τῆς ἐνορίας του αὐτὸς μᾶλλον παρὰ ὁ διαφωτιστὴς καὶ καθοδηγητὴς τοῦ κόμματος ;

ΧΡΟΝΙΚΑ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ

Ὀκτώβριος – Νοέμβριος 1952

Χοροστασίαι—Λειτουργίαι Παναγιωτάτου. Ὁ Παναγιώτατος Μητροπολίτης ἡμῶν ἐτέλεσε τὴν θ. λειτουργίαν καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον εἰς τοὺς ἱ. ναούς: Ἁγ. Γεωργίου Κοινότητος Πανοράματος (12]10), ἁγ. Παρασκευῆς Λαγκαδᾶ, τελέσας καὶ τὰ ἐγκαίνια τοῦ νεοδμήτου ἱ. ναοῦ (19]10), Παναγίας Ἀχειροποιήτου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ὁσ. Πατρὸς ἡμῶν Γερασίμου τοῦ ἐν Κεφαλληνίᾳ, εὐλαβεῖ προσκλήσει τοῦ ἐνταῦθα Συλλόγου τῶν Κεφαλλήνων (20]10), ἁγ. Σοφίας, ἔνθα ἐτέλεσε τὴν ἀρχαίαν λειτουργίαν τοῦ ἁγ. Ἰακώβου τοῦ Ἀδελφοθέου ἐπὶ τῇ μνήμῃ αὐτοῦ καὶ καθ' ἣν τὸν θ. λόγον ἐκήρυξεν ὁ Θ. Ἐπίσκοπος Μυρέων (23]10), Ταξιαρχῶν χωρίου Κερασιᾶς, πανηγυρίζοντι, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν (8]11), Εὐαγγελιστρίας Νεκροταφείου (13]11) καὶ Παναγίας Δεξιᾶς, πανηγυρίζοντι (21]11).

Λειτουργίαι Θεοφιλεστάτου. Ὁ Θ. Ἐπίσκοπος Μυρέων ἐλειτούργησε καὶ ἐκήρυξε τὸν θ. λόγον ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς: Παναγίας Γοργοϋπηκόου Γαλλικοῦ—Ν. Μαγνησίας (1]10), ἁγ. Δώδεκα Ἀποστόλων (5]10), Κοιμήσεως Θεοτόκου χωρίου Γραδεμπορίου, ἔνθα ἐχειροτόνησεν εἰς διάκονον τὸν ὑποψήφιον ἐφημέριον Πολύκαρπον Μπαχαρίδην (12]10), ἁγ. Μηνᾶ (18]10 καὶ 19]10), χειροτονήσας εἰς πρεσβύτερον τὸν ἱεροδιάκονον Π. Μπαχαρίδην, εἰς διάκονον δὲ καὶ πρεσβύτερον τὸν ὑποψήφιον ἐφημέριον τοῦ ναοῦ Εὐάγγελον Χαχόλον, ἁγ. Δημητρίου, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγ. μάρτυρος Νέστορος, παρισταμένου ἐν τῷ ἁγ. Βήματι καὶ τοῦ Παναγιωτάτου (27]10), ἁγ. Γεωργίου Νεαπόλεως (2]11), Ταξιαρχῶν Κουλὲ Καφέ, πανηγυρίζοντι (8]11), χοροστατήσας ἀφ' ἑσπέρας κατὰ τὸν Μ. Ἑσπερινὸν ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱ. ναῷ. Ταξιαρχῶν Ν. Κουρί (7]11) ἐν τῷ ναϊδρίῳ τοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου (9]11), ἁγ. Γεωργίου τῆς Κοινότητος Ἁγ. Βασιλείου (23]11) καὶ ἐχοροστάτησεν ἐν τῷ πανηγυρίζοντι ἱ· ναῷ Παναγίας Δεξιᾶς κατὰ τὸν Μ. ἑσπερινὸν τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων τῆς Παναγίας (20]11).

Ἑορτασμὸς ἐπετείου Ο.Η.Ε. Τῇ 24η Ὀκτωβρίου, ἡμέρᾳ παγκοσμίου ἑορτασμοῦ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ὀργανισμοῦ Ἡνωμένων Ἐθνῶν, ἀνεπέμφθη εἰς δικὴ δέησις εἰς τὸν πρὸ τοῦ Ἡρώου χῶρον τοῦ Γ΄ Σ. Σ. ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου, συμπαρισταμένων τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ρόδου Σπυρίδωνος καὶ τοῦ Θ. Ἐπισκόπου Μυρέων Τιμοθέου καὶ παρουσίᾳ τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ δημοτικῶν ἀρχῶν, καὶ λοιπῶν ἐπισήμων ὡς καὶ ἀντιπροσωπειῶν διαφόρων Ὀργανώσεων καὶ μαθητῶν καὶ μαθητριῶν τῶν σχολείων μετὰ τῶν σημαιῶν καὶ λαβάρων αὐτῶν.

Μετὰ μεσημβρίαν ὁ Παναγιώτατος παρέστη εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν ὑπὸ τῶν ἐν Ἑλλάδι Στρατιωτικῶν παρατηρητῶν τοῦ Ο.Η.Ε.

28 Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τῷ ἑορτασμῷ τῆς ἐθνικῆς ἐπετείου τοῦ ἱστορικοῦ ΟΧΙ ἐν τῷ Καθεδρικῷ Βυζαντινῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας ἐψάλη τῇ πρωΐᾳ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου εὐχαριστήριος δοξολογία, προεξάρχοντος τοῦ Π. Μητροπολίτου ἡμῶν, συμπαρισταμένου τοῦ παρεπιδημοῦντος ἐπὶ εἰδικῇ Πατριαρχικῇ ἀποστολῇ Σεβ. Μητροπολίτου Περγάμου κ. Ἀδαμαντίου καὶ τοῦ Θεοφ. Μυρέων, παρουσίᾳ τοῦ Ὑπουργοῦ Β Ἑλλάδος κ. Στεριοπούλου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων. Τῆς δοξολογίας προηγήθη πανηγυρικὴ θ. λειτουργία ἐν τῷ ἱ. ναῷ ἁγ Δημητρίου, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν ὁ π. Ἀρχιμ. Στέφανος Ἀφεντουλίδης.

Μετὰ τὴν δοξολογίαν οἱ ἐπίσημοι μετέβησαν εἰς τὸ Ἡρῷον Γ΄. Σ. Σ. ἔνθα μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Παναγιωτάτου ἀναπεμφθεῖσαν ἐπιμνημόσυνον δέησιν κατετέθησαν στέφανοι καὶ προσεφέρθησαν χρηματικὰ ποσὰ ἀντὶ στεφάνων, ὑπὲρ τοῦ ταμείου ἀρωγῆς τῶν θυμάτων πολέμου. Μετὰ τὴν τελετὴν ὁ Σωματάρχης ἀντ)γος κ. Μανιδάκης ἐξ ὀνόματος τῆς Α.Μ. τῆς Βασιλίσσης ἐπέδωκε διπλώματα καὶ παρέδωκεν εἰς ἀναπήρους εἰδικὰ ἀτομικὰ μικρὰ αὐτοκίνητα.

Τὸ ἀπόγευμα ὁ Παναγιώτατος μετὰ τοῦ Θεοφιλεστάτου παρέστησαν εἰς δεξίωσιν δοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Γ΄. Σ. Σ. ἀντιστ)γου κ. Μανιδάκη καὶ τὴν παραμονὴν ἑσπέρας παρηκολούθησαν πατριωτικὴν παράστασιν ἐν τῇ αἰθούσῃ τελετῶν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Θ)νίκης δοθεῖσαν ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν τελειοφοίτων αὐτῆς.

Συνεδρίαι. Ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Παναγιωτάτου συνῆλθον: Ἡ Ἀνωτέρα Ἐνοριακὴ Ἀντιπροσωπεία, τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Π.Ι Κ.Π.Α ἡ Ἐπιτροπὴ Ταμείου ἀνεγέρσεως σχολ. διδακτηρίων, τὸ Δ. Συμβούλιον Α.Ο Ν Α.Δ.Θ., τοῦ Χαρισείου Γηροκομείου, τοῦ Παιδικοῦ Σταθμοῦ Τούμπας καὶ Νεαπόλεως καὶ τῆς τοπικῆς Ἐπιτροπῆς Ο Η.Ε. Συνειργάσθη δὲ μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Χ. Φραγκίστα, τοῦ Κ. Κένεδη, Ἀμερικανοῦ ἀντιπροσώπου Β. Ἑλλάδος τῆς Ἀμερικανικῆς Περιθάλψεώς, τοῦ καθηγητοῦ κ. Καβασιάδου, τοῦ Καθηγητοῦ κ. Σ. Βέρα, ἀντιπροέδρου τοῦ Π.Ι Κ.Π.Α, τοῦ Δ)τοῦ τῆς Ἀγροτικης Τραπέζης κ. Κουσκαλέκα, τοῦ Δ)τοῦ τοῦ Ἀμερικανικοῦ Κολεγίου κ. Κόμπτον, τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ ἱ. ναοῦ Παν. Δεξιᾶς, τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐν ἁγ. Ὄρει Ἱ. Μ. Ξηροποτάμου, τοῦ Δ)τοῦ τοῦ ἐνταῦθα Ἀν. Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου Ὑφηγητοῦ κ. Ι. Καλογήρου, τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Ἱ. Ναοῦ Ἁγ. Θεοδώρας, τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος, τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεγέρσεως τοῦ Μνημείου

Ἀριστοτέλους, τοῦ ἐνταῦθα παρὰ τῷ Γαλλικῷ Προξενείῳ Ἀκολούθου τοῦ Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, τοῦ Ἀνωτέρου Ὑπαλλήλου τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης κ Ἠλία Κριμπᾶ, πρώην Ὑπουργοῦ, τοῦ Γραμματέως τοῦ Ε. Ε Σ. κ. Χατζηαθανασίου, τοῦ Ταμίου τοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου Δικηγόρου κ. Δ. Σκούρα καὶ τοῦ Πανασιολογ. Ἀρχιμ. Ἀλεξάνδρου Καντώνη, Διευθυντοῦ τοῦ Χριστ. Περιοδ. «Φῶς», Κων)πόλεως.

Ὁ Θεοφιλέστατος προήδρευσε τῶν κάτωθι Συμβουλίων καὶ Ἐπιτροπῶν: Τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου, τῆς Γεν. Συνελεύσεως τῆς Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας, τοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου, τῆς Σχολῆς Τυφλῶν, συσκέψεως ἐκπροσώπων διαφόρων φιλανθρωπικῶν Ὀργανώσεων διὰ τὴν διενέργειαν τοῦ Ἐράνου τῆς Μακεδονικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἑταιρείας ὑπὲρ τῶν Νυκτερινῶν Σχολῶν ἀπόρων ἐργαζομένων νέων καὶ τοῦ Δ'Σ' Ἐθνικοῦ Παιδικοῦ σταθμοῦ Σταυρουπόλεως.

Ἑσπερινὰ ἑβδομαδιαῖα Κηρύγματα. Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῆς πρὸ τῶν Χριστουγέννων τεσσαρακονθημέρου νηστείας εὐλογίᾳ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν ὁ Θ. Ἐπίσκοπος Μυρέων κ. Τιμόθεος ἐπανέλαβε ἀπὸ τῆς 19ης Νοεμβρίου τὰ ἀπὸ τοῦ π. ἔτους ἀρξάμενα ἑσπερινὰ λαϊκὰ Κηρύγματα ἐν τῷ Καθεδρικῷ Βυζαντινῷ ναῷ τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας γενόμενα ἑκάστην Τετάρτην καὶ ὥραν 6—7 μ. μ. Τὰ κηρύγματα ταῦτα παρακολουθοῦνται ὑπὸ πλήθους εὐλαβῶν χριστιανῶν, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν.

Ἁγιασμοί, ἐγκαίνια, τελεταί, διαλέξεις κ.λ.π. Ὁ Παναγιώτατος τῇ 10ῃ Ὀκτωβρίου παρέστη εἰς τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τῆς ἐγκαταστάσεως ἐν Θεσ)νίκῃ τοῦ προκεχωρημένου κλιμακίου τοῦ ΝΑΤΟ τελέσας καὶ τὸν ἁγιασμόν, καθ' ὃν ἀνέπεμψεν Ἀγγλιστὶ εἰδικὴν εὐχήν. Εἰς τὴν τελετὴν παρέστησαν ὁ Ἀμερικανὸς Διοικητὴς στρατηγὸς Οὐάϊμαν, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Γ' Ἐπιτελείων τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ καὶ αἱ ἐνταῦθα πολιτικαὶ καὶ στρατιωτικαὶ ἀρχαί

Ὁμοίως ὁ Παναγιώτατος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου παρέστη καὶ ἐτέλεσε τὸν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων ἁγιασμὸν τοῦ νυκτερινοῦ Γυμνασίου τῆς Χ. Α. Ν. Θ καὶ ὡμίλησε καταλλήλως πρὸς τοὺς μαθητὰς (21/10). Ἐν συνεχείᾳ παρέστη εἰς ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον τοῦ Ἴωνος Δραγούμη τελεσθὲν ἐν τῷ Ἐμπορικῷ Ἐπιμελητηρίῳ ὑπὸ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινωνιολογικῆς Ἑταιρείας.

Τῇ 15]10 παρέστη εἰς τὴν τελετὴν ἀναγορεύσεως εἰς ἐπίτιμον διδάκτορα τῆς Φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσ)νίκης τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρτ καὶ διασήμου Ἑλληνιστοῦ κ W. Jaeger.

Ὁμοίως τῇ 18]10 εἰς διάλεξιν τοῦ Πρυτάνεως τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου καὶ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου κ' Alexander Flemmig, ἐφευρέτου τῆς Πενικελλίνης. Ὡσαύτως ὁ Παναγιώτατος συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ παρεπιδημοῦντος Σεβασμ. Ρόδου ἐπεσκέφθη τὸ ἐν τῷ ἱ. ναῷ τοῦ Πολιούχου ἁγ. Δημητρίου λειτουργοῦν Φροντιστήριον Βυζαντινῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ἐτέλεσεν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους Ἁγιασμόν. Τῇ 11 Ν]βρίου παρηκολούθησεν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Ἐμπορ Ἐπιμελητηρίου διάλεξιν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Ἄρχοντος Ἀκτουαρίου τῆς Μεγ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας κ. Α. Μισυρλόγλου.

Ἀπὸ τὴν τελετὴν τοῦ ἁγιασμοῦ ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Θεσ)νίκῃ κλιμακίου τοῦ Στρατηγείου τῶν Συμμάχων Κρατῶν (ΝΑΤΟ).

Τῇ 9)11 ὁ Παναγιώτατος προέστη εἰδικῆς ἑορτίου θρησκευτικῆς τελετῆς ἐν τῷ Μητροπολιτικοῦ Ἱ. Ναῷ τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ τῶν Χριστιανικῶν Ἀδελφοτήτων τῶν Νέων καὶ Νεανίδων καὶ ὡμίλησε καταλλλήλως πρὸς τοὺς συγκεντρωμένους ἑορταστάς, μεθ' ὧν παρίστατο καὶ ὁ ἐξ Ἀθηνῶν ἐπὶ τούτῳ ἐλθὼν ἐλλογιμ. Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος.

Τῇ 12)11, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγ Ἰωάννου τοῦ Ἐλεήμονος ἐτέλεσεν Ἁγιασμὸν καὶ ὡμίλησεν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τῆς ἑορταζούσης Φιλοπτώχου Ἀδελφότητος Κυριῶν Θεσ)νίκης.

Ὁ Θεοφιλέστατος, ἀναπληρῶν τὸν Παναγιώτατον ἀπουσιάζοντα εἰς Ἀθήνας, παρεκάθησεν εἰς τὸ πρὸς τιμὴν τῶν Ἀντιπροσώπων τοῦ Διεθνοῦς, τοῦ Σουηδικοῦ καὶ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, παρετεθὲν ὑπὸ τοῦ ἐνταῦθα Προϊσταμένου τοῦ Τμήματος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ γεῦμα ἐν τῷ Μεγάρῳ τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν, ἐπὶ τῷ εὐτυχεῖ γεγονότι τῆς εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα ἐπιστροφῆς ἐκ Γιουγκοσλαβίας ἑτέρων ἑβδομήκοντα Ἑλληνοπαίδων τοῦ παιδομαζώματος.

Τὰ παιδία ταῦτα, φιλοξενηθέντα ἐν τῷ Ἱδρύματι τοῦ Ἐθνικοῦ Παπαφείου Ὀρφανοτροφείου, ἐπεσκέφθη καὶ ἐχαιρέτησεν ἐξ ὀνόματος τοῦ Παναγιωτάτου ὁ Θεοφιλέστατος, ἀπευθύνας πρὸς αὐτὰ πατριωτικοὺς λόγους καὶ διανείμας εὐαγγέλια, θρησκευτικὰ βιβλία καὶ εἰκόνας τοῦ Κυρίου, εὐλογοῦντος τὰ παιδία.

Ὡσαύτως ἐτέλεσε τὸν Ἁγιασμὸν ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῆς Αἰθούσης τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου, Δήμου Νεαπόλεως, ἐν ᾗ θέλουσι στεγασθῇ τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα τῆς Ἐνορίας καὶ Σχολὴ Κοπτικῆς καὶ Ραπτικῆς ἀπόρων νεανίδων τοῦ Δήμου Νεαπόλεως, ἐπεσκέφθη δὲ καὶ τὴν Ἔκθεσιν Ζωγραφικῆς τῶν ἀποφοίτων τοῦ Πειραματικοῦ Σχολείου [τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Ὡσαύτως ἐκ προσώπου τοῦ Παναγιωτάτου ὁ ἱεροκήρυξ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Π. ἀρχιμ. κ. Παντελεήμων ἐτέλεσε τὸν ἁγιασμὸν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ συνεδρίου τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν Δημοτ. ἐκπαιδεύσεως Δ΄ Περιφερείας, ὁ δὲ π. Ἀρχ. Στέφανος παρέστη εἰς τὴν τελετὴν τῆς στέψεως τῆς προτομῆς τοῦ ναυάρχου Βότση ὑπὸ τῶν ναυτοπροσκόπων Θ)κης ἐπὶ τῇ 40τῇ ἐπετείῳ τοῦ ἡρωϊκοῦ αὐτοῦ κατορθώματος.

Κηδεῖαι - Μνημόσυνα. Τῇ Κυριακῇ, 12ῃ Ὀκτωβρίου, ὁ Παναγιώτατος προέστη τοῦ 40θημέρου μνημοσύνου τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Μιχαήλ, Ὑπουργοῦ Παιδείας ἐν τῷ Ἱερῷ Νεκροταφειακῷ Ναῷ τῆς Εὐαγγελιστρίας.

Ἀπεβίωσε καὶ ἐκηδεύθη ἐν τῷ Νεκροταφείῳ τῆς Ἁγ. Παρασκευῆς τῇ 3ῃ Νοεμβρίου ὁ Ἐφημέριος αὐτοῦ ἱερεὺς Βασίλειος Χατζηφιλιππίδης. Τῆς νεκρωσίδου ἀκολουθίας προέστη ὁ Θεοφιλέστατος.

Ἐπισκέψεις. Τὸν Π. Μητροπολίτην ἡμῶν ἐπεσκέφθησαν οἱ Σεβ. Μητροπολῖται Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως Χρυσόστομος, Διδυμοτείχου Ἰωακείμ, Καστορίας Νικηφόρος, Τυρολόης Χρυσόστομος, Ἐδέσσης καὶ Πέλλης Διονύσιος, πρ. Νευροκοπίου Γεώργιος, Ρόδου Σπυρίδων, Γρεβενῶν Φίλιππος, Περγάμου Ἀδαμάντιος, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατρ)χείου, Σιδηροκάστρου Βασίλειος, Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν Ἀγαθάγγελος, Κορινθίας Προκόπιος, καὶ ὁ ἐκ Νέας Ὑόρκης Ρῶσσος ἐπίσκοπος Σεραφείμ, ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Δραγούμης,

ὁ Ὑπουργὸς Γ. Δ)τὴς Β. Ἑλλάδος κ. Στεριόπουλος ὁ ἐν Τουρκίᾳ Πρεσβευτὴς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Μάκ Γκή, οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου ὀρχιμ. Π. Πολάκης, Δ. Κουϊμουτσόπουλος, Β. Βέλλας, Μ. Σιώτης, Α. Τσοπανάκης, Καβασιάδης, Β. Ἰωαννίδης, Β. Ἔξαρχος, Δ' Μωραΐτης, Σ. Βέρας, ὁ Πολιτευτὴς Θ. Τουρκοβασίλης, ὁ κ. καὶ ἡ κ. Σπαῆ, ὁ ἀντισμήναρχος Π. Μπακόλας, δ)τὴς Ἀεραμύνης Θ)κης, ὁ καθηγητὴς Δ. Τσάκωνας, ὁ π. Ἡγούμενος Ἱ. Μ. Ζωγράφου ἀρχιμ. Προκόπιος μετὰ τοῦ Προϊσταμένου Γέρ. Ναθαναήλ, ὁ ἐξ Ἀμερικῆς Π. Βουδούρης, ὁ μοίραρχος Π. Κομνηνός, ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἑλλ. Ἐρ. Σταυροῦ Κ. Γεωργακόπουλος, ὁ Πλοίαρχος Ε. Bonner, ὁ ἰατρὸς Α. Βουρέκας, ὁ καθηγούμ. Καρακάλλου Παῦλος, ὁ Προϊστάμενος Ἁγ Παντελεήμονος Δαβίδ, ὁ ἀντιπρ. Ι. Μ. Ξενοφῶντος Ἀβέρκιος, ὁ δικηγόρος Β. Σιμωνίδης, ὁ Sir Afexander Fleming ἐφευρέτης τῆς Πενικελλίνης, ὁ Γ. Πλατανιώτης, ὁ καθηγ. τοῦ Παν)μίου τῆς Μαδρίτης Dr K. Eller, ὁ ἐφέτης Γ. Σπανέας, ἡ Mission Catholique Uniuersitaire Française, ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Ἀμίλκας Ἀλιβιζᾶτος, ὁ ἐν Πειραιεῖ Δικηγόρος κ. Μόσχος, ὁ ἐν Ἀθήναις ἀνώτερος Τραπεζ. Ὑπάλληλος κ. Δ. Καβαδίας, ὁ τέως Ὑπουργὸς Β. Ἑλλάδος κ. Στεριόπουλος πρὸς ἀποχαιρετισμόν, ὁ ἐκπρόσωπος τοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Ἱδρύματος κ. Παπαπαναγιώτου, ὁ Βουλευτὴς Θεσ)κης κ Δ. Χατζόπουλος καὶ ὁ Ἀμερικανὸς Ἀντιναύαρχος κ. Thach μετὰ τοῦ Ἐπιτελείου του καὶ τοῦ Ἀμερικανοῦ Γ. Προξένου κ. Hughes, ὃν καὶ ἀντεπεσκέφθη ἐπὶ τῆς ναυαρχίδος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοφιλεστάτου.

Ὁ Παναγιώτατος ἐπεσκέφθη πρὸς ἐπιτόπιον μελέτην καὶ λύσιν ὡρισμένων ζητημάτων τὸν Ἱ. Ναὸν Ἁγ. Παρασκευῆς Λαγκαδᾶ, τὰ χωρία Βαμβακιὰ καὶ Βόλβη καὶ τὸ ἐν Θεσ)κῃ Νοσοκομεῖον Λοιμωδῶν Νόσων.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

ΛΕΑΝΔΡΟΥ ΒΡΑΝΟΥΣΗ, *Ἀθανάσιος Ψαλίδας, ὁ διδάσκαλος τοῦ Γένους. Ὁ πατριώτης-ὁ πολιτικὸς-ὁ ἀγωνιστής»*. Ἔκδοσις «Ἠπειρωτικῆς Ἑστίας», Ἰωάννινα 1952, Σχ. 8ον σελ. 157.

Ὁ Ἀθανάσιος Ψαλίδας ἀποτελεῖ σπουδαίαν προσωπικότητα τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ἀμέσως πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως χρόνους. Εἶναι διὰ τοῦτο ἀξιέπαινος ἡ προσπάθεια τοῦ κ. Βρανούση νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ ἐθνικὸν καὶ πατριωτικόν του ἔργον. Ὅσοι ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν δὲν ἠγνόουν ἐντελῶς τὸν Ψαλίδαν ἐγνώριζον ἁπλῶς ὅτι ἦτο εἷς ἐκ τῶν πολλῶν διδασκάλων τοῦ Γένους. Διὰ τῆς ἀνωτέρω μονογραφίας, ἡ ὁποία εἶναι πλήρως κατετοπισμένη εἰς τὴν βιβλιογραφίαν καὶ χρησιμοποιεῖ πλουσίως τὰς πηγάς, μανθάνουν ὅτι ἦτο μὲν διδάσκαλος, ἀλλὰ κυρίως ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ πνευματικοῦ διαφωτιστοῦ καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐμψυχωτοῦ.

Εἰς τὰς σελίδας τοῦ βιβλίου παρελαύνουν πολλὰ πρόσωπα καταλαβόντα σπουδαίαν θέσιν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ πνευματικὴν ἱστορίαν τοῦ Ἔθνους. Ὁ

Ψαλίδας ἀποδεικνύεται ὑπερέχων πάντων σχεδὸν κατὰ τὴν μόρφωσιν καὶ εὐρύτητα πολιτικῶν ἀντιλήψεων, ἐνίοτε δὲ καὶ κατὰ τὴν πρωτοβουλίαν δράσεως. Ἡ σημασία τοῦ ἔργου του ἔγκειται κυρίως εἰς τὴν προετοιμασίαν τῆς ἐθνικῆς ἐξεγέρσεως, διὰ τὴν ὁποίαν ἀπῃτεῖτο ἀφύπνισις τῶν πνευματικῶν καὶ ἐθνικῶν ἐνδιαφερόντων τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο ἦτο ἔργον τῆς μορφωμένης τάξεως καὶ ἐπειδὴ τὰ Ἰωάννινα κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περίοδον εἶχον καταλάβει κατ' οὐσίαν τὴν πνευματικὴν ἡγεσίαν τοῦ Ἔθνους, εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν ἤρχισεν ἡ ἀφύπνισις, ἡ ὁποία συντόμως ἀπέβη καρποφόρος. Εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ καταλλήλου κλίματος εἰργάσθη ὁλόκληρος ὁμὰς διανοουμένων μὲ πρωτοπόρον τὸν Ψαλίδαν. Ἡ συνεργασία μὲ τὸν Ἀλῆν δὲν ἀποτελεῖ κηλῖδα διὰ τὸν διδάσκαλον αὐτόν, ἀλλὰ μᾶλλον ἀποδεικνύει τὴν εὐρεῖαν προοπτικὴν τῆς δράσεώς του. Ἀπὸ πολλὰς πηγὰς πιστοποιεῖται ὅτι ὁ Ἀλῆς ἔτρεφε πάντοτε συμπάθειαν πρὸς τὸ ἑλληνικὸν στοιχεῖον καὶ εἶναι δυστύχημα ὅτι τὸ Ἔθνος δὲν κατώρθωσε νὰ τὸν προσεταιρισθῇ ἐνωρὶς διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν του ὡλοκληρωμένην, ὅπως φαίνεται ὅτι ἐπεδίωκεν ὁ Ψαλίδας. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ὁ Ψαλίδας παρουσιάζεται ἐργαζόμενος μὲ ζῆλον. Δυστυχῶς ὅμως παύει πλέον νὰ κατέχῃ ἡγετικὴν θέσιν.

Εἶναι ἴσως ἕνα ἀπὸ τὰ ἐλάχιστα μειονεκτήματα τῆς μελέτης τοῦ Κ. Βρανούση ὅτι δὲν ἐξηγεῖ πειστικῶς πῶς ἐξέπεσεν ὁ Ψαλίδας ἀπὸ τὴν προεπαναστατικὴν θέσιν τοῦ πρωτοπόρου εἰς τὴν ἐπαναστατικὴν θέσιν τοῦ πράκτορος ἢ συνδέσμου. Διατί δὲν κατέρχεται ἐκ Κερκύρας εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, καὶ περιμένει τὴν εἰσβολὴν τῶν ἐπαναστατῶν εἰς τὴν Ἤπειρον; Ἐπεδίωκε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν; Εἶχε κουρασθῆ ψυχικῶς ἀπὸ τὰς περιπετείας; Ἤ ἀπῄτει—ἐγωϊστὴς ὅπως ἦτο—ἐπίσημον πρόσκλησιν, ἡ ὁποία οὐδέποτε ἦλθεν, καίτοι ἐπανειλημμένως τὴν ὑπῃνίχθη εἰς τὰς πρὸς τὸν Μαυροκορδᾶτον ἐπιστολάς του;

Ἀμφισβητήσεις ἰσχυρὰς ἐπιδέχεται καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ συγγραφέως ὅτι ὁ Ψαλίδας ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ ρωσσοφίλου καὶ συντηρητικοῦ κλήρου ὡς Γαλλόφρων καὶ ὀπαδὸς τῶν νεωτεριστικῶν ἰδεῶν. Πρῶτον δὲν ἐδιώχθη, ἀλλὰ κατεκρίθη ἁπλῶς. Δεύτερον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν ἔρχεται τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνημονευόμενον γεγονὸς τῆς διώξεως κατὰ τοῦ Ἀνθρακίτου καὶ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, οἱ ὁποῖοι ἦσαν καὶ οἱ ἴδιοι μέλη τοῦ κλήρου. Τρίτον διὰ τῶν λεγομένων αὐτοῦ οὐδόλως ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Ψαλίδας ἦτο ὀπαδὸς ἐπιστημονικῶς μὲν τοῦ Γαλλόφρονος ὑλισμοῦ, πολιτικῶς δὲ τῆς Γαλλικῆς ἐπικρατήσεως. Ὁ συγγραφεὺς ἄλλωστε ἀποδέχεται την μαρτυρίαν ἀνωνύμου βιογράφου, καθ' ἣν ὁ Ψαλίδας ἦτο Ρωσσόφιλος καὶ ἐν Κερκύρᾳ ὡμίλει κατὰ τῆς Ἀγγλίας, δι' ὃ καὶ δὲν διωρίσθη καθηγητὴς εἰς τὴν Ἰόνιον Ἀκαδημίαν. Ἴσως καὶ ἡ σιωπὴ τοῦ Μαυροκορδάτου εἰς τὰς παρακλήσεις του νὰ τὸν χρησιμοποιήσῃ ὁπουδήποτε τὸν κρίνει κατάλληλον ὀφείλεται εἰς τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Κύριος λόγος τῆς κατ' αὐτοῦ ἀντιδράσεως εἶναι ἡ μεταξὺ τῶν δύο ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν ἀντιζηλία. Ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν Σχολῶν αὐτῶν δὲν ἔκειτο εἰς τὴν στάσιν των ἔναντι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, αἱ ὁποῖαι ἐκαλλιεργοῦντο εἰς ἀμφοτέρας, ἀλλ' εἰς τὰς γλωσσικὰς ἀντιλήψεις. Ὁ Ψαλίδας, ὁ ὁποῖος ὁμολογουμένως δὲν ἐγνώριζεν ἐπαρκῶς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν καὶ τὴν σύνταξιν τῆς τότε γραφομένης (βλ. π.χ. «τοῦ ἔδωκα τὸν *παρὸν* δεσκερέν μου», «*πεσόν*-

των τῶν ἀληθειῶν»), ἦτο ὀπαδὸς τῆς δημώδους, ὡς ἦσαν καὶ οἱ περισσότεροι τῶν παλαιοτέρων διδασκάλων τῶν Ἰωαννίνων, ἐνῷ οἱ Μπαλᾶνοι εἶχον προσχωρήσει εἰς τοὺς ἀττικίζοντας.

Αἱ λεπτομεριακαὶ αὐταὶ παρατηρήσεις δὲν ἐπιδιώκουν νὰ μειώσουν τὴν ἀξίαν τῆς καθ' ὅλα λαμπρᾶς μελέτης τοῦ κ. Βρανούση, ἡ ὁποία καὶ τὸ ἔργον τοῦ Ψαλίδα ἐπιτυχῶς ἀξιολογεῖ καὶ τοῦ πλαισίου εἰς τὸ ὁποῖον ἔδρασε δίδει πλήρη εἰκόνα.

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ πρέπει ν' ἀποδοθῇ ἔπαινος εἰς τὴν θαυμασίαν προσπάθειαν τῶν λογίων τῆς Ἠπειρωτικῆς πρωτευούσης τῶν ἐκδιδόντων τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν «Ἠπειρωτικὴ Ἑστία», ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνετυπώθη ἡ ἀνωτέρω μονογραφία.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ—ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ, *Ὁ γνωστὸς καλόγηρος Κοσμᾶς. Ἡ ζωή, τὸ ἔργο, οἱ διδαχὲς καὶ τὸ μαρτύριο τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ*. Σειρὰ *«Κιβωτοῦ»*, *Ἀθῆναι 1952*. Σχ. 16ον Σελ. 136.

Πρωταρχικὸς σκοπὸς τῆς συντάξεως τοῦ ἔργου τοῦ κ. Σαλαμάγκα εἶναι νὰ καταστήσῃ γνωστὰ τὰ ἐν ἐγγράφοις τῶν Προβεντιτόρων τῶν Ἑπτανήσων στοιχεῖα περὶ τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, τὰ ὁποῖα ἔφερεν εἰς φῶς ὁ ἀκάματος ἐρευνητὴς κ. Κ. Μέρτζιος. Ἀντὶ ὅμως νὰ παρουσιάσῃ μεμονωμένα τὰ στοιχεῖα αὐτά, προετίμησε νὰ τὰ ἐντάξῃ εἰς συνολικὴν σκιαγράφησιν τῆς προσωπικότητος τοῦ Κοσμᾶ.

Ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ πρῶτον μέρος περιγράφει τὰς συνεχεῖς ὁδοιπορίας τοῦ Κοσμᾶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, τὴν καταπληκτικὴν δραστηριότητά του διὰ τὴν ἐξύψωσιν τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ ὑποδουλωμένου Ἔθνους καὶ ἵδρυσιν Σχολείων καὶ Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀντίδρασιν τῆς Δημοκρατίας τῆς Βενετίας εἰς τὸ ἔργον του. Εἰς τὸ δεύτερον μέρος ὁμιλεῖ συστηματικώτερον περὶ τοῦ διδασκαλικοῦ, τοῦ ἐθναποστολικοῦ καὶ τοῦ ἀναμορφωτικοῦ ἔργου καὶ περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ κ. Φ. Μιχαλόπουλος δι' εἰδικῆς μονογραφίας διεπραγματεύθη περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Κοσμᾶ καὶ τοῦ ἔδωσε τὴν ἁρμόζουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἐργατῶν τῆς ἐθνικῆς ἀναγεννήσεως. Ἴσως λόγῳ τῆς προτεραιότητος τῆς ἐργασίας ταύτης ὁ κ. Σαλαμάγκας παρουσιάζει τὴν ἰδικήν του μελέτην χωρὶς πολλὰς ἀξιώσεις. Οἱ ἀναγνῶσται ὅμως θὰ διαφωνήσουν πρὸς τὴν μετριόφρονα αὐτὴν γνώμην τοῦ συγγραφέως, διότι ἡ μελέτη του εἶναι ἀξιόλογος καὶ διὰ τὰ νέα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα προσφέρει καὶ διὰ τὴν νέαν ἄποψιν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξετάζει τὸν Κοσμᾶν. Κατορθώνει πράγματι νὰ πείσῃ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος Ἕλλην προσέφερε κατὰ τὸν 17ον αἰῶνα περισσότερα ἀπὸ αὐτὸν εἰς τὸ Ἔθνος διὰ τὴν διατήρησιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος καὶ τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως καὶ ἀναδεικνύει μίαν προφητικὴν προσωπικότητα ἀγνοουμένην πρὸ ὀλίγου ἀκόμη καιροῦ.

Ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου αὐξάνεται ἀπὸ τὴν εὐκολίαν μὲ τὴν ὁποίαν διαβάζεται ὄχι μόνον ἀπὸ τοὺς μορφωμένους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς ἁπλουστέρους, μολονότι ἔχει γραφῆ μὲ ἐπιστημονικὴν ἀκρίβειαν καὶ ἐπιμέλειαν. Πολὺ ὀλίγα βιβλία, ζωντανεύοντα μεγάλας μορφὰς τῆς ἱστορίας, ὑπάρχουν εἰς τὴν χώραν μας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ξένας χώρας, εἰς τὰς ὁποίας τοιαῦται μορφαὶ γίνονται ἀντικείμενον καὶ τῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης καὶ τῆς λογοτεχνικῆς ἐμπνεύσεως. Θὰ προσφέρουν ἑπομένως μεγάλην ὑπηρεσίαν πρὸς τὸ Ἔθνος ὅσοι μιμηθοῦν τὸ παράδειγμα τοῦ κ. Σαλαμάγκα.

Ἴσως θὰ ἦτο προτιμότερον ν' ἀπεφεύγετο ἡ διμερὴς διαίρεσις τοῦ ἔργου, ἡ ὁποία ἀναγκάζει ἐνίοτε τὸν συγγραφέα νὰ ἐπαναλάβῃ ὡρισμένα στοιχεῖα δύο φοράς. Καὶ ὁ παραλληλισμὸς τοῦ Κοσμᾶ πρὸς τὸν θεωρούμενον ὡς πρόδρομόν του Διονύσιον τὸν Σκυλόσοφον δὲν εἶναι πολὺ εὔστοχος. Ὁ Διονύσιος ἦτο ἐπαναστάτης καὶ εἰργάσθη ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ πεδίου χωρὶς σύστημα καὶ μὲ κάποιον τυχοδιωκτισμόν. Ὁ Κοσμᾶς ἦτο διαφωτιστὴς καὶ εἰργάσθη ἐπὶ τοῦ ἀναμορφωτικοῦ πεδίου μὲ σύστημα καὶ συνέπειαν.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ—ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Πρὸς τοὺς κ. συνδρομητὰς

Παρακαλεῖσθε ὅπως ἐμβάσητε διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς τὴν ἐτησίαν ὑμῶν συνδρομὴν εἰς τὴν διαχείρησιν τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐτησία συνδρομὴ	Δρχ.	30.000
Διὰ τὰς Ἱ. Μονάς, Σχολικὰς Βιβλιοθήκας, καὶ Σωματεῖα	Δρχ.	40.000
Διὰ τὸ ἐξωτερικὸν	Δολλ.	10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ"
Διεύθυνσις : Ἱερὰ Μητρόπολις — Τηλέφ. 56 - 06 — Θεσσαλονίκη

Τύποις : Μιχ. Τριανταφύλλου